

Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury
w Poznaniu

PORADNIK
BIBLIOGRAFICZNO-METODYCZNY

Kwartalnik

Poznań 2017

Przewodniczący Zespołu Redakcyjnego

Iwona Smarsz

Redaguje zespół:

Aneta Szczepaniak-Głębocka

Andrzej Dudziak

ISSN 0238-9142

Materiał szkoleniowy

Powielono w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu

A-5 325 egz.

S P I S T R E Ś C I

	str.
I. KALENDARZ ROCZNIC, OBCHODÓW I WYDARZEŃ (Oprac. Andrzej Dudziak).....	5
II. ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE	
Małgorzata Zduniak-Wiktorowicz – Powrót polskiej powieści historycznej.....	17
Marcin Radomski – „Apel pamięci. Stanąć w prawdzie wołyńskiej”. „Wprzód szli bandery, a za nimi Ukraińcy, sąsiady”	30
Andrzej Dudziak – Spółdzielczość w Polsce – historia i dzień dzisiejszy	40
Bibliografie osobowe: Magdalena Abakanowicz.....	63
Conrad Drzewiecki	70
III. MATERIAŁY METODYCZNE	
Małgorzata Derwich – Paweł Edmund Strzelecki – podróżnik z Wiel- kopolski rodem, czyli... Podróżuj z pradziadkiem!	73
IV. MATERIAŁY REGIONALNE	
A. Przegląd nowości regionalnych	86
B. Imprezy kulturalne w bibliotekach publicznych woj. wielkopolskiego	90
C. Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury na łamach prasy	136
V. KRONIKA.....	140

I. KALENDARZ ROCZNIC, OBCHODÓW I WYDARZEŃ

Poniższy kalendarz, to wybrane daty rocznic, obchodów i wydarzeń na III kwartał 2017 roku. Szerszy zestaw dat na III kwartał znajduje się w „Poradnikach Bibliograficzno-Metodycznych” z lat ubiegłych.

L i p i e c

- (220) VII 1797 – Powstanie „Mazurka Dąbrowskiego” („Pieśń Legionów Polskich we Włoszech”) w Reggio Emilio we Włoszech (słowa Józef Wybicki; muzyka – Michał Kleofas Ogiński. Pierwsze wykonanie – ok.15/16 lipca. Od 1926 roku hymn Polski
- (70) VII 1947 – W Rzymie ukazał się pierwszy numer emigracyjnego miesięcznika „Kultura”, redagowany przez Jerzego Giedroycia, Józefa Czapskiego i Gustawa Herlinga-Grudzińskiego
- 1 VII – Dzień Spółdzielczości uchwalony przez Sejm RP w 1995 roku
- 1 VII – Międzynarodowy Dzień Spółdzielczości obchodzony od 1923 r. z inicjatywy Międzynarodowego Związku Spółdzielczego w pierwszą sobotę lipca
- 1 VII – Światowy Dzień Architektury
- (75) 1 VII 1942 – Zm. Bolesław Wieniawa-Długoszowski, generał, lekarz, poeta i tłumacz, adiutant Józefa Piłsudskiego, zm. śmiercią samobójczą w Nowym Jorku (ur. 22 VII 1881)
- (50) 1 VII 1967 – Utworzenie EWG (późniejsza Unia Europejska) w wyniku połączenia Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej, Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali oraz EURATOM-u
- (140) 2 VII 1877 – Ur. Hermann Hesse, pisarz niemiecki, laureat Nagrody Nobla w 1946 roku (zm. 9 VIII 1962)

- (70) 2 VII 1947 – Powołanie Rady Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa
- (70) 3 VII 1947 – Sejm uchwalił ustawę o odbudowie Warszawy ze zniszczeń wojennych
- (210) 4 VII 1807 – Ur. Giuseppe Garibaldi, rewolucjonista, dowódca, bojownik o wyzwolenie i zjednoczenie Włoch (zm. 2 VI 1882)
- (125) 4 VII 1892 – Ur. Julian Krzyżanowski, profesor, historyk literatury (zm. 19 V 1976)
- (75) 4 VII 1942 – Ur. Stefan Meller, polski dyplomata, historyk, publicysta, profesor nauk humanistycznych, minister spraw zagranicznych (zm. 4 II 2008)
- (30) 4 VII 1987 – Zm. Józef Burszta, polski etnograf i socjolog, prof. UAM w Poznaniu (ur. 17 IV 1914)
- 5 VII – Dzień Słowiańskich Apostołów, Cyryla i Metodego
- (90) 5 VII 1927 – Koronacja obrazu Matki Boskiej Ostrobramskiej w Wilnie
- (40) 5 VII 1977 – Zm. Konstantin Fiedin, pisarz radziecki (ur. 24 II 1892)
- 6 VII – Dzień Rady Prawnego ustanowiony przez Krajową Radę Radców Prawnych w październiku 2010 roku
- (180) 6 VII 1837 – Ur. Władysław Żeleński, kompozytor, pianista, pedagog i krytyk muzyczny (zm. 23 I 1921)
- (140) 6 VII 1877 – Ur. Włodzimierz Perzyński, prozaik, komediopisarz i poeta młodopolski (zm. 21 X 1930)
- (85) 6 VII 1932 – Zm. Józef Weyssenhoff, powieściopisarz i nowelista polski, poeta i krytyk (ur. 8 IV 1860)
- (55) 6 VII 1962 – Zm. William Faulkner, pisarz amerykański, laureat Nagrody Nobla w 1949 roku (ur. 25 IX 1897)
- (535) 7 VII 1482 – Ur. Andrzej Krzycki, arcybiskup gnieźnieński, humanista, poeta (zm. 10 V 1537)

- (210) 7 VII 1807 – Utworzenie Księstwa Warszawskiego na mocy traktatu pokojowego podpisanego w Tylży przez Napoleona Bonaparte i Aleksandra I
- (60) 7 VII 1957 – W Pugwash (Nowa Szkocja) odbyła się konferencja uczonych na temat pokoju i rozbrojenia międzynarodowego; początek ruchu znanego jako Konferencja Pugwash ds. Nauki i Problemów Światowych
- (85) 8 VII 1932 – Zm. Aleksander Grin (właśc. Aleksander Griniewski), pisarz rosyjski (ur. 23 VIII 1880)
- (10) 9 VII 2007 – Inauguracja działalności Rady Partnerstwa dla Pokoju (EAPC) – nowej instytucji utworzonej w celu zacieśnienia współpracy w zakresie bezpieczeństwa w Europie
- (100) 10 VII 1917 – Internowanie żołnierzy II Brygady Legionów Polskich w Szczypiornie – kryzys przysięgowy
- 11 VII – Światowy Dzień Ludności ogłoszony w 1987 r. przez ONZ jako dzień narodzin pięciomiliardowego mieszkańca Ziemi
- 11 VII – Narodowy Dzień Pamięci Ofiar Ludobójstwa dokonanego przez ukraińskich nacjonalistów na obywatelach II RP
- (80) 11 VII 1937 – Zm. George Gershwin, pianista i kompozytor amerykański (ur. 26 VIII 1898)
- (125) 12 VII 1892 – Ur. Bruno Schulz, pisarz i grafik (zm. 19 XI 1942)
- (50) 14 VII 1967 – W Sztokholmie podpisano międzynarodową konwencję o ochronie własności intelektualnej (weszła w życie 2 IV 1970 r.)
- 15 VII – Światowy Dzień bez Telefonu Komórkowego
- (220) 15 VII 1797 – Pierwsze wykonanie „Pieśni Legionów Polskich we Włoszech” (Józef Wybicki – słowa; Michał Kleofas Ogiński – muzyka), od 1926 r. hymn Polski
- (145) 16 VII 1872 – Ur. Roald Amundsen, norweski badacz polarny, zdobywca bieguna południowego (zm. 18 VI 1928)

- (90) 16 VII 1927 – Ur. Tadeusz Łomnicki, aktor, jego imię nosi Teatr Nowy w Poznaniu (zm. 22 II 1992)
- (85) 17 VII 1932 – Ur. Wojciech Kilar, pianista, kompozytor muzyki poważnej i filmowej (zm. 29 XII 2013)
- (200) 18 VII 1817 – Zm. Jane Austen, powieściopisarka angielska (ur. 16 XII 1775)
- (220) 20 VII 1797 – Ur. Paweł Edmund Strzelecki, podróżnik, geograf, geolog, odkrywca, badacz Australii (zm. 6 X 1873)
- (110) 21 VII 1907 – Ur. Kazimierz Moczarski, prozaik i publicysta, żołnierz AK (zm. 27 IX 1975)
- (75) 21 VII 1942 – Zm. Franciszek Raszeja, lekarz, profesor Uniwersytetu Poznańskiego (ur. 2 IV 1896)
- (65) 22 VII 1952 – Ogłoszenie Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej
- (260) 23 VII 1757 – Zm. Domenico Giuseppe Scarlatti, kompozytor włoski okresu baroku (ur. 26 X 1685)
- (175) 23 VII 1842 – Ur. Henryk Jordan, lekarz, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego, pionier wychowania fizycznego w Polsce, założyciel pierwszego w Polsce publicznego ogrodu gier i zabaw ruchowych dla dzieci i młodzieży (zm. 16 V 1907)
- (60) 23 VII 1957 – Zm. Giuseppe Tomasi di Lampedusa, włoski powieściopisarz (ur. 23 XII 1886)
- 24 VII – Święto Policji
- (215) 24 VII 1802 – Ur. Alexandre (ojciec) Dumas, powieściopisarz i dramaturg (zm. 5 XII 1870)
- (20) 24 VII 1997 – Sklonowanie przez brytyjskich naukowców owcy „Dolly”
- (420) 27 VII 1597 – Zm. Jakub Wujek, ksiądz, jezuita, teolog, tłumacz Biblii, związany z Wielkopolską (ur. 1541)
- (90) 27 VII 1927 – Ur. Alojzy Sroga, prozaik, dziennikarz (zm. 12 IV 1980)
- (205) 28 VII 1812 – Ur. Józef Ignacy Kraszewski, powieściopisarz, poeta (zm. 19 III 1887)

- (75) 29 VII 1942 – Zm. Wojciech Kossak, malarz polski (ur. 31 XII 1856)
- (50) 29 VII 1967 – Zm. Aleksander Wat (właśc. Aleksander Chwat), poeta, prozaik i tłumacz (ur. 1 V 1900)
- (10) 30 VII 2007 – Zm. Ingmar Bergman (właśc. Ernst Ingmar Bergman), szwedzki reżyser filmowy i teatralny, laureat wielu nagród (ur. 14 VII 1918)
- (10) 30 VII 2007 – Zm. Michelangelo Antonioni, włoski reżyser filmowy i scenarzysta, laureat wielu nagród (ur. 29 IX 1912)

S i e r p i e ń

- (55) 1 VIII 1962 – Zm. Leon Kruczkowski, prozaik, publicysta, dramaturg (ur. 28 VI 1900)
- (30) 1 VIII 1987 – Zm. Pola Negri (właśc. Barbara Apolonia Chałupiec), aktorka amerykańska polskiego pochodzenia (ur. 3 I 1897)
- 2 VIII – Dzień Pamięci o Zagładzie Romów w rocznicę likwidacji przez Niemców tzw. obozu rodzinnego dla Cyganów w Birkenau (w nocy z 2/3 sierpnia 1944 roku wymordowano prawie 3 tys. osób – dzieci, kobiet i mężczyzn)
- (165) 2 VIII 1852 – Zm. Jakub Krotowski-Krauthofer, prawnik, działacz polityczny, założyciel Rzeczypospolitej Mosińskiej w maju 1848 roku (ur. 28 VII 1806)
- (120) 2 VIII 1897 – Zm. Adam Asnyk, poeta, dramaturg (ur. 11 IX 1838)
- (95) 2 VIII 1922 – Zm. Alexander Graham Bell, fizyk i wynalazca amerykański szkockiego pochodzenia, wynalazca telefonu (ur. 3 III 1847)
- (215) 3 VIII 1802 – Ur. Ignacy Domeyko (właśc. Ignacy Domejko), geolog, etnograf, rektor uniwersytetu w Santiago (Chile), reformator chilijskiej nauki i oświaty (zm. 23 I 1889)
- (245) 5 VIII 1772 – Pierwszy rozbiór Polski

- (55) 5 VIII 1962 – Zm. Marilyn Monroe (właśc. Norma Jeane Mortenson), aktorka amerykańska, legenda kina (ur. 1 VI 1926)
- (75) 7 VIII 1942 – Zm. Janusz Korczak (właśc. Henryk Goldszmit), pedagog i pisarz (ur. 22 VII 1878)
- (270) 8 VIII 1747 – Otwarcie dla publiczności Biblioteki Braci Załuskich w Warszawie
- (130) 8 VIII 1887 – Ur. Adam Wodziczko, botanik, profesor UP, związany z Wielkopolską (zm. 1 VIII 1948)
- (75) 9 VIII 1942 – Zm. Edyta Stein (siostra Teresa Benedykta od Krzyża), karmelitanka, filozof i teolog, kanonizowana w 1998 roku, od 1999 w gronie patronów Europy (ur. 12 X 1891)
- (55) 9 VIII 1962 – Zm. Hermann Hesse, pisarz niemiecki, laureat Nagrody Nobla w 1946 roku (ur. 2 VII 1877)
- (125) 11 VIII 1892 – Ur. Władysław Anders, generał, dowódca Armii Polskiej zorganizowanej na terenie Związku Radzieckiego, dowódca 2 Korpusu Polskiego walczącego pod Monte Casino (zm. 12 V 1970)
- (190) 12 VIII 1827 – Zm. William Blake, angielski poeta, pisarz, rytownik, malarz, drukarz i mistyk (ur. 28 XI 1757)
- (115) 13 VIII 1902 – Ur. Waldemar Babinič, prozaik, publicysta (zm. 22 IV 1969)
- (90) 13 VIII 1927 – Zm. James Oliver Curwood, pisarz amerykański (ur. 12 VI 1878)
- (35) 13 VIII 1982 – Zm. Adam Ważyk, poeta, prozaik i eseista (ur. 17 XI 1905)
- (150) 14 VIII 1867 – Ur. John Galsworthy, pisarz angielski, laureat Nagrody Nobla w 1932 r. (zm. 31 I 1933)
- (150) 14 VIII 1867 – Ur. Or-Ot (właśc. Artur Oppman), poeta, varsavianista (zm. 4 XI 1931)
- 15 VIII – Święto Wojska Polskiego w rocznicę zwycięstwa nad Rosją Sowiecką w 1920 roku

- (40) 16 VIII 1977 – Zm. Elvis Aaron Presley, piosenkarz amerykański, prekursor rock and rolla (ur. 8 I 1935)
- (170) 18 VIII 1847 – Zm. Samuel Bogumił Linde, autor słowników, pedagog (ur. 24 IV 1771)
- (115) 18 VIII 1902 – Ur. Stefan Flukowski, pisarz (zm. 8 V 1972)
- (95) 18 VIII 1922 – Ur. Alain Robbe-Grillet, francuski pisarz i filmowiec, członek Akademii Francuskiej, przedstawiciel „nouveau roman” (zm. 18 II 2008)
- (80) 18 VIII 1937 – Ur. Edward Stachura, poeta, pisarz, pieśniarz (zm. 24 VII 1979)
- (45) 18 VIII 1972 – Zm. Antoni Cwojdzński, komediopisarz, fizyk z wykształcenia (ur. 9 X 1896)
- (355) 19 VIII 1662 – Zm. Blaise Pascal, filozof i matematyk francuski (ur. 19 VI 1623)
- (15) 19 VIII 2002 – Zm. Marek Kotański, psycholog, terapeuta, społecznik, twórca Monaru i Markotu (ur. 11 III 1942)
- (10) 19 VIII 2007 – Zm. Mira Zientarowa (właśc. Mira Michałowska), pisarka, dziennikarka, tłumaczka, autorka scenariuszy filmowych (ur. 23 XI 1914)
- (170) 20 VIII 1847 – Ur. Bolesław Prus (właśc. Aleksander Głowacki), prozaik okresu pozytywizmu (zm. 19 V 1912)
- (120) 20 VIII 1897 – Ur. Tarjei Vesaas, pisarz norweski (zm. 15 III 1970)
- (85) 20 VIII 1932 – Ur. Wasilij Pawłowicz Aksionow, pisarz rosyjski (zm. 6 VII 2009)
- (155) 22 VIII 1862 – Ur. Claude Debussy, kompozytor francuski, przedstawiciel impresjonizmu w muzyce (zm. 25 III 1918)
- 23 VIII – Europejski Dzień Pamięci Ofiar Stalinizmu i Nazizmu ogłoszony przez Parlament Europejski w 2008 roku znany też jako: Europejski Dzień Pamięci Ofiar Reżimów Totalitarnych, Międzynarodowy Dzień Czarnej Wstążki

- (210) 25 VIII 1807 – Zm. Franciszek Dionizy Kniaźnin, poeta i dramatopisarz (ur. 4 X 1750)
- (150) 25 VIII 1867 – Zm. Michael Faraday, fizyk i chemik angielski, odkrywca (ur. 22 IX 1791)
- (10) 25 VIII 2007 – Zm. Conrad Drzewiecki, tancerz, choreograf, założyciel Polskiego Teatru Tańca – Baletu Poznańskiego (ur. 14 X 1926)
- (95) 27 VIII 1922 – Założenie Związku Polaków w Niemczech
- 28 VIII – Święto Lotnictwa Polskiego obchodzone w rocznicę zwycięstwa Franciszka Żwirko i Stanisława Wigury w międzynarodowych zawodach Challenge 1932 w Berlinie
- (415) 29 VIII 1602 – Zm. Sebastian Fabian Klonowic, poeta, pisarz mieszczański, urodzony około 1545 roku w Sulmierzycach (Wielkopolska)
- (155) 29 VIII 1862 – Ur. Maurice Maeterlinck, pisarz belgijski, laureat Nagrody Nobla w 1911 roku (zm. 6 V 1949)
- (115) 30 VIII 1902 – Ur. Józef Maria Innocenty Bocheński, filozof, logik, teolog, krytyk marksizmu, sowietolog, zakonnik – dominikanin (zm. 8 II 1995)
- 31 VIII – Święto Wolności i Solidarności ustanowione przez Sejm RP
- (150) 31 VIII 1867 – Zm. Charles Baudelaire, poeta francuski (ur. 9 IV 1821)
- (20) 31 VIII 1997 – Zm. Diana Frances Spencer, księżna Walii, znana z działalności dobroczynnej i charytatywnej (ur. 1 VII 1961)

W r z e s i e ń

- 1 IX – Międzynarodowy Dzień Pokoju w rocznicę wybuchu II wojny światowej

- (130) 1 IX 1887 – Ur. Blaise Cendrars (właśc. Frederic Louis Sauser-Hall), poeta i powieściopisarz francuskojęzyczny (zm. 21 I 1961)
- (80) 2 IX 1937 – Zm. Pierre de Coubertin, francuski filozof, historyk, socjolog, współorganizator nowożytnych igrzysk olimpijskich, założyciel i prezes (1896-1925) MKOI (Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego) (ur. 1 I 1863)
- (110) 4 IX 1907 – Zm. Edward Grieg, kompozytor i pianista norweski (ur. 15 VI 1843)
- (160) 5 IX 1857 – Ur. Konstanty Ciołkowski, rosyjski uczonek i wynalazca, twórca naukowych podstaw lotu rakiet (zm. 19 IX 1935)
- (20) 5 IX 1997 – Zm. Teresa z Kalkuty, Matka (właśc. Agnes Gonxha Bojaxhiu), katolicka siostra zakonna, z pochodzenia Albanka, prowadziła działalność charytatywną w Indiach, od 2003 roku błogosławiona (ur. 27 VIII 1910)
- 6 IX – Święto Kawalerii Polskiej
- (10) 6 IX 2007 – Zm. Luciano Pavarotti, włoski śpiewak operowy (tenor liryczny), uważany za jednego z najwybitniejszych śpiewaków XX wieku (ur. 12 X 1935)
- 8 IX – Międzynarodowy Dzień Walki z Analfabetyzmem
- 8 IX – Międzynarodowy Dzień Piśmiennictwa uchwalony przez UNESCO w 1965 roku
- (110) 9 IX 1907 – Ur. Edward Szymański, poeta i satyryk (zm. 15 XII 1943)
- (215) 11 IX 1802 – Zm. Aleksandr Radiszczew, pisarz i filozof rosyjski (ur. 31 VIII 1749)
- (155) 11 IX 1862 – Ur. Bolesław Krysiewicz, lekarz, działacz polityczny związany z Wielkopolską (zm. 13 XI 1932)
- 12 IX – Światowy Dzień Zdrowia Jamy Ustnej ustanowiony przez Światową Organizację Dentystyczną (FDI) w dniu urodzin jej założyciela dra Charlesa Godona

- (120) 12 IX 1897 – Ur. Iréne Joliot-Curie, francuska laureatka (wraz z mężem) Nagrody Nobla w dziedzinie chemii w 1935 r. (zm. 17 III 1956)
- (425) 13 IX 1592 – Zm. Michel de Montaigne, pisarz moralista francuski (ur. 28 II 1533)
- (160) 13 IX 1857 – Ur. Michał Drzymała, chłop wielkopolski zasłużony w walce z germanizacją (zm. 25 IV 1937)
- (145) 13 IX 1872 – Zm. Ludwik Feuerbach, filozof niemiecki (ur. 28 VII 1804)
- 14 IX – Dzień Solidarności z Osobami Chorymi na Schizofrenię
- (70) 14 IX 1947 – Ur. Jerzy Popiełuszko, kapelan Solidarności, zamordowany przez oficerów Służby Bezpieczeństwa (zm. 19 X 1984)
- (155) 15 IX 1862 – Zm. Władysław Syrokomla (właśc. Ludwik Władysław Franciszek Kondratowicz herbu Syrokomla), poeta, tłumacz (ur. 29 IX 1823)
- 17 IX – Dzień Sybiraka obchodzony w dniu agresji Związku Radzieckiego na Polskę w 1939 r.
- 17 IX – Dzień Środków Społecznego Przekazu obchodzony przez Kościół katolicki w Polsce w trzecią niedzielę września
- (160) 18 IX 1857 – Zm. Karol Kurpiński, kompozytor (ur. 6 III 1785 – data chrztu)
- 19 IX – Międzynarodowy Dzień Pokoju ustanowiony podczas XXVI sesji Zgromadzenia Ogólnego NZ w 1981 roku (obchodzony w trzeci wtorek września – dzień rozpoczęcia dorocznej sesji Zgromadzenia Ogólnego NZ)
- (120) 19 IX 1897 – Zm. Kornel Ujejski, poeta, publicysta (ur. 12 IX 1823)
- (75) 19 IX 1942 – Zm. Nikołaj Pogodin (właśc. Nikołaj Fiedorowicz Stukałow), dramaturg rosyjski (ur. 16 XI 1900)
- 21 IX – Światowy Dzień Choroby Alzheimera obchodzony od 1994 roku

- (185) 21 IX 1832 – Zm. Walter Scott, pisarz angielski pochodzenia szkockiego (ur. 15 VIII 1771)
- 22 IX – Europejski Dzień bez Samochodu
- 24 IX – Światowy Dzień Serca obchodzony w Polsce w ostatnią niedzielę września pod hasłem „Miej serce dla serca”
- (200) 24 IX 1817 – Ur. Władysław Bentkowski, wielkopolski działacz społeczny, polityczny oraz publicysta (zm. 2 X 1887)
- (120) 25 IX 1897 – Ur. William Faulkner, pisarz amerykański, laureat Nagrody Nobla w 1949 roku (zm. 6 VII 1962)
- (50) 25 IX 1967 – Zm. Stanisław Sosabowski, generał, współorganizator w Szkocji polskiej I Samodzielnej Brygady Spadochronowej; dowodził nią w bitwie pod Arnhem (ur. 8 V 1892)
- (125) 26 IX 1892 – Ur. Marina Cwietajewa, poetka rosyjska (zm. 31 VIII 1941)
- 27 IX – Międzynarodowy Dzień Turystyki obchodzony od 1980 roku na wniosek Światowej Organizacji Turystyki
- 27 IX – Dzień Polskiego Państwa Podziemnego
- (405) 27 IX 1612 – Zm. Piotr Skarga (właśc. Piotr Powęski), pisarz, teolog, kaznodzieja (ur. 2 II 1536)
- (100) 27 IX 1917 – Zm. Edgar Degas, francuski malarz i grafik (ur. 19 VII 1834)
- 28 IX – Światowy Dzień Morza obchodzony z inicjatywy Międzynarodowej Organizacji Morskiej w ostatni czwartek września
- (30) 28 IX 1987 – Zm. Roman Brandstaetter, poeta, prozaik, eseista, autor sztuk scenicznych, tłumacz (ur. 3 I 1906)
- (470) 29 IX 1547 – Ur. Miguel de Cervantes, pisarz hiszpański, dramaturg, autor sztuk scenicznych i poeta (zm. 23 IV 1616)

- (270) 29 IX 1747 – Ur. Józef Wybicki, działacz polityczny, pamiętnikarz, publicysta, dramatopisarz, autor tekstu hymnu narodowego, związany z Wielkopolską (zm. 19 III 1822)
- (180) 29 IX 1837 – Ur. Michał Bałucki, powieściopisarz i dramaturg (zm. 17 X 1901)
- (115) 29 IX 1902 – Zm. Émile Zola, pisarz francuski, przedstawiciel naturalizmu (ur. 2 IV 1840)
- (105) 29 IX 1912 – Ur. Michelangelo Antonioni, włoski reżyser filmowy i scenarzysta, laureat wielu nagród (zm. 30 VII 2007)
- (50) 29 IX 1967 – Zm. Carson McCullers, pisarka amerykańska (ur. 19 II 1917)

II. ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE

Małgorzata Zduniak-Wiktorowicz

POWRÓT POLSKIEJ POWIEŚCI HISTORYCZNEJ

Poprzedni rok należał do Henryka Sienkiewicza, autora m.in. *Quo vadis*, *Krzyżaków* i *Trylogii*. W grudniu 2015 Senat przyjął bowiem uchwałę ustanawiającą rok 2016 Rokiem Henryka Sienkiewicza, a tę decyzję uzasadniał następująco: „Poprzez swoją twórczość, publicystykę i działalność społeczną budził świadomość narodową, uczył dumy z polskości, umiłowania ojczyzny i zdolności do poświęceń”¹.

Zanim noblista dostał od polityków do dyspozycji cały rok kalendarzowy, miał swoje mocne pięć minut we wrześniu 2014, podczas Narodowego Czytania – akcji społecznej popularyzującej czytelnictwo, w tym znajomość dzieł literatury polskiej. Wówczas, w Ogrodzie Saskim, prezydent Bronisław Komorowski zainaugurował lekturę *Potopu*. O dziele Sienkiewicza mówił zaś, że to „obraz Polski różnorodnej i wielokulturowej, wyraz naszych narodowych tęsknot i marzeń, kronika naszych militarnych i duchowych zwycięstw”². Po tych słowach *Potop* Sienkiewicza rozlał się na kraj, gdzie fragmenty jego prozy czytano na placach, w tramwajach, zakładach karnych.

Krajowe i zagraniczne obchody Roku Sienkiewiczowskiego przypadły na 170. rocznicę urodzin i 100. rocznicę śmierci pisarza. Charakter nietuzinkowy i odmienny od oficjalnych wydarzeń miał Teleturniej Niewiedzy o Henryku Sienkiewiczu, który odbył się w ramach Big Book Festival, organizowanego przez Fundację „Kultura nie boli”. W zaproszeniu do udziału w tej imprezie można było przeczytać, że będzie to

przewrotna gra dla tych, którzy kochają *Quo vadis* i tych, którzy nie przebrnęli w szkole przez *Krzyżaków*. Dla fanów *Listów z Afryki* i osób, które ziewają przy *Rodzinie Połanieckich*. [...] Co wiemy o Sienkiewiczu, a co nam się tylko wydaje? Czego wcale nie powiedział Zagłoba i jak Staś radził sobie z radykalizmem islamskim? Czy pisarz był kiedyś pod Grunwaldem? Czemu chciał zostać rolnikiem w Kalifornii i mieszkał w domu z crowdfundingu?³

¹ Cyt. za: <http://culture.pl/pl/artykul/2016-rokiem-henryka-sienkiewicza>, [dostęp 1.02.2017].

² Zob. <http://culture.pl/pl/artykul/narodowe-czytanie-trylogii-sienkiewicza>, [dostęp 1.02.2017].

³ <http://www.bigbookfestival.pl/home/sienkiewicz/>, [dostęp 1.02.2017].

Pytania do gry opracowali specjaliści, którzy kilka lat wcześniej wydali ważne książki pogłębiające i uwspółcześniające – dzięki zastosowanej metodologii – fenomen Sienkiewicza: Jolanta Sztachelska (*Czar i zakłęcie Sienkiewicza. Studia i szkice*, 2003) i Ryszard Koziółek (*Ciała Sienkiewicza. Studia o płci i przemocy*, 2009). W ich wydaniu pisarz „ujawnia się jako twórca pełen niekonsekwencji i paradoksów nawet tam, gdzie dominuje chęć ujednoczenia i ujednoznacznienia jego światopoglądu”⁴, co odbiega od tradycyjnych w literaturoznawstwie poprzednich dziesięcioleci skalających ujęć o charakterze pedagogicznym.

Wymienione tu skrótowo fakty zewnątrzliterackie pokazują, że Sienkiewicz jako pisarz z kanonu, przede wszystkim autor powieści historycznych tyleż diagnozujących, co i stwarzających polskość jako problemat, jest obecny w dyskursie społeczno-politycznym mimo ogromu przeżywanych przez nas w ostatnich latach zmian kulturowych. Świadczą też o tym głosy ostrej krytyki trwałości tudzież nieprzydatności narodowo-tożsamościowej spuścizny Sienkiewicza. Na przykład Janusz Rudnicki, który od lat obśmiewa rozmaite przejawy polskości, diagnozował niedawno: „Ciało pedagogiczne dopuszcza się gwałtu na nieletnich umysłach. Co dziś robić z bzdurami, które wypisywali Mickiewicz, Konopnicka i Sienkiewicz?”⁵, po czym podsunął uczniom zmęczonym kanonem lektur obowiązkowych „następujący bryk”:

Sonety krymskie: „Wpłynąłem na suchego przestwór oceanu... Jedźmy, kвіт nie woła!”, koniec. Wszystkie duże, zalecane dzieła Sienkiewicza: „Quo vadis, panie Wołodyjowski? Ogniem i mieczem utopić Krzyżaków”. I tak dalej.⁶

Krytyka Sienkiewicza jako autora tych „wszystkich dużych, zalecanych dzieł”, nie jest oczywiście niczym nowym⁷ i jako taka łączy się też ze zmiennym natężeniem surowej oceny interesującego nas tu gatunku – powieści historycznej. Warto wspomnieć, że jeszcze zanim ukazały się poszczególne tomy *Trylogii*, w latach 70. wieku XIX, traktowano powieści historyczne jako przestarzałe gawędy, widząc w nich gatunek na wymarcu. Powieść historyczna stawiała jednak opór, wciąż miała swoją wewnętrzną energię i trafiła na utalentowanych autorów, na czele z Sienkiewiczem. Jak pisze Janina Kulczycka-Saloni:

W latach 80. XIX wieku sytuacja zmieniła się zasadniczo; powieść historyczna nie tylko nie umarła śmiercią naturalną, ale okazała się bardziej żywotna i silniej

⁴ Aleksandra Chomiuk, *Współczesny Sienkiewicz. Literaturoznawcze portrety pisarza*, „Ruch Literacki” 2015, z. 4, s. 411-426.

⁵ J. Rudnicki, *Pałę lektury!*, http://wyborcza.pl/1,75517,9974648,Pale_lektury_.html, [dostęp 1.02.2017].

⁶ Tamże.

⁷ „Trylogia” Henryka Sienkiewicza. *Studia, szkice, polemiki*, oprac. T. Jodełka, Warszawa 1962.

związana z oczekiwaniami czytelniczymi narodu, niż najbardziej ambitne próby ukazania współczesności.⁸

Sam Sienkiewicz również energicznie odnosił się do tych genologicznych spraw, czego świetnym przykładem jest jedno z jego przemówień:

Ponieważ chodzi właśnie o powieść historyczną, zatem należy mi na wstępie twierdzić, że zdania odmawiające jej słusznych podstaw odbijają się o uszy niemal codziennie. U nas w ostatnich czasach zabrał głos w tej sprawie Brandys i z właściwą sobie zręcznością przytoczył cały szereg argumentów na dowiedzenie, że powieść historyczna w zakresie literatury jest tym samym, czym „prawdziwa kawa figowa” w zakresie handlu.⁹

Pisarz odpierał zarzuty dotyczące m.in. statusu prawdy historycznej, jej zafałszowania przez zmyślenie, a więc konfliktu *Wahrheit und Dichtung*, nieodtworzalności minionego, autorskiej sygnatury w postaci interpretacji historii, słowem – reprezentacji historycznej. Są to problemy, które przepracowujemy w humanistyce również dziś; w fazie po-postmodernistycznej, poziom ich skomplikowania jest poważniejszy, dość wspomnieć szeroko dyskutowane tezy teoretyków poetyki pisarstwa historycznego, narratystów, jak Hayden White i Frank Ankersmit, oraz związane z tym ujmowanie historii i historiografii jako rodzaju pisarstwa.

Ale co działo się między kończącymi wiek XIX dyskusjami a wysublimowaniem problemów relacji historii i literatury w wieku XXI, kiedy powieść historyczna zdaje się powracać? XX stulecie to czas, w którym temat historyczny miał swoje ważne miejsce w polskiej literaturze. Chociaż powieść historyczna nie była już gatunkiem-instytucją jak w wieku XIX, to jej autorzy wykazywali się nowatorstwem tematycznym i formalnym. Dariusz Kulesza ujmuje to tak:

Wygłąda więc na to, że proza historyczna dzisiaj to wielcy mistrzowie zapomnianej nieco, eksperymentalnej literatury (Parnicki, Malewska), akoloci tworzący im zróżnicowane genologicznie tło (Jan Parandowski, Paweł Jasienica, Marian Brandys, Władysław Lech Terlecki), politycznie zaangażowana i podobnie jak eksperymenty mistrzów raczej zapomniana, paraboliczna proza historyczno-kostiumowa (Jerzy Andrzejewski, Jacek Bocheński, Andrzej Szczypiorski) [...].¹⁰

⁸ J. Kulczycka-Saloni, *Wstęp*, w: tejsze, *Programy i dyskusje literackie okresu pozytywizmu*, Wrocław 1985, s. CIII–CIV.

⁹ Korzystałam z wersji przemówienia zawartej na: <http://polskietradycje.pl/article.php?artykul=465>, [dostęp 1.02.2017]. Pierwodruk przemówienia w: „Słowo”, 30 kwietnia – 3 maja 1889, w numerach 98–101.

¹⁰ D. Kulesza, *Nowa powieść historyczna? Husycka trylogia Andrzeja Sapkowskiego w kontekście polskiej prozy historycznej*, w: *Powieść historyczna dawniej i dziś*, red. R. Stachura, T. Budrewicz, B. Faron, współpraca K. Gajda, Kraków 2006, s. 565.

O prozie najnowszej zaś, w odniesieniu do pierwszego, poprzelomowego dwudziestolecia, które literaturoznawcy obejrzeni wnikliwie, najwięcej mówią prace Aleksandry Chomiuk, badaczki tematu historycznego w literaturze. Zacytujmy tu dłuższy, przeglądowy fragment jednego z jej tekstów:

W ramach najnowszych propozycji fabularyzowania przeszłości pojawia się więc całe spektrum utworów oddalających się od tradycyjnie pojmowanej powieści historycznej. Niebagatelne wśród nich miejsce zajmują narracje popularne: opowieści historyczno-sensacyjne w stylu Bogusława Wołoszańskiego, osadzone w historycznym tle topograficzno-obyczajowym kryminały (Mariusz Wollny, Krzysztof Maćkowski, Marek Krajewski, Konrad T. Lewandowski, Marcin Wroński, Paweł Jaszczuk), historie alternatywne (Jacek Dukaj, Andrzej Ziemiański, Dariusz Spychański, Jacek Ingot, Jacek Piekara), powieści fantastyczno-historyczne (Andrzej Sapkowski, Witold Jabłoński), pseudohistoryczne apokryfy eksponujące wpływ na współczesność tajemnych sił z przeszłości (Waldemar Łysiak, Marcin Wolski, Iga Karst) czy romanse historyczne (Halina Popławska).

[...] Jednak jeśli nawet zgodzimy się z tym, że w odniesieniu do owej mnogości utworów o różnym poziomie artystycznym, często traktujących realia w sposób pretekstowy, przymiotnik „historyczna”, jako określenie odmiany powieści, niewiele już tłumaczy, musimy dostrzec istotny skutek ekspansji owych czytań.¹¹

Jak wspomniałam, tekst lubelskiej badaczki dotyczył literatury lat 1989-2009. Tymczasem po upływie kolejnej dekady wyraźnie widać, że „historyczna” jako przydawka gatunkująca powieść nabiera mocy, a ta być może wkracza w nową i bardziej znaczącą fazę.

Przez cały Rok Sienkiewicza można było nadsyłać prace na konkurs „Nowa Powieść Historyczna” inspirowana wydarzeniami I Rzeczypospolitej. W zaproszeniu do udziału organizatorzy z Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie i Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza pisali:

Od kilku lat można obserwować zalew powieści o „dawnych czasach”, w których narracja historyczna łączy się z estetyką popularną spod znaku poetyki fantasy, kryminału, political fiction czy romansu, a miliony czytelników tej literatury nie pozwalają jej ignorować a rynku wydawniczym. [...] Oczekujemy tekstów opartych na motywach historii oraz literatury od zarania państwa polskiego do XVIII wieku, respektujących

¹¹ A. Chomiuk, *Historie obok Historii. Odwołania do przeszłości w polskiej powieści popularnej ostatniego dwudziestolecia*, w: *Dwie dekady nowej (?) literatury 1989-2009*, red. S. Gawliński, D. Siwor, Kraków 2011, s. 275-276.

poetykę nowej powieści historycznej łączącej tradycję gatunku z wypowiedziami nowego typu (fantasy, political, kryminał, romans, mock-dokument i innych)¹².

Zauważmy, jak zdecydowana jest dykcja tego przekazu i zawarta w nim diagnoza funkcjonowania jakoby nowego gatunku literackiego posiadającego własną poetykę. Niewątpliwie badacze sygnalizowali już jakiś czas temu możliwe zmiany w zakresie rozwoju tej formy. Powoływali się na literackie hybrydy Andrzeja Sapkowskiego na czele z jego sagą o Wiedźminie, która później, już w postaci gry komputerowej zrobiła zawrotną karierę. Jednym z autorów scenariusza do *Wiedźmina* był Jacek Komuda – zanim jeszcze na dobre przerzucił się na pisanie popularnej prozy historycznej.

Komuda ma na swoim koncie m.in. kilkanaście utworów, w tym licznych wariantów – jak sam je nazywa – „szlacheckiej powieści historycznej”. Autor *Opowieści z Dzikich Pól* chętnie eksploruje historię, a czerpiąc z realiów XVII-wiecznych, pełnych naszych tryumfów a nie klęsk, „krzepi serca”; w wywiadach podkreśla, że celowo zagląda do czasów, kiedy Polska nie była jeszcze rozbita przez zaborców, ani strauumatyzowana powstaniem. Jako przykład tego podejścia może służyć obszerny cykl pt. *Samozwaniec* (2009-2013), poświęcony zwycięstwom moskiewskim. Pisarstwo Komudy to literatura rozrywkowa, ale niewątpliwie bazująca na gruntownej znajomości faktów historycznych i realiów obyczajowych czerpanych ze źródeł z epoki. Na tak zakrojoną literackość metody autora składają się też bohaterowie: m.in. Jacek Dydziński albo Gedeon Sienieński z *Wilczego gniazda* (2002) – postaci te mają liczne przygody (na tym polega ich atrakcyjność), ale mniej przemyśleń (tu na atrakcyjności tracą).

Utwory Jacka Komudy to też powieści z siodła, o pędzącym świecie oglądanym z końskiego grzbietu, na którym awantury właściwe tamtym czasom (zajazdy, bitwy, bijatyki w gospodach, porwania) przeżywa szlachcic-awanturnik. Nawet gdy bardzo nie chce się awanturować, tak jak bohater *Wilczego gniazda*, który jedzie na ukraińskie stepy, żeby przejąć majątek po swoim owianym złą sławą stryju, „niespokojne czasy” zmuszają go do kolejnych ryzykownych przedsięwzięć. Tło historyczno-obyczajowe, o które autor dba dużo bardziej niż pogłębioną konstrukcją postaci, pokazuje np. ważne kwestie panoszenia się Polaków na Ukrainie i stosunków między „laszymi” przybyszami a Kozakami:

– No i co, panie Sienieński? Boisz się? Stary diabeł, z wilczego gniazda, by się nie bał. On nawet na śmierć poszedł z podniesioną głową i uśmiechem na ustach.

¹² Informacje o konkursie na stronie Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie: <http://www.ifp.ajd.czest.pl/h97,oKonkurs-literacki>, [dostęp 1.02.2017].

– Jesteś tchórzem – wyszeptał Gedeon. – Wszyscyście Kozacy tacy sami. Potraficie uważać się za szlachtę, ale nie staje wam sarmackiego honoru...¹³

Historia i właściwy dla niej *entourage* ludzkich zachowań interesuje też Elżbietę Cherezińską, z tą bardzo znaczącą różnicą – że jej postaci są przekonujące i warsztatowo dopracowane. A sięga pisarka do czasów jeszcze odleglejszych, bo do średniowiecza i ówczesnej Polanii, poprzedniczki Polski¹⁴. Twórczość Cherezińskiej, znanej głównie jako autorka popularnych powieści historycznych, jest obfita, pisarka tworzy dużo i chętnie, chętnie ją czytają i komentują. Sama też lubi różne suplementy i metakomentarze do swojego pisarstwa, ale i do historiografii, która jej zdaniem zawiera znaczące luki i przemilczenia. Dlatego w niedawną rocznicę chrztu Polski dopisała do mainstreamowej, męskocentrycznej historii swoją wersję. Główny koncept *Hardej* i *Królowej*, które są narracyjną całością (częsty przypadek cyklu w prozie Cherezińskiej), to oddanie pola do działania oraz opowieści o czasach piastowskich, i równoległych do nich m.in. wikińskich, kobietom. Na ich czele dzięki tej historycznej powieści staje Harda Królowa, czyli Świętosława – córka Mieszka I i Dobrawy. Jak na tamte czasy portret słowiańskiej księżniczki, późniejszej Sigridy Storrâdy (tak nazwano ją na Północy), jest rockandrollowy, ale warsztatowo przekonujący – psychologicznie umotywowany i staranny. Świętosława jest silna swoim wysokim urodzeniem, które przez wszystkie lata życia pomnaża jak talenty, gdziekolwiek się znajdzie. Taka jest też w cyklu Cherezińskiej słowiańska Polania Mieszka, a później Bolesława. Siła tamtej Polski jest tu wprost proporcjonalna do dzielności Świętosławy i jej kreatywnego podejścia do dynastycznych zadań wyznaczanych przez ojca.

Ujęcie tego tematu przez autorkę skłania do myślenia o relacji popularnego tekstu literackiego bogatego w wartości poznawcze, a więc dobrej literatury rozrywkowej z nauką w jej twardej odsłonie – jaką jest historia średniowiecza. To wprawdzie temat dyskutowany w literaturoznawstwie od dłuższego czasu, ale mnie interesuje też praktyczny, dydaktyczny aspekt tych związków. Czy znajdzie się u nas nauczyciel historii w liceum, który zada lekturę *Hardej* i *Królowej* we fragmentach jako kontekst? Czy na jakimś polskim wydziale historycznym Cherezińska może wejść na listę lektur uzupełniających wykład czy ćwiczenia ze średniowiecza? A co z polonistyką, gdzie na pierwszym roku średniowiecze stoi literaturą powszechną, gdzie się czyta o Rolandzie i Nibelungach, a dopiero później *Bogurodzicę*?

¹³ J. Komuda, *Wilcze gniazdo*, Lublin 2002, s. 237.

¹⁴ Pisałam o tym w recenzji obu powieści (M. Zduniak-Wiktorowicz, *Przecinek na 1134 stronach*, „Nowe Książki” 2017, nr 2, s. 60-610).

Na studiach polonistycznych czyta się też o Makrynie Mieczysławskiej, która pojawia się jako wątek literatury romantyzmu i obiekt czci jej koryfeuszy: Mickiewicza, Słowackiego, Krasińskiego i Norwida. Tej bohaterce z kolei niedawno poświęcił powieść Jacek Dehnel (*Matka Makryna*, 2014). Na przykładzie sfabrykowanego przez nią samą życiorysu, którym idealnie trafiła w czas i miejsce (środowisko Wielkiej Emigracji w Paryżu zachwyciło się tragicznym losem prześladowanej punickiej zakonniczki uciekającej z Rosji), pisarz celnie pokazuje, „jak jako społeczeństwo dajemy się wodzić za nos, zwłaszcza gdy w grę wchodzi zbitka pojęciowa Polak-katolik”¹⁵. Równie sugestywnie skonstruowane są w tej powieści problemy wykluczenia kobiet i przemocy.

Książka Dehnela opiera się na źródłach zapośredniczonych: czerpie z literatury poświęconej Makrynie oraz bezpośrednich – w tej funkcji występują pełne sprzeczności zapisy zeznań samej Mieczysławskiej, które są narracyjnym tętnem tej prozy. Krytyka podkreślała też kunszt języka, jaki autor wypracował, stylizując całość na XIX-wieczną polszczyznę.

Językowa warstwa narracji w formie powieści historycznej przysporzyła sukcesów również Maciejowi Henowi i jego monumentalnej *Solfatarze* (2015). Pisarz otrzymał za książkę Nagrodę Gombrowicza, nagrodę za Książkę Roku 2015 w plebiscycie Warszawskiej Premiery Literackiej, znalazł się też w finale Angelusa. Ta erudycyjna, pełna odwołań do malarstwa powieść przenosi czytelników do XVII-wiecznej Hiszpanii, gdzie stajemy się obserwatorami autentycznych zdarzeń – buntu ludu, neapolitańskiego powstania. Tytułowa Solfatara, czyli nieczynny wulkan w pobliżu miasta, jest upostaciowieniem ludzkich namiętności i pasji. To one, wplecione w prawdziwą historię i zamknięte w kompozycji szkatułkowej, brzmią językiem świetnej literatury. Jak w przypadku Dehnela tu również „zwraca uwagę elegancko, z wyczuciem archaizowana polszczyzna, będąca jednocześnie polszczyzną całkiem współczesną, tyle że w wariantcie najszlachetniejszym z możliwych”¹⁶. Zdaniem cytowanego krytyka „tak dobrze po polsku nie pisze już prawie nikt”¹⁷.

Przegląd powieści historycznych ostatnich lat kończymy jeszcze jedną z najlepszych, wielkich i obowiązkowych powieści historycznych, które opowiadają konkretną XVIII-wieczną historię, tyle samo mówią o współczesności – choćby o naszej nie/podatności na ideologie czy o uprzedzeniach kulturowych. *Księgi Jakubowe* (2015) Olgi Tokarczuk, za które pisarka została wyróżniona

¹⁵ Zob. wywiad Agnieszki Szwedowicz z pisarzem, <http://culture.pl/pl/artukul/dehnel-o-nowej-powieści-matka-makryna>, [dostęp 1.02. 2017].

¹⁶ D. Nowacki, *Jedna z najlepszych powieści historycznych ostatnich lat*, http://wyborcza.pl/1,75410,18312851,_Solfatara__Macieja_Hena__Jedna_z_najlepszych_powieści.html, [dostęp 1.02.2017].

¹⁷ Tamże.

swoją drugą nagrodą Nike, są wydarzeniem w niejednej czytelniczej biografii. Moim zdaniem to powieść-zadanie, monumentalne dzieło, z którym trzeba się mierzyć i pod względem ogromu faktów, ich ideowej podbudowy (hermetyczny mistycyzm żydowski, religijna koncepcja Jakuba Franka) i wreszcie samego rozmiaru dzieła, jego fizycznego ciężaru. Ale z tych wysiłków płynie też równoległa do nich fala lekturowej przyjemności. Książka jest bowiem pełna niebywałych z dzisiejszego punktu widzenia wydarzeń, zwrotów akcji (np. uwięzienie Franka w celi klasztoru na Jasnej Górze, gdzie przyjmował kobiety) i przykładów charyzmy bohatera – jednych ta postać zachwyca, dla innych jest moralnie odpychająca. Niezależnie od tego Jakub Frank, który dla swojej doktryny religijnej pozyskał rzesze ludzi, był postacią budzącą fascynację i przejęcie. Właśnie z przejęcia się tą zapomnianą biografią i jej bezpośrednim związkiem ze współczesnością powstały *Księgi Jakubowe*.

Olga Tokarczuk mówi, że powieść po prostu musiała powstać. Ale czy musiała powstać w tym kształcie – jako powieść historyczna na opak, utwór w zamysle antypolonocentryczny? Zacytujmy pisarkę:

Tak, to dobry trop. Ta powieść powinna nam przypomnieć, że w czasach, które opisuje, nie było jeszcze narracji narodowej, takiej, jaką znamy z Sienkiewicza. Sienkiewicz jest dzieckiem swojego czasu, pisze o historii Polski z punktu widzenia człowieka XIX-wiecznego, głęboko zaangażowanego w ówczesną ideę narodową, na dodatek mającą służyć przetrwaniu wspólnoty, która niedawno zaczęła się określać jako polska. Zarysowane konflikty w tej powieści wcale nie idą według znanych nam dzisiaj podziałów Polak – nie-Polak. One są bardziej klasowe, religijne. Jest więc bardziej katolik – niekatolik, bardziej szlachcic – nieszlachcic. Ale przede wszystkim Swój i Obcy. Swojskość i obcość można mierzyć w różnych kategoriach i każda epoka takie kategorie sobie starannie wypracowuje.¹⁸

O czym jeszcze można przeczytać w *Księżgach*, mówi Tokarczuk, bezpośrednio odnosząc się do interesującej nas tu kwestii powieści historycznej:

Pociągała mnie też bardzo próba odtworzenia życia codziennego tych XVIII-wiecznych ludzi. Chciałam pokazać ich tak, żebyśmy mogli ich zrozumieć, a nawet się z nimi identyfikować. Założyłam na początku, że 200 lat w historii człowieka to niewiele, że tamci ludzie musieli być bardziej do nas podobni, niż nam się wydawało. Nie jestem szczególną miłośniczką powieści historycznych i czytając je, wiem, że zawsze pisane są z punktu widzenia współczesności pisarza czy pisarki. Że powieść historyczna jest dziwną konstrukcją, która pozwala nam mówić

¹⁸ *Możliwy jest zupełnie inny świat. Rozmowa z Olgą Tokarczuk*, w: *Rozmowy na/o granicy*, t. 2, red. M. Zduniak-Wiktorowicz, K. Filipowicz-Tokarska, Słubice 2016, s. 19.

o czasach dawnych językiem nam współczesnym. I to jest pewnie widoczne w mojej książce. Kiedy zaczynałam pisać, interesowało mnie po prostu, jak to było kiedyś, jak ludzie żyli, zadawałam takie pytania: co robiły wtedy kobiety? Czy nosiły majtki? Jak wychowywały dzieci, jak długo karmiły? Jak sobie z tym radziły? Czy ludzie na co dzień używali widelców? Czy się przykrywali do snu? Co robili wieczorami? O której wstawali itp. Tylko wtedy, kiedy ma się pojęcie o takich drobnych sprawach, można się zanurzyć w pisanie.¹⁹

Prozaiczka uświadamia, że powieść historyczna może doskonale oddać kondycję człowieka, a nawet kraju – co pokazały reakcje czytających i nieczytających, którzy komentowali *Księgi Jakubowe*. Mimo specyfiki tego ważnego i trudnego gatunku, o czym często mówią autorzy wymienionych tu utworów, dziś nadal powstają historyczne czytadła, ale też niezła literatura środka i doskonała literatura wysoka. Zobaczmy, czy powrót powieści historycznej okaże się bardziej trwałym zjawiskiem.

BIBLIOGRAFIA

Literatura podmiotu:

1. Bakuła Bogusław B., *Postmodernizm a współczesna (polska) powieść historyczna*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Scientiae Artium et Litterarum” 1998, z. 8, s. 19-33.
2. Bartoszyński K., *O poetyce powieści historycznej*, w: tegoż, *Powieść w świecie literackości. Szkice*, Warszawa 1991.
3. Burszta W., Czubaj M., *Przewrót Brownowski: pophistoryczne sekrety i spiski*, „Przegląd Polityczny” 2006, nr 77, s. 17-23.
4. Bartoszyński K., *O powieści popularnej i prognozach gatunku*, w: tegoż, *Kryzys czy trwanie powieści. Studia literaturoznawcze*, Kraków 2004.
5. Chomiuk A., *Historie obok Historii. Odwołania do przeszłości w polskiej powieści popularnej ostatniego dwudziestolecia*, w: *Dwie dekady nowej (?) literatury 1989-2009*, red. S. Gawliński, D. Siwor, Kraków 2011, s. 273-291.
6. Chomiuk A., *Współczesny Sienkiewicz. Literaturoznawcze portrety pisarza*, „Ruch Literacki” 2015, z. 4, s. 411-426.

¹⁹ Tamże, s. 19-20.

7. Cieliczko P., *Historyczne powieści fantastyczne Andrzeja Sapkowskiego jako szansa rewitalizacji gatunku*, w: *Powieść historyczna dawniej i dziś*, red. R. Stachura, T. Budrewicz, B. Faron, współpraca K. Gajda, Kraków 2006, s. 573-584.
8. Fulińska A., *Dlaczego literatura popularna jest popularna?*, „Teksty Druge” 2003, nr 4, s. 55-66.
9. Heck D., *Wokół nowego historycyzmu*, „Pamiętnik Literacki” 1997, nr 88/2, s. 97-111.
10. Kulesza D., *Nowa powieść historyczna? Husycka trylogia Andrzeja Sapkowskiego w kontekście polskiej prozy historycznej*, w: *Powieść historyczna dawniej i dziś*, red. R. Stachura, T. Budrewicz, B. Faron, współpraca K. Gajda, Kraków 2006, s. 562-572.
11. *Literatura i kultura popularna. Badania i metody*, red. A. Gemra, A. Mazurkiewicz, Wrocław 2014.
12. Malik J.A., *Przyczajony templariusz, ukryty Graal. Co zostało z powieści historycznej (we współczesnej powieści popularnej). Notatki do eseju*, w: *Powieść historyczna dawniej i dziś*, red. R. Stachura, T. Budrewicz, B. Faron, współpraca K. Gajda, Kraków 2006, s. 601-609.
13. Marzec L., *Kobiety kostium i męskie przebranie w feministycznym piarstwie historycznym Jadwigi Żylińskiej*, „Kultura Współczesna” 2013, nr 4, s. 108-118.
14. Medecką M., *Apokryf rodzinny jako odmiana dwudziestowiecznej powieści historycznej*, Lublin 2007.
15. Piechota D., *Reaktywacje dziewiętnastowieczności w najnowszej literaturze popularnej*, „Tematy i konteksty” 2015, nr 5, s. 175-184.
16. *Powieść historyczna dawniej i dziś*, red. R. Stachura, T. Budrewicz, B. Faron, współpraca K. Gajda, Kraków 2006.
17. Regiewicz A., *Kod mediewalizmu w twórczości Waldemara Łysiaka. Przypadek „Fletu z mandragory”*, w: *Literatura popularna*, t. 1, *Dyskursy wielorakie*, red. E. Bartos, M. Tomczok, Katowice 2013, s. 97-118.
18. Tomczok P., *Negatywne afekty w popularnej powieści historycznej. O „Przyłbicach i kapturach” Kazimierza Korkozowicza*, w: *Literatura popularna*, t. 1, *Dyskursy wielorakie*, red. E. Bartos, M. Tomczok, Katowice 2013, s. 73-82.
19. Roszczynialska M., *Popularna metapowieść historiograficzna? Casus: cykl wiedźmiński Andrzeja Sapkowskiego*, w: *Powieść historyczna dawniej i dziś*, red. R. Stachura, T. Budrewicz, B. Faron, współpraca K. Gajda, Kraków 2006, s. 585-600.
20. Zdanowska M., *Szczepionka przeciw nudzie, czyli jak przepisać polską historię*, „Arterie” 2015, nr 1, s. 43-52.

Elżbieta Cherezińska

1. Cherezińska E., *Harda*, Poznań 2016.
2. Cherezińska E., *Królowa*, Poznań 2016.
3. Cherezińska E., *Po co nam Tudorowie? Mamy Piastów*, „Książki” 2015, nr 1.
4. Dunin K., *Wikingowie, Piastowie i Żydzi*, http://wyborcza.pl/1,76842,13199980,Wikingowie__Piastowie_i_Zydzi.html, [dostęp 1.02.2017].
5. Kofta P., *Żona i matka królów*, <http://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/kultura/ksiazki/1666996,1,recenzja-ksiazki-elzbieta-cherezinska-harda.read>, [dostęp 1.02.2017].
6. Szybowicz E., „*Harda*”. *Elżbieta Cherezińska jako nowy Sienkiewicz? Co akcentuje, co przemilcza i czym manipuluje*, <http://wyborcza.pl/7,75517,20419660,harda-elzbieta-cherezinska-jako-nowy-sienkiewicz-co-akcentuje.html>, [dostęp 1.02.2017].
7. *Wielkopolski Słownik Pisarek*, hasło *Elżbieta Cherezińska* (autor M. Duda), http://pisarki.wikia.com/wiki/El%C5%BCbieta_Cherei%C5%84ska, [dostęp 1.02.2017].
8. Zduniak-Wiktorowicz M., *Przecinek na 1134 stronach*, „Nowe Książki” 2017, nr 2.
9. Żelazińska A., *Elżbieta od Piasta*, „Polityka”, 2017, nr 1.

Jacek Dehnel

1. Dehnel J., *Matka Makryna*, Warszawa 2014.
2. Bielawa J., *Matka o wielu twarzach*, „Nowe Książki” 2015, nr 3.
3. Dunin K., *Kłamstwa Makryny*, <http://krytykapolityczna.pl/kultura/czytaj-dalej/kinga-dunin-czyta/dunin-klamstwa-makryny/>, [dostęp 1.02.2017].
4. Klimowicz M., *Dyskretny urok chimer*, „Akcent” 2015, nr 3.
5. Nowacki D., *Nowa powieść Jacka Dehnela. Jak Makryna czmut w oczy puskala*, http://wyborcza.pl/1,75410,17021375,Nowa_powiesc_Jacka_Dehnela__Jak_Makryna_czmut_w_oczy.html, [dostęp 1.02.2017].
6. Sobolewska J., *Męka show*, <http://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/kultura/ksiazki/1597107,1,recenzja-ksiazki-jacek-dehnel-matka-makryna.read>, [dostęp 1.02.2017].
7. Zatorska M., *Matka o wielu twarzach*, „Fraza” 2015, nr 3.

Maciej Hen

1. Hen M., *Solfatara*, Warszawa 2015.

2. Jędrysik M., <http://culture.pl/pl/dzielo/maciej-hen-solfatara>, [dostęp 1.02.2017].
3. Nowacki D., *Jedna z najlepszych powieści historycznych ostatnich lat*, http://wyborcza.pl/1,75410,18312851,_Solfatara__Macieja_Hena__Jedna_z_najlepszych_powiesci.html, [dostęp 1.02.2017].
4. Sobolewska J., *Pod wulkanem*, <http://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/kultura/ksiazki/1628069,1,recenzja-ksiazki-maciej-hen-solfatara.read>, [dostęp 1.02.2017].

Jacek Komuda

1. Komuda J., *Samozwaniec*, t. 1, Lublin 2009.
2. Komuda J., *Samozwaniec*, t. 2, Lublin 2010.
3. Komuda J., *Samozwaniec*, t. 3, Lublin 2011.
4. Komuda J., *Samozwaniec*, t. 4, Lublin 2013.
5. Komuda J., *Warchoły i pijanice, czyli poczet hultajów z czasów Rzeczypospolitej Szlacheckiej*, Lublin 2004.
6. Komuda J., *Wilcze gniazdo*, Lublin 2002.
7. Godlewski K., *Warchoły i pijanice, czyli poczet hultajów z czasów Rzeczypospolitej Szlacheckiej* (recenzja), <http://wyborcza.pl/1,75517,2090565.html>, [dostęp 1.02.2017].
8. Grochowski G., *Wąsy*, „Teksty Drugie” 2015, nr 1.
9. Kobus A., *Sarmatopie. Formacja sarmacka w twórczości Jacka Komudy*, „Teksty Drugie” 2015, nr 1.
10. *Ostatni ułan Rzeczypospolitej. Z Jackiem Komudą rozmawiał Bartosz Marzec*, „Kwartalnik Literacki Wyspa” 2016, nr 3.

Olga Tokarczuk

1. Tokarczuk O., *Księgi Jakubowe*, Kraków 2015.
2. Bugajski L., *Sekta Jakubowa*, „Twórczość” 2015, nr 1.
3. Czaplinski P., *Księgi Jakubowe, czyli dwieście lat samotności*, http://wyborcza.pl/1,75517,16835955,_Ksiegi_Jakubowe___czyli_dwiescie_lat_samotnosci_.html?disableRedirects=true, [dostęp 1.02.2017].
4. Dunin K., *Księgi Jakubowe*, <http://www.institutksiazki.pl/ksiazki-detaj,literatura-polska,9929,ksiegi-jakubowe.html>, [dostęp 1.02.2017].
5. Lipczak A., <http://culture.pl/pl/dzielo/olga-tokarczuk-ksiegi-jakubowe>, [dostęp 1.02.2017].
6. Lipszyc A., *Melancholia zbawienia*, <http://www.dwutygodnik.com/artykul/5574-melancholia-zbawienia.html>, [dostęp 1.02.2017].

7. Ładyka J., *Olgi Tokarczuk wielka podróż*, „Res Humana” 2015, nr 3.
8. Nęcka A., *Z tęsknoty za herezją*, „ArtPapier” 2014, nr 23, <http://www.artpapier.com/index.php?page=artykul&wydanie=213&artykul=4671>, [dostęp 1.02.2017].
9. Szczuka K., *Okruchy światła*, <http://krytykapolityczna.pl/kultura/czytaj-dalej/szczuka-o-ksiegach-jakubowych-okruchy-swiatla/>, [dostęp 1.02.2017].
10. Magryś R., *Ponadnarodowa epepeja Olgi Tokarczuk*, „Fraza” 2015, nr 4.
11. *Możliwy jest zupełnie inny świat. Rozmowa z Olgą Tokarczuk*, w: *Rozmowy na/o granicy*, t. 2, red. M. Zduniak-Wiktorowicz, K. Filipowicz-Tokarska, Słubice 2016. (ebook)
12. Pietrych J., *„Księgi Jakubowe” – powieść współczesna*, „Nowe Książki” 2015, nr 2.
13. Sosnowski J., *Księga totalna*, „Więź” 2014, nr 4.
14. Wiśniewski R., *Rozdroża wybitności*, „Odra” 2015, nr 3.

Małgorzata Zduniak-Wiktorowicz – dr, adiunkt w Polsko-Niemieckim Instytucie Badawczym w Collegium Polonicum w Słubicach Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu i Uniwersytetu Europejskiego Viadrina we Frankfurcie nad Odrą; wykładowczyni na kierunku filologia polska jako obca Wydziału Filologii Polskiej i Klasycznej UAM. Zajmuje się polsko-niemieckimi związkami w literaturze najnowszej, głównie najnowszą polską prozą emigrancką. Ostatnio opublikowała: „Migrantenliteratur im Wandel / Literatura migracyjna w procesie. Junge Prosa mit (nicht nur) polnischen Wurzeln in Deutschland und Europa / Młoda proza (nie tylko) polskiego pochodzenia w Niemczech i w Europie”, red. Brigitta Helbig-Mischewski, Małgorzata Zduniak-Wiktorowicz, Lipsk 2016. Współpracuje z „Nowymi Książkami”.

Marcin Radomski

Dział Informacji Bibliograficznej i Regionalnej

„APEL PAMIĘCI. STANAĆ W PRAWDZIE WOŁYŃSKIEJ”
„WPRZÓD SZLI BANDERY,
A ZA NIMI UKRAIŃCY, SĄSIADY”

W 2016 roku Sejm Rzeczypospolitej Polskiej ustanowił dzień 11 lipca Narodowym Dniem Pamięci Ofiar Ludobójstwa dokonanego przez ukraińskich nacjonalistów na obywatelach polskich. W uchwale oddano hołd „wszystkim obywatelom II Rzeczypospolitej bestialsko pomordowanym przez ukraińskich nacjonalistów”. 11 lipca 1943 r. Ukraińcy przeprowadzili jeden z wielu ataków mających na celu eksterminację mniejszości polskiej na obszarze Wołynia i Galicji Wschodniej w latach 1943-1945. W historiografii interesujące nas wydarzenia definiowane są również terminem „rzezi wołyńskiej” lub nieprecyzyjnie „zbrodnią wołyńską”.

Na przestrzeni wieków układ granic państwa polskiego zmieniał się w zależności od istniejącej sytuacji geopolitycznej. Burzliwe losy sprawiły, że rozległe niegdyś granice nie przetrwały próby czasu. Klęska sił zbrojnych II Rzeczypospolitej w kampanii wrześniowej 1939 roku doprowadziła do niemiecko-radzieckiej okupacji kraju. W 1941 roku III Rzesza wypowiedziała jednak wojnę niedawnemu sojusznikowi – ZSRR. Po zajęciu terytorium przedwojennego polskiego Wołynia i Galicji Wschodniej Niemcy kontynuowali zbrodniczą politykę masowych mordów przy jednoczesnym eskalowaniu konfliktów narodowościowych. Przeprowadzali zakrojoną na szeroką skalę eksterminację ludności cywilnej, wykorzystując dostępny aparat terroru. Podsycali antagonizmy mieszkających tutaj od stuleci mniejszości etnicznych. W trudnych dziejach Kresów Wschodnich – zapisanych przeciw krwawymi wydarzeniami – prawdziwa pożoga miała dopiero nastąpić.

W XX-leciu międzywojennym obszar województwa wołyńskiego zamieszkiwało ponad 2 miliony ludzi. Ziemie te były słabo zurbanizowane, a podstawę gospodarki stanowiło rolnictwo. Na Wołyniu żyły obok siebie grupy społeczne mówiące różnymi językami, wyznające odmienne religie z charakterystycznymi zwyczajami i mentalnością. Gęstość zaludnienia należała do najniższych na terytorium Polski. W nielicznych miastach, miasteczkach i dworach dominowali Polacy i Żydzi. Na wsiach zdecydowaną większość stanowili Ukraińcy, którzy uważali te ziemie za rdzenne i myśleli o utworzeniu niepodległego państwa. Wi-

zje przyszłej granicy z Polską obrazowało powiedzenie: „*Pamiętaj Lasze, do Sanu zawsze nasze*”.

Idee walki o powołanie samodzielnego bytu państwowego propagowali działacze Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów (OUN), wśród których wyróżniał się Stepan Bandera. Za pomocą nacjonalistycznej retoryki agitatorzy nawoływali do rozwiązań siłowych mających na celu usunięcie egzystujących na spornych terenach Polaków oraz innych mniejszości narodowych. W 1942 roku utworzono konspiracyjne oddziały Ukraińskiej Powstańczej Armii (UPA) – zbrojnego ramienia nacjonalistów. Przygotowano w ten sposób grunt pod czystki etniczne.

Antypolskie akcje ukraińskie przeprowadzano już wcześniej, lecz dopiero w lipcu 1943 roku przybrały one wymiar zmasowanych i skoordynowanych ataków. 11 lipca UPA przy aktywnym udziale ludności cywilnej zaatakowała 99 wsi w celu unicestwienia „żywołu polskiego”. Świadomie wybrano niedzielę, ponieważ ludzie grupowali się wtedy w kościołach. Akcje były wykonywane według zaplanowanego schematu. Wsie otaczano i zamykano kordonem uzbrojonych nacjonalistów. Następnie przeprowadzano pacyfikację ludności, mordując mieszkańców na różne, wymyślne sposoby. Siepacze UPA spod znaku Tryzub (trójząb) roztrzaskiwali głowy dzieciom, rozpruwali brzuchy ciężarnym kobietom i obcinali piersi. Znęcali się nad swoimi ofiarami, używając noży, siekier, drutów, widel oraz młotków z gwoździemi. Okrucieństwem przewyższali nawet swoich protektorów – Niemców. W celu zatarcia śladów i zniszczenia jakiegokolwiek pamięci o żyjących tutaj ludziach domostwa palono do gołej ziemi. Nieliczni ocaleli ujawniali bezmiar okrucieństwa.

W latach 1943-1944 na Wołyniu zostało bestialsko zamordowanych 50-60 tysięcy ludzi, także Ukraińcy pomagający swoim sąsiadom. Po dokonaniu czystek etnicznych działania nacjonalistów przeniesiono do Galicji Wschodniej. W akcjach odwetowych lokalnych oddziałów partyzanckich i samoobrony na obszarze Wołynia zginęło 2-3 tysięcy Ukraińców. Szacuje się, że wyniku ludobójstwa UPA przy udziale ludności ukraińskiej na Kresach zginęło ponad 100 tysięcy Polaków, a 300 tysięcy uciekło, ratując życie. Część społeczeństwa polskiego nie może pogodzić się z polityką historyczną władz współczesnej Ukrainy, które świadomie milczą jednocześnie gloryfikując członków OUN i UPA. Zderzenie czytelnika z tak poruszającą lekturą zmusza do głębszej refleksji nad istotą człowieczeństwa. Nawet dzisiaj rozpatrując tak dobrze udokumentowaną – wydawałoby się – przeszłość trudno jednoznacznie zdefiniować przyczyny niezrozumiałych moralnie pogromów na Wołyniu i Galicji Wschodniej.

Prezentowane poniżej zestawienie w wyborze zbiera pozycje przedstawiające historię ludobójstwa polskich obywateli pomordowanych na Wołyniu (lub zmuszonych do ucieczki na zachód) oraz ich ukraińskich oprawców. W zebra-

nym materiale (wybór pozycji zwartych od 1990 i artykuły od 2003 roku) wyszczególniono trzy części: opracowania ogólne, materiały konferencyjne oraz biografie, wspomnienia i wywiady.

I. Opracowania ogólne

a) Pozycje zwarte

1. DROGA do prawdy o wydarzeniach na Wołyniu / Andrzej Żupański. – Toruń : Adam Marszałek, 2008. – 369 s.
2. [DWUDZIESTA siódma] 27 Wołyńska Dywizja Piechoty AK / Michał Fijałka. – Warszawa : „Pax”, 1986 (Tor : ZG). – 226 s.
Bibliogr. s. 212-213.
3. [DWUDZIESTA siódma] 27 Wołyńska Dywizja Piechoty Armii Krajowej 1943-1944 : żołnierze i kadra dowódcza i ich losy : studium historyczno-socjologiczne / Halina Stachyra. – Lublin : Lubelskie Centrum Marketingu, 2003. – 318 s.
Bibliogr. s. 176-182.
4. DZIEJE ludności polskiej na Kresach Południowo-Wschodnich i Ziemi Wołyńskiej w latach 1939-1946 / Stanisław Jastrzębski. – Katowice : Agencja Artystyczna PARA Zenon Dyrszka, 2009. – 170 s. : il.
Bibliogr. s. 169-170.
5. EKSTERMINACJA ludności polskiej na Wołyniu w drugiej wojnie światowej / Władysław Filar. – Warszawa : Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej. Okręg Wołyński, 1999. – 149 s.
6. FAŁSZOWANIE historii najnowszej Ukrainy : Wołyń – 1943 i jego znaczenie / Wiktor Poliszczuk. – Warszawa ; Toronto : Mideo, 1999. – 80 s. : il.
7. KRYPTONIM „Pożoga” dramat wołyński (1939-1945) / scen. i realiz. Wincenty Ronisz. – Warszawa : Fundacja Filmowa Armii Krajowej, 2007. – 1 Dysk optyczny.
8. LUDOBÓJSTWO dokonane przez nacjonalistów ukraińskich na ludności polskiej Wołynia 1939-1945. T. 1-2 / Władysław Siemaszko. – Warszawa : Wydaw. von borowiecky, 2000. – 2 t. (997; 1001-1433 s.)
Bibliogr. s. 1295-1311 i 1325-1336.
9. MIĘDZY Bugiem a Styrem / Marek A. Koprowski. – Biały Dunajec ; Ostróg : „Wołanie z Wołynia”, 2008. – 263 s. : il.
10. NIE dane im było : Wołyń z oddali / Mieczysław Kuczyński. – Kraków : Wydawnictwo Serafin ; Poznań : Wydawnictwo Bonami, 2013. – 173 s.
Bibliogr. s. 161.

11. OD RZEZI wołyńskiej do akcji „Wisła” : konflikt polsko-ukraiński 1943-1947 / Grzegorz Motyka. – Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2011. – 520 s. : il.
Bibliogr. s. 488-500.
12. POŻOGA : walki 27 Wołyńskiej Dywizji AK / Józef Turowski. – Warszawa : Państwowe Wydaw. Naukowe, 1990. – 596 s. : il.
Bibliogr. s. 546-552.
13. PRZEBRAŻE : bastion polskiej samoobrony na Wołyniu / Władysław Filar. – Warszawa : Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej : Oficyna Wydawnicza „Rytm”, 2007. – 121 s.
Bibliogr. s. 115-116.
14. PRZED akcją „Wisła” był Wołyń / pod red. Władysława Filara. – Warszawa : Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej Okręg Wołyń, 1997. – 116 s.
15. PRZEMIANY narodowościowe i ludnościowe w Galicji Wschodniej i na Wołyniu w latach 1931-1948 / Grzegorz Hryciuk. – Toruń : Adam Marszałek, 2005. – 424 s.
Bibliogr. s. [359]-393.
16. [SZEŚCZDZIESIĄTA] 60. rocznica mordów wołyńskich : nauka, polityka, uczczenie ofiar / Wiktor Poliszczuk. – Wrocław : Biuro Poselskie posła Antoniego Stryjewskiego, 2003. – 12 s. – (Studia i Ekspertyzy – Biuro Poselskie Posła Antoniego Stryjewskiego ; nr 11)
17. SZKICE : Wołyń 1943-1944 / Stanisław Kulon. – Warszawa : Biuro Promocji Sztuk Jacek Chromy, 2012. – 61 s. : il.
18. ŚLADAMI ludobójstwa na Wołyniu / oprac. Leon Karłowicz. – Lublin : Polihymnia, 1998. – 606 s. – (Okrutna przestroga ; cz. 2)
19. UPA [Ukraińska Powstańcza Armia] – armia powstańcza czy kurenie rizinów? / Edward Prus. – Wyd. 2 poszerz. i popr. – Wrocław : „Nortom”, 1997. – 133 s.
Bibliogr. s. 132-133.
20. WOŁYŃ – Galicja Wschodnia 1943-1944 : przewodnik po polskich i ukraińskich źródłach archiwalnych. T.1 / pod red. Darii Nałęcz i Hennadija Boriaka ; Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych, Państwowy Komitet Archiwów Ukrainy. – Warszawa : NDAP ; Kijów : Deržavnij Komitet Arhiviv Ukraïni, 2003. – 288 s.
21. WOŁYŃ : prześladowania Polaków na sowieckiej Ukrainie. Cz. 1 / Marek A. Koprowski. – Zakrzewo : Wydawnictwo Replika, 2014. – 319 s. : il.
22. WOŁYŃ : prześladowania Polaków na sowieckiej Ukrainie. Cz. 2 / Marek A. Koprowski. – Zakrzewo : Wydawnictwo Replika, 2014. – 328 s. : il.

23. WOŁYŃ 1939-1944 : eksterminacja czy walki polsko-ukraińskie : studium historyczno-wojskowe zmagania na Wołyniu w obronie polskości, wiary i godności ludzkiej / Władysław Filar. – Toruń : Wydawnictwo Adam Marszałek, 2009. – 467 s. : il.
Bibliogr. s. 434-439.
24. WOŁYŃ 1939-1944 : eksterminacja czy walki polsko-ukraińskie : studium historyczno-wojskowe zmagania na Wołyniu w obronie polskości, wiary i godności ludzkiej / Władysław Filar. – Toruń : Wydawnictwo Adam Marszałek, 2004. – 467 s. : fot. , mapy.
Bibliogr. s. 434-439.
25. WOŁYŃ 1939-1944 : historia, pamięć, pojednanie / Władysław Filar. – Wyd. 2 – Warszawa : Oficyna Wydawnicza Rytm, 2012. – 272 s. : il.
Bibliogr. s. 257-263.
26. WOŁYŃ 1943: antypolska akcja OUN-UPA w województwie wołyńskim / Sylwia Błażejewska. – Warszawa : Wydawnictwo Andrzej Buda, 2017 – 172 s.
27. WOŁYŃ 1943-2008 : pojednanie : zbiór artykułów publikowanych w „Gazecie Wyborczej” / [wybór tekstów Marcin Wojciechowski]. – Warszawa : Agora, 2008. – 283 s. : il. – (Biblioteka Gazety Wyborczej)
28. WOŁYŃ '43 : ludobójcza czystka : fakty, analogie, polityka historyczna / Grzegorz Motyka. – Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2016. – 285 s. : il.
Bibliogr. s. 269-278.
29. WOŁYŃ daleki i bliski : tragizm losów Polski / Tadeusz Jan Budziak. – Lublin : Wydawnictwo Polihymnia, 2011. – 124 s. : il.
Bibliogr. s. 123-124.
30. WOŁYŃ i Małopolska Wschodnia 1943-1944 / red. nauk. Czesław Partacz – Koszalin ; Leszno : Instytut im. gen. Stefana „Grota” Roweckiego, 2004 s. : il. – (Biblioteka „Grota”; nr 9)
31. WOŁYŃ naszych przodków : śladami życia – czas zagłady : album z okazji 60. rocznicy ludobójstwa dokonanego przez nacjonalistów ukraińskich OUN-UPA na ludności polskiej Wołynia / [red. merytoryczna Ewa Siemaszko] ; Towarzystwo Miłośników Wołynia i Polesia. – Wyd. 2 zm. – Warszawa : von borowiecky, 2003. – 314 s.
32. WOŁYŃ we krwi 1943 / Joanna Wieliczka-Szarkowa. – Kraków : Wydawnictwo AA, 2013. – 399 s.
33. WOŁYŃ: niezręczny temat / Volga Yerafeyenka. – Opole ; Warszawa : Wydawnictwo WCM, 2011. – 97 s. : il.
Bibliogr. s. 97.

34. WOŁYŃSKA samoobrona w dorzeczu Horynia / Adam Peretiatkowicz. Katowice : nakł. autora, 1997. – 336 s. – (Biblioteka Wołyniaka)
35. ZWZ-AK na Wołyniu : 1939-1944 / Wincenty Romanowski. – Lublin : Redakcja Wydawnictw Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, 1993. – 406 s.
Bibliogr. s. 349-368.
36. ZNISZCZONE i zapomniane osiedla polskie oraz kościoły na Wołyniu / Czesław Piotrowski. – Warszawa : Okręg Wołyński Światowego Związku Żołnierzy AK, 2002. – 140 s.

b) Artykuły

1. „ANTYPOLSKA akcja” : ludobójcza czystka etniczna przeprowadzona przez OUN-B i UPA w latach 1943-1945 / Grzegorz Motyka. W: *Studia nad Autorytaryzmem i Totalitaryzmem*. – 2013, nr 4, s. 27-39
2. BANDERYZM : przyczyny zbrodni ludobójstwa SB-OUN i UPA w czasie II wojny światowej / Czesław Partacz. W: *Studia nad Autorytaryzmem i Totalitaryzmem*. – 2012, nr 4, s. 51-74
3. CZY nasze władze boją się prawdy? : w 70. rocznicę zbrodni ukraińskich nacjonalistów na Kresach RP / Marian Korgol. W: *Nowe Perspektywy*. – 2013, nr 2/3, s. 81-99
4. FILM będzie okrutny, bo taki być musi / Grzegorz Motyka ; rozm. przeprowadził Piotr Śmiałowski. W: *Kino*. – 2015, nr 6, s. 34-37
5. GDZIE Wołyń, gdzie Sahryń / Grzegorz Motyka. W: *Nowa Europa Wschodnia*. – 2015, nr 3/4, s. 197-200
6. KOMENDA Okręgu AK „Wołyń” wobec eksterminacji ludności polskiej w 1943 r. / Dariusz Faszcza. W: *Niepodległość i Pamięć*. – 2013, nr 3/4, s. 73-97
7. KTO, kiedy i gdzie sporządził spis osób z parafii Ostrówki (diecezja łucka) zamordowanych 30 sierpnia 1943 r. przez nacjonalistów ukraińskich z Ukraińskiej Powstańczej Armii / Maria Dębowska. W: *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne*. – 2012, t. 98, s. 457-460
8. LIST ze skrwawionej ziemi / Wojciech Mucha. W: *Niezależna Gaz. Polska Nowe Państwo : polityka, cywilizacja, historia*. – 2016, nr 10, s. 4-8
9. LUDOBÓJSTWO na Tarnopolszczyźnie w pamiętniku Jana Zaleskiego / Tadeusz Isakowicz-Zaleski. W: *Imponderabilia*. – 2012, nr 4, s. 299-308

10. MĘCZEŃSTWO Polaków na Wschodzie / Andrzej Wroński. W: Niezależna Gaz. Polska Nowe Państwo : polityka, cywilizacja, historia. – 2016, nr 10, s.11-15
11. NAJPIERW był Wołyń / Krzysztof Wasilewski. W: Przegląd. – 2013, nr 6, s. 48-50
12. PAMIĘĆ o pomordowanych Polakach na Wołyniu / Czesław Biały. W: Rocznik Dobrzyński. – 2015, t. 8, s. 133-135
13. PARTYZANTKA sowiecka wobec zagłady ludności polskiej na Wołyniu w 1943 roku / Jan Engelgard. W: Niepodległość i Pamięć. – 2013, nr 3/4, s. 183-212
14. PEŁZAJĄCA relatywizacja ludobójstwa : międzynarodowy, polityczny i prawny kontekst polsko-ukraińskiego sporu o Wołyń / Klaus Bachmann. W: Odra. – 2016, nr 10, s. 22-31
15. POMOCE potrzebne, wręcz niezbędne... / Waldemar Handke. W: Grot. – 2004, nr 22, s. 123-126
16. PRAWDA ofiar / Maciej Krawczyk. W: Mówią Wieki : magazyn historyczny. – 2016, nr 11, s. 74-75
17. PRZEBIEG eksterminacji ludności polskiej Kresów Wschodnich w latach 40. XX w. / Lucyna Kulińska. W: Glaukopis. – 2010, nr 19/20, s. 56-85
18. PRZYBYLI na Wołyń nieproszeni... / Krzysztof Bąkała. W: Niepodległość i Pamięć. – 2013, nr 3/4, s. 9-48
19. SKĄD zło? : wypisy wołyńskie / Piotr Mitzner. W: Tekstualia : palimpsesty literackie, artystyczne, naukowe. – 2013, nr 2, s. 115-116
20. ŚWIADECTWO procesu pojednania / Andrzej Szeptycki. W: Nowa Europa Wschodnia. – 2008, nr 1, s. 152-155
21. TRAGEDIA wołyńska lat 1943-1944 : przyczyny, przebieg, skutki / Ihor Iljuszyn. W: Pamięć i Sprawiedliwość. – 2014, [nr] 1, s. 391-399
22. TYLKO prawda nas wyzwoli : obraz zbrodni nacjonalistów ukraińskich na ludności polskiej w materiałach edukacyjnych Instytutu Pamięci Narodowej i jego przemiany / Antoni Wilgusiewicz. W: Studia Pastoralne : rocznik Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. – 2014, nr 10, s. 465-477
23. UKRAIŃSCY historycy o Wołyniu i nie tylko / Jan Engelgard. W: Niepodległość i Pamięć. – 2013, nr 3/4, s. 372-377
24. WIADOMOŚCI z powiatu Dubno – Wołyń. W: Zeszyty Historyczne / Stowarzyszenie Żołnierzy Armii Krajowej. – 2004, nr 6, s. 34-44

25. WOŁYŃ – dwa oblicza jednej zbrodni / Waldemar Michalski. W: *Akcent*. – 2013, nr 4, s. 197-202
26. [WOŁYŃ – Galicja Wschodnia 1943-1944 – recenzja] / Frank M. Grelka. W: *Biuletyn Ukrainoznawczy*. – 2004, [nr] 10, s. 347-349
27. [WOŁYŃ 1939-1944 – recenzja] / Piotr Niedziela. W: *Mazowieckie Studia Humanistyczne*. – 2005, nr 1/2, s. 251-254
28. [WOŁYŃ 1943 – recenzja] / Joanna Rak. – W: *Dzieje Najnowsze : kwartalnik poświęcony historii XX wieku*. – 2015, nr 3, s. 242-245
29. [WOŁYŃ 1943 – recenzja] / Józef Dębiński. W: *Fides, Ratio et Patria. Studia Toruńskie*. – 2015, t. 2, s. 272-275
30. WOŁYŃ – wspólna refleksja nad przeszłością, czy samotne rozpamiętywanie o krzywdzie? / Bogumiła Berdychowska. W: *Biuletyn Ukrainoznawczy*. – 2003, [nr] 9, s. 98-103
31. WOŁYŃ : dlaczego nie pamiętamy? / Piotr Skwieciński. W: *Sieci*. – 2013, nr 13, s. 68-70
32. WOŁYŃ : ludobójstwo : polskie losy / Tadeusz Skoczek. W: *Niepodległość i Pamięć*. – 2013, nr 3/4, s. 369-372
33. WOŁYŃ : ludobójstwo : polskie losy / Tadeusz Skoczek. W: *Niepodległość i Pamięć*. – 2013, nr 3/4, s. 369-372
34. WOŁYŃ 1943 – historyczna retrospekcja oraz uroczystości po 60 latach / Stanisław Stępień. W: *Biuletyn Ukrainoznawczy*. – 2003, [nr] 9, s. 104-121
35. WOŁYŃ 1943 : ideologia ponad rzeczywistością / Tomasz Rola. W: *Fronda*. – 2013, nr 68, s. 222-231
36. WOŁYŃ 1943 : przyczynki do historii wykonawców ludobójstwa na Polakach – OUN-SD i UPA na tzw. Północno-zachodnich Ziemiach Ukraińskich / Mieczysław Samborski. W: *Niepodległość i Pamięć*. – 2013, nr 3/4, s. 99-140
37. WOŁYŃ 1943 : przyczynki do historii wykonawców ludobójstwa na Polakach – OUN-SD i UPA na tzw. Północno-zachodnich Ziemiach Ukraińskich / Mieczysław Samborski. W: *Niepodległość i Pamięć*. – 2013, nr 3/4, s. 99-140
38. WOŁYŃ 1943 : rzekoma symetria win / Grzegorz Motyka w rozmowie z Urszulą Pieczek. W: *Znak* (Kraków). – 2016, nr 09, s. 52-58
39. WOŁYŃ 1943. Trzeba mówić, jak było / Taras Wozniak. W: *Gaz. Wyborcza*. – 2013, nr 70, s. 31
40. WOŁYŃ i Sahryń / Ewa Siemaszko. W: *Rzeczpospolita*. – 2011, nr 263, s. P10-P11

41. WOŁYŃ jako mord założycielski homogenicznego państwa ukraińskiego : wstęp do badań politologiczno-mimetycznych / Marek Zambrzycki. W: *Myśl . pl.* – 2012, nr 3, s. 73-80
42. WOŁYŃ, lata czterdzieste XX wieku / Jan Polkowski. W: *Rzeczpospolita.* – 2013, nr 93, s. P18-19
43. WYSTAWA fotograficzna „Wołyń naszych przodków, śladami życia – czas zagłady” / Andrzej Kazimierz Mielnik. W: *Rocznik Historyczno-Archivalny.* – 2003, t. 17, s. 359-361

II. Materiały konferencyjne

1. LUDOBÓJSTWA i wygnania na kresach : zbiór referatów. Cz. 1 / pod red. Adama Peretiatkowicza. – Katowice ; Oświęcim : Adam Peretiatkowicz, 1999. – 104 s. – (Biblioteka Wołyniaka)
2. POLSKA – Ukraina : trudna odpowiedź : dokumentacja spotkań historyków (1994-2001), kronika wydarzeń na Wołyniu i w Galicji Wschodniej (1939-1945) / Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych, Ośrodek Karta. – Warszawa : NDAP – Wydział Wydawnictw : Karta, 2003. – 184 s.
3. W CIENIU tragedii wołyńskiej 1943 roku : 70. rocznica mordów Polaków na Kresach Południowo-Wschodnich Rzeczypospolitej / pod red. Ewy Żurawskiej. – Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2015. – 198 s. : il. – (Materiały z conf., 13 czerwca 2013 r., Katowice)
4. WOŁYŃ 1943 : pamięć złych czasów i symbol pojednania? / pod red. Sylwii Galij-Skarbińskiej. – Toruń ; Bydgoszcz : Dom Wydawniczy Margrafen, 2014. – 181 s. : il. – (Materiały z konferencji, grudzień 2012, maj 2013 r.)
5. WOŁYŃ 1943 – rozliczenie : materiały przeglądowej konferencji naukowej „W 65. rocznicę eksterminacji ludności polskiej na Kresach Wschodnich dokonanej przez nacjonalistów ukraińskich”, Warszawa, 10 lipca 2008 / red. Romuald Niedzielko. – Warszawa : Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, 2010. – 152 s. : il. – (Konferencje IPN ; t. 41)

III. Pamiętniki, wspomnienia i wywiady

1. „OD WYZWOLICIELI zachowaj nas Panie” : wspomnienia z Wołynia 1939-1944 / Karol Kosek. – Wrocław : „Semper Fidelis”, 1997. – 165 s.
2. KRWAWE Wołyń '43 : wspomnienia komendanta Przebraża / Henryk Cybulski. – Warszawa : Bellona, 2015. – 379 s. : il. – (Biblioteka II Wojny Światowej ; 63)
3. KRWAWE żniwa za Styrem, Horyniem i Słuczą / Czesław Piotrowski. – Wyd. 2 – Toruń : Wydawnictwo Adam Marszałek, 2004. – 461 s.

4. MASAKRA w Lipnikach : Wołyń 1943 / Władysław Hermaszewski – Wyd. 2 popr. i uzup. – Warszawa : Bellona, 2015. – 102 s. : il.
5. POJEDNANIE przez trudną pamięć – Wołyń 1943 / red. Aleksandra Zińczuk. – Lublin ; [Wojślawice] : Stowarzyszenie Panorama Kultur, 2012. – 393 s. : il. kolor.
Bibliogr. s. 171-177.
6. TRAGEDIE Wołyńskie w latach 1942-1943 : wspomnienia / Edward Pomarański. – Wrocław : Nakł. autora, 2003. – [10], 51, [5] s.
7. WOŁYŃ : 27 Wołyńska Dywizja Piechoty Armii Krajowej / Marek A. Koprowski. – Zakrzewo : Wydawnictwo Replika, 2013. – 373 s.
8. WOŁYŃ : epopeja polskich losów 1939-2013 : akt I / Marek A. Koprowski. – Zakrzewo : Wydawnictwo Replika, 2013. – 314 s. : il.
9. WOŁYŃ : epopeja polskich losów 1939-2013 : akt II / Marek A. Koprowski. – Zakrzewo : Wydawnictwo Replika, 2013. – 372 s. : il.
10. WOŁYŃ : epopeja polskich losów 1939-2013 : akt III / Marek A. Koprowski. – Zakrzewo : Wydawnictwo Replika, 2013. – 380 s. : il.
11. WOŁYŃ : moje wspomnienia z lat 1916-1943 / Antoni Gutkowski. – Łódź : „Proxima” : „Redax”, 2004. – 95 s.
12. WOŁYŃ : siła traumy : wspomnienia i pamięć / Maria Fredro-Boniecka. – Warszawa : Wydawnictwo W.A.B. – Grupa Wydawnicza Foksal, 2016. – 302 s. : il.
Bibliogr. s. 295-296.
13. WOŁYŃ : wspomnienia ocalałych. T. 1 / Marek A. Koprowski. – Zakrzewo : Wydawnictwo Replika, 2016. – 448 s.
14. WOŁYŃ : wspomnienia ocalałych. T. 2 / Marek A. Koprowski. – Zakrzewo : Wydawnictwo Replika, 2016. – 426 s.
15. WOŁYŃ naszą ojczyznę / Anastazy Ryszard Garczyński. – Lublin : Lubelskie Centrum Marketingu, 1999. – 202 s. : il.
16. WOŁYŃ, Lublin, Warszawa 1939-1989 : wspomnienia żołnierza 27. Wołyńskiej Dywizji Piechoty Armii Krajowej / Władysław Filar. – Warszawa : Oficyna Wydawnicza Rytm, 2013. – 238 s. : il.
17. WOŁYŃSKA golgota oczami dziecka / Ryszard Kłosiński. – Wrocław : Wrocławskie Wydawnictwo Naukowe Atla 2, 2009. – 164 s. : il.
Bibliogr. s. 164.
18. WOŁYŃSKA ziemia moja... : gmina Ludwipól powiatu kostopolskiego na Wołyniu we wspomnieniach dawnych mieszkańców / Józefa Felińska Marciniak. – [Tuchów : Mała Poligrafia Redemptoryistów], 2007. – 241 s. : il.
19. WSPOMNIENIA lat przeżytych na Wołyniu / Edward Rosa. – Toronto : Związek Ziemi Wschodnich RP, 1997. – 116 s.

20. WSPOMNIENIA z umęczonego Wołynia : 1939-1943 / Antoni Przybysz. – Wrocław : Wydaw. Nortom, 2000. – 101 s.
21. ZNAD Stochodu : wspomnienia wołyńskie / Józef Zięba. – Lublin : Norbertinum, 2001. – 245 s.

Andrzej Dudziak
Dział Informacji Bibliograficznej i Regionalnej

SPÓŁDZIELCZOŚĆ W POLSCE – HISTORIA I DZIEŃ DZISIEJSZY

Ruch spółdzielczy powstał w połowie XIX wieku. Za jego początek uważa się zorganizowanie przez tkaczy spółdzielni spożywców w 1844 roku w Rochdale (Wielka Brytania) pod nazwą Stowarzyszenie Sprawiedliwych Pionierów. Przyjęte wówczas sposoby organizacji i działalności zwane zasadami rochdałskimi nadal wyróżniają spółdzielczość spośród innych form działalności gospodarczej. Na całym świecie w spółdzielniach obowiązuje: dobrowolne członkostwo bez ograniczeń społecznych, politycznych, rasowych i wyznaniowych; demokratyczny system zarządzania (władze pochodzą z wyboru lub są mianowane zgodnie z wolą członków; równe prawo głosu); ograniczone oprocentowanie udziałów (wkładów) członkowskich; podział ewentualnych nadwyżek (na podstawie decyzji członków) na rozwój spółdzielni, środki wspólnego użytku i między członków z wykluczeniem korzyści kosztem innych; gromadzenie środków na szkolenie członków, działaczy i pracowników; współpraca spółdzielni – lokalna, krajowa i międzynarodowa. W 1895 roku utworzono Międzynarodowy Związek Spółdzielczy (MZS). W 1992 roku do MZS-u należały 194 organizacje narodowe z 82 krajów zrzeszające ponad 660 mln członków oraz 9 spółdzielczych organizacji branżowych.

Prekursorem ruchu spółdzielczego na ziemiach polskich był Stanisław Staszic, który w 1816 roku w swoich dobrach założył Towarzystwo Rolnicze Hrubieszowskie. W okresie zaborów rodzime ziemiaństwo propagowało różne formy zrzeszania się i edukacji chłopów. Później w oparciu o ideę pracy organicznej wydawano gazetki, tworzone zaczętki grup producenckich. Równocześnie wielu działaczy propagowało koncepcję kooperacji. Należeli do nich: księża

Stefan Adamski, Augustyn Szamarzewski i Piotr Wawrzyniak (w zaborze pruskim); Edward Milewski i Franciszek Stefczyk (w Galicji); Edward Abramowski, Zygmunt Chmielewski, Romuald Mielczarski i Stanisław Wojciechowski (w Królestwie Polskim). Stopniowo zaczęło to przynosić efekty. Na ziemiach zaboru pruskiego szczególną rolę odegrały banki ludowe zrzeszające drobnomieszczanstwo i zamożnych chłopów. Spółdzielczość na tym obszarze była także formą obrony polskości i w wielu dziedzinach wygrywała konkurencję ze spółdzielniami niemieckimi.

Pod koniec XIX wieku we wszystkich zaborach powstawały spółdzielnie mleczarskie, które przejmowały kapitał zawłaszczony przez pośredników, co podnosiło poziom życia otoczenia oraz ożywiało całe środowiska. Rozwój spółdzielni mleczarskich różnie przebiegał w poszczególnych zaborach. W zaborze pruskim spółdzielnie zrzeszały przede wszystkim rolników niemieckich, natomiast Polakom przypadała rola dostawców mleka przy równoczesnym ograniczeniu praw członkowskich. W zaborze austriackim spółdzielczość cieszyła się wsparciem wykształconych działaczy (m.in. Stefana Stefczyka), dzięki czemu zakładane spółdzielnie mleczarskie działały bardzo efektywnie. Z kolei w Królestwie Polskim obawiano się szerzenia świadomości narodowej, co powodowało trudności w powstawaniu ruchu spółdzielczego. Nieoceniona okazała się pomoc takich działaczy jak Edward Abramowski i Stanisław Wojciechowski. Na terenie wszystkich zaborów u początków XX wieku funkcjonowało około 600 spółdzielni mleczarskich, które zajmowały się przetwórstwem mleka w 770 zakładach.

Długą tradycję mają także spółdzielnie mieszkaniowe, których celem było zapewnienie ich członkom mieszkań poprzez zakup gruntów, budowę budynków i innych nieruchomości oraz ich administrowanie, a nie wypracowanie zysku do podziału. Tradycja Bydgoskiej Spółdzielni mieszkaniowej sięga 1890 roku, a Spółdzielnia Mieszkaniowa Kopernik w Toruniu powstała w 1902 roku.

W okresie międzywojennym w Polsce działało około 16 tys. spółdzielni o różnorodnej działalności.

Po zniszczeniach dokonanych w czasie II wojny światowej zaczęto odbudowywać ruch spółdzielczy. Pod koniec 1944 roku w Lublinie powołano Związek Rewizyjny Spółdzielni RP i Związek Gospodarczy „Społem” oraz podjęto decyzję o organizacji uniwersalnych spółdzielni gminnych (od 1948 roku – Gminne Spółdzielnie „Samopomoc Chłopska”). W 1947 roku rozpoczął się proces ograniczania praw spółdzielców, który w latach 1950-1956 doprowadził do całkowitego zniszczenia ruchu spółdzielczego w Polsce. Przełom polityczny 1956 roku spowodował reaktywowanie wielu typów spółdzielni, m.in. mleczarskich, ogrodniczych i mieszkaniowych. Kolejnym trudnym okresem dla ruchu spółdzielczego był rok 1989 i zmiana ustroju ekonomicznego państwa na społeczną gospodarkę rynkową.

Wprowadzono wówczas nowelizację ustawy z 1982 roku. Aktualne regulacje prawne określają spółdzielnię jako „dobrowolne zrzeszenie nieograniczonej liczby osób” (nie mniejszej niż 10 osób fizycznych lub nie mniej niż 3 osoby prawne). Do istnienia spółdzielni produkcji rolnej czy spółdzielni socjalnej wystarczy 5 osób fizycznych. Spółdzielnia powstaje z chwilą wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego. Każdy członek spółdzielni musi wnieść co najmniej jeden udział (chyba, że statut przewiduje inaczej). W statucie spółdzielni może być także zastrzeżona konieczność wniesienia wkładu (np. maszyny, gruntu, zwierzęcia). W odróżnieniu od spółek prawa handlowego spółdzielnia nie musi dysponować minimalnym kapitałem założycielskim. Zmiana liczby członków oraz funduszu udziałowego jest wewnętrzną sprawą spółdzielni. Obowiązuje w nich „zasada otwartych drzwi”, czyli każda osoba spełniająca statutowe warunki może przystąpić do spółdzielni lub z niej wystąpić. Celem istnienia spółdzielni jest prowadzenie działalności gospodarczej w interesie jej członków.

Od początków transformacji ustrojowej ruch spółdzielczy ulega ciągłym przeobrażeniom. Przyczyną tego procesu jest konieczność konkurencji z sektorem prywatnym oraz dostosowywanie się do wymogów rynku. Zmieniła się struktura spółdzielni. Zmalała liczba spółdzielni produkcyjnych, natomiast wzrosła ilość spółdzielni mieszkaniowych, pojawiły się spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe. Najbardziej rozpowszechnionymi rodzajami spółdzielni są spółdzielnie: mieszkaniowe, bankowe, mleczarskie, ogrodniczo-pszczelarskie, inwalidzkie, spożywców, socjalne.

Z okazji Dnia Spółdzielczości (1 lipca) poprzez prezentowane zestawienie bibliograficzne przypominamy rolę jaką w rozwoju gospodarczym Polski odegrał ruch spółdzielczy oraz różne rodzaje spółdzielni. Zgromadzone publikacje (wybór pozycji zwartych od 1973 roku i artykułów od 2006 roku) podzielono na trzy części. Pierwsza z nich zawiera opracowania ogólne. W kolejnych działach znajdziemy prace o działaczach spółdzielczych oraz omówienia poświęcone poszczególnym rodzajom spółdzielni.

I. Opracowania ogólne

a) Pozycje zwarte

1. BRATERSTWO, solidarność, współdziałanie : pisma spółdzielcze i stowarzyszeniowe / Edward Abramowski ; wybór i oprac. Remigiusz Okrasa. – Łódź : Stowarzyszenie „Obywatele Obywatelom” [i in.], 2009. – 277 s. – (Biblioteka „Obywatela” ; 2), (Klasyki Myśli Spółdzielczej)

2. BUDOWANIE demokracji w spółdzielniach / Michał Sobczyk. – Łódź : Stowarzyszenie „Obywatele Obywatelom” ; Warszawa : na zlec. Ogólnopolskiego Związku Rewizyjnego Spółdzielni Socjalnych, 2013. – 23 s. – (Biblioteka Spółdzielczości Socjalnej ; t. 4)
3. BURZYMY – tworząc : spółdzielczość robotnicza na ziemiach polskich do 1939 r. / Zofia Chyra-Rolicz. – Warszawa : Wydaw. Spółdzielcze, 1991. – 167 s. :il.
Bibliogr. s. 163-167.
4. DETERMINANTY rozwoju spółdzielczości w różnych warunkach ekonomiczno-społecznych / Waldemar Czternasty. – Toruń : Wydawnictwo Adam Marszałek, 2013. – 243 s.
Bibliogr., netogr. s. 226-239, wykaz aktów prawnych s. 237-238.
5. DROGI i bezdroża niemieckiej spółdzielczości w Polsce 1919-1939 / Jan Majewski. – Poznań : IZ, 1989. – 210 s. : mapy. – (Prace Instytutu Zachodniego ; nr 54)
Bibliogr. s. 189-194.
6. DYLEMATY rozwoju spółdzielczości w Polsce / Marian G. Brodziński ; Spółdzielczy Instytut Badawczy. – Warszawa : Fundacja „Rozwój SGGW [Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego]”, 1999. – 243 s.
Bibliogr. s. 236-239.
7. DZISIEJSZE znaczenie ideałów spółdzielczości / pod red. Marii Szyszkowskiej ; [aut. Iwona Błaszczak i in.]. – Warszawa : Wszechnica Polska – Szkoła Wyższa, 2013. – 169 s.
8. KOOPERATYWA : polskie korzenie przedsiębiorczości społecznej / Edward Abramowski ; wybór i oprac. Remigiusz Okraska. – Łódź : Stowarzyszenie Obywatele Obywatelom, 2010. – 229 s.
9. KOOPERATYZM, spółdzielczość, demokracja : wybór pism / wpraw. i red. nauk. Bartłomiej Błesznowski ; wpraw. do dziejów polskiej spółdzielczości Remigiusz Okraska. – Warszawa : Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 2014. – 386 s. : il. – (Genealogia Współczesności Historia Idei w Polsce 1815-1939)
Bibliogr. s. 351-381.
10. KSIĘGA polskiej spółdzielczości / [red. tekstów Bogumiła Szymańska-Rac]. – Bydgoszcz : Agencja Reklamowo-Wydawnicza „Promocja Polska”, 2004. – 744 s. : il.
11. KSIĘGA polskiej spółdzielczości. T. 2 / [aut. tekstu Adam Piechowski]. – Bydgoszcz : Agencja Reklamowo-Wydawnicza „Promocja Polska”, 2006. – 456 s. : il.
12. MAŁE przedsiębiorstwa w Polsce na tle przeobrażeń systemowych (1944-1991) / Waldemar Czternasty. – Poznań : Wydaw. AE, 1994. –

150 s. – (Zeszyty Naukowe / Akademia Ekonomiczna w Poznaniu. Seria 2, Prace Habilacyjne ; z. 134)

Bibliogr. s. 139-146

13. MIĘDZY ideą a polityką : ruch spółdzielczy centralnych ziem polskich w XX wieku : studia / pod red. Adama B. Duszyka ; Radomskie Towarzystwo Naukowe. – Radom : Radomskie Towarzystwo Naukowe ; Warszawa : Krajowa Rada Spółdzielcza, 2007. – 178 s.

Materiały z konferencji naukowej, 27 listopada 2007 r.

14. MOŻLIWOŚCI i bariery rozwoju regionu / red. nauk. Adam Czudec. – Rzeszów : Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2009. – 299 s. : il.

Bibliogr. s. 290-299.

15. O LEPSZY, przyjazny świat / Alfred Domagalski. – Warszawa : Wydawnictwo Spółdzielcze, 2012. – 376 s. : il.

16. OBLICZA polskiej spółdzielczości wiejskiej : geneza, rozwój, przyszłość / Marian G. Brodziński. – Warszawa ; Nowy Dwór Mazowiecki : Wydawnictwo Frel, 2014. – 509 s. : il.

Bibliogr. s. 483-506.

17. PODSTAWY gospodarki spółdzielczej : wybrane zagadnienia / Bronisław Brzozowski. – Kraków : Wydawnictwo Uniwersytetu Rolniczego, 2008. – 131 s. : il.

Bibliogr. s. 129-131, akty prawne s. [132].

18. PODZIAŁ spółdzielni w świetle prawa polskiego / Juliusz Petraniuk. – Lublin : Lubelskie Wydawnictwa Prawnicze, 1997. – 126 s.

Bibliogr. s. 120-123.

19. POLSKA spółdzielczość po akcesji Polski do Unii Europejskiej : materiały z seminarium w Warszawskiej Wyższej Szkole Ekonomicznej, 20 października 2004 r. – Warszawa : Warszawska Wyższa Szkoła Ekonomiczna, 2004. – 128 s.

Bibliogr. przy mater.

20. POMOC czy przeszkoda? : rola tradycji w odbudowie polskiej spółdzielczości : praca zbiorowa / pod red. nauk. Zofii Chyra-Rolicz ; Akademia Podlaska w Siedlcach. Wydział Humanistyczny. Wydziałowy Ośrodek Studiów Europejskich. Instytut Historii. Katedra Studiów Regionalnych. Zakład Historii Wsi i Ruchu Ludowego. – Siedlce : Wydaw. AP, 2004. – 440 s. : il.

Bibliogr. przy rozdz.

21. PORADNIK dla przyszłych spółdzielców / Zbigniew Modrzewski. – Łódź : Stowarzyszenie „Obywatele Obywatelom” ; Warszawa : na zlec. Ogól-

- nopolskiego Związku Rewizyjnego Spółdzielni Socjalnych, 2013. – 18 s. – (Biblioteka Spółdzielczości Socjalnej ; t. 6)
22. POZNAĆ, odkryć, zrozumieć : turniej wiedzy o spółdzielczości : poradnik dla uczestników i organizatorów turniejów wiedzy o spółdzielczości / Hieronim Wawrzyński, Zofia Chyra-Rolicz. – Warszawa : Krajowa Rada Spółdzielcza, 2008. – 139 s. – (Zeszyty Szkoleniowe Krajowej Rady Spółdzielczej ; z. 8)
23. PRAWO spółdzielcze : komentarz praktyczny / Krystyna Kwapisz. – Warszawa : LexisNexis Polska, 2011. – 305 s. – (Komentarze Praktyczne)
Bibliogr. s. 303-304, wykaz aktów prawnych s. 305-306.
24. PROBLEMY spółdzielczości we współczesnym świecie : wybór referatów z Międzynarodowego Seminarium MZS, NRS i SIB „Spółdzielczość wobec wyzwań współczesnego świata” (Obory k/Warszawy 26-27 maja 1992 r.) / wybór tekstów, przekł. [z ang.] i red. zbioru A[dam] Piechowski i J[anina] Stolińska-Janic ; Spółdzielczy Instytut Badawczy. – Warszawa : SIB, 1992. – 142 s.
25. PRZEDSIĘBIORSTWO spółdzielcze : tradycja i współczesność / Danuta Mierzwa. – Wrocław : Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego, 2010. – 252 s. : il. – (Monografie / Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu ; 100)
Bibliogr. s. 239-245.
26. PRZEobrażenia polskiej spółdzielczości w latach 1989-1994 / Zofia Chyra-Rolicz ; Spółdzielczy Instytut Badawczy. – Warszawa : SIB, 1995. – 253 s.
Bibliogr. s. 248-253.
27. ROZWÓJ współpracy i współdziałania spółdzielczego jako wymóg procesów globalizacji i koncentracji gospodarki : materiały pokonferencyjne / [red. Iwona Drozd-Jaśniewicz] ; Krajowa Rada Spółdzielcza. – Warszawa : Krajowa Rada Spółdzielcza, 2010. – 77 s.
Konferencja odbyła się 28 kwietnia 2010 r. w Warszawie.
28. RÓŻNORODNOŚĆ form spółdzielczych w gospodarce rynkowej / Janina Stolińska-Janic ; Spółdzielczy Instytut Badawczy. – Warszawa : Naczelna Rada Spółdzielcza, 1992. – 51 s.
Bibliogr. s. 49-51.
29. SAMORządNOŚĆ, samorząd, rozwój / Andrzej Piekara ; Uniwersytet Warszawski. Centrum Studiów Samorządu Terytorialnego i Rozwoju Lokalnego. – Warszawa : UW. CSSTIRL, 2000. – 221 s. : il., mapy. – (Monografie / Centrum Studiów Samorządu Terytorialnego i Rozwoju Lokalnego ; t. 2)
30. SPÓŁDZIELCZE formy gospodarowania : tradycja i współczesność / pod red. nauk. Agaty Mirończuk, Bożeny Piechowicz. – Siedlce : Wydawnic-

- two Akademii Podlaskiej, 2007. – 183 s. : il. – (Monografie / [Akademia Podlaska] ; nr 88)
Bibliogr. s. 176-183.
31. SPÓŁDZIELCZOŚĆ : drogi transformacji do gospodarki rynkowej / pod red. nauk. Sławomira Dyki ; [aut. oprac. Agnieszka Alińska i in.]. – Warszawa : Szkoła Główna Handlowa. Oficyna Wydawnicza, 1994. – 198 s.
Bibliogr. przy rozdz.
32. SPÓŁDZIELCZOŚĆ polska w latach 1990-1994 : suplement do referatu programowego na Kongres Spółdzielczości / przygot. przez Mariana G. Brodzińskiego oraz Zofię Chyra-Rolicz ; Komitet Organizacyjny Kongresu Spółdzielczości. – Warszawa : KOKS, 1995. – 40 s.
33. SPÓŁDZIELCZOŚĆ jako forma edukacji w szkolnictwie polskim Drugiej Rzeczypospolitej (1918-1939) / Elżbieta Magiera. – Szczecin : Uniwersytet Szczeciński, 2011. – 574 s. – (Rozprawy i Studia / Uniwersytet Szczeciński ; t. (835) 801)
Bibliogr. s. 521-567.
34. SPÓŁDZIELCZOŚĆ obsługująca wieś i rolnictwo w okresie przekształceń ustrojowych / Marian G. Brodziński. – Warszawa : Wyższa Szkoła Ekonomiczna, 2005. – 426 s. : il.
Bibliogr. s. 419-[427].
35. SPÓŁDZIELCZOŚĆ polska : monografia / [aut. Adam Piechowski]. – Bydgoszcz : Agencja Reklamowo-Wydawnicza „Promocja Polska”, 2012. – 575 s. : il.
Bibliogr. s. 96-98.
36. SPÓŁDZIELCZOŚĆ polska w kampanii wrześniowej i w antyhitlerowskim ruchu oporu na terenie Generalnego Gubernatorstwa (1939-1945) / Halina Trocka. – Warszawa : Spółdzielnia Pracy Czasopisma „Spółdzielnica”, 2004. – 166 s. : il.
Bibliogr. s. 163-166.
37. SPÓŁDZIELCZOŚĆ rolnicza w gospodarce rynkowej : (doświadczenia i przyszłość) : materiały Międzynarodowego Sympozjum „Doświadczenia i przyszłość spółdzielczości rolniczej w gospodarce rynkowej”, Miedzeszyn k. Warszawy, 17-19 lutego 1993 r. / pod red. nauk. Eugeniusza Pudełkiewicza, Zbigniewa T[adeusza] Wierzbickiego ; [Spółdzielczy Instytut Badawczy]. – Warszawa : SIB, 1993. – 232 s.
Bibliogr. s. 231-232.
38. SPÓŁDZIELCZOŚĆ : rys historyczny / Jan Pietkiewicz ; Towarzystwo Wolnej Wszechnicy Polskiej. Zarząd Główny. Studium Samorządu Spółdzielczości Pracy. – Warszawa : SSSP, 1973. – 163 s. : il.
Bibliogr.

39. SPÓŁDZIELCZOŚĆ w budowie społeczeństwa obywatelskiego – historia i współczesność / wstęp i red. Tadeusz Skoczek. – Warszawa : Muzeum Niepodległości, 2013. – 173 s. : il.
Materiały z konferencji, 15 listopada 2012 r., Warszawa.
Bibliogr. przy ref.
40. SPÓŁDZIELCZOŚĆ w gospodarce rynkowej / Jerzy Szczepański. – Poznań : Wydaw. AE, 1994. – 112 s. – (Skrypty Uczelniane / Akademia Ekonomiczna w Poznaniu ; 446)
Bibliogr. s. 111-112.
41. SPÓŁDZIELCZOŚĆ w świadomości rolników i doradców oraz praktyczne wykorzystywanie idei spółdzielczej do rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich / [red. nauk. Józef Kania, Leszek Leśniak, Jarosław Bomba]. – Kraków : Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie. Oddział, 2013. -184 s. : il.
Bibliogr. przy pracach.
42. SPÓŁDZIELCZOŚĆ we współczesnej gospodarce / pod red. naukową Sławomira Dyki ; [aut. oprac. Dorota Derewicz i in.]. – Wyd. 2 popr. i rozsz. – Warszawa : Szkoła Główna Handlowa. Oficyna Wydawnicza, 1998. – 137 s. : il., mapa.
43. SPÓŁDZIELCZOŚĆ wiejska na Podlasiu / Małgorzata Żynel. – Białystok : Wydaw. Wyższej Szkoły Ekonomicznej, 2004. – 85 s.
Bibliogr. s. 82-85.
44. SPÓŁDZIELCZOŚĆ wiejska w gospodarce rynkowej : (uwarunkowania działania i zmian) / Iwona Drozd-Jaśniewicz, Andrzej Piotr Wiatrak. – Warszawa : Krajowa Rada Spółdzielcza, 2003. – 208 s. : il.
Bibliogr.
45. SPÓŁDZIELCZOŚĆ wiejska w okresie przełomu / Kazimierz Boczar, Tadeusz Szelażek, Franciszek Wala. – Warszawa : FFE, 1993. – 94 s. – (Polityka Ekonomiczna i Społeczna / Fundacja im. Friedricha Eberta w Polsce ; z. 27)
Bibliogr. s. 133-136.
46. SPÓŁDZIELCZOŚĆ wiejska w warunkach integracji rynku produktów żywnościowych Polski i Unii Europejskiej / Eulalia Skawińska ; Uniwersytet Mikołaja Kopernika. – Toruń : UMK, 1997. – 165 s.
Bibliogr. s. 159-163.
47. SPÓŁDZIELCZOŚĆ wiejska : (wybrane zagadnienia) / Bronisław Brzozowski ; Akademia Rolnicza im. H. Kołłątaja w Krakowie. – Wyd. 2 zm. i uzupeł. – Kraków : Wydaw. AR, 2003. – 56 s. – (Skrypt / Akademia Rolnicza im. H. Kołłątaja w Krakowie)
Bibliogr. s. 55-56, akty prawne s. 56.

48. SPÓŁDZIELNIE, członkowie, samorządy : z problematyki więzi oraz rozwoju spółdzielczości wiejskiej / Marian G. Brodziński. – Warszawa : AlmaMer Wyższa Szkoła Ekonomiczna, 2007. – 230 s. : il.
Bibliogr. s. 225-230, wykaz aktów prawnych s. 230-[231].
49. SPÓŁDZIELNIE, ich członkowie i samorządy jako kapitał warunkujący przezwyciężenie kryzysu i odbudowę spółdzielczości wiejskiej w Polsce / Marian G. Brodziński. – Wyd. 2. rozsz. i popr. – Warszawa : AlmaMer Wyższa Szkoła Ekonomiczna, 2010. – 290 s. : il.
Bibliogr. s. 273-285, wykaz aktów prawnych s. 285-287.
50. STAN i perspektywy rozwoju spółdzielczości wiejskiej w Polsce / pod red. Zbigniewa Brodzińskiego, Jarosława Bomby, Leszka Leśniaka ; Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie. Oddział w Krakowie. – Kraków : Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie. Oddział, 2015. – 264 s. : il.
Bibliogr., netogr. przy pracach.
51. [STO] 100 lat spółdzielczości – wyzwania na przyszłość : materiały z konferencji zorganizowanej przez Komisję Rolnictwa i Rozwoju Wsi, 22 marca 2012 r. / [oprac. Małgorzata Lipińska] ; Senat Rzeczypospolitej Polskiej. – Warszawa : Kancelaria Senatu, 2012. – 147 s. : il.
52. SZANSE i zagrożenia spółdzielczości we współczesnym świecie : materiały z seminarium naukowego jakie odbyło się w WWSE, 8 marca 2000 r. / Warszawska Wyższa Szkoła Ekonomiczna. – Warszawa : WWSE, 2000. – 49 s.
53. SZKICE z dziejów polskiego ruchu spółdzielczego / pod red. Adama Duszyka i Dariusza Kupisza ; [Wyższa Szkoła Handlowa w Radomiu]. – Radom : WSH, 2004. – 235 s.
54. TEORETYCZNE aspekty rozwoju spółdzielczości w Polsce w latach 1945-1975 / Antoni Magdoń ; Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II w Lublinie. Instytut Ekonomii. Wydział Zamiejscowy Nauk o Społeczeństwie w Stalowej Woli. – Stalowa Wola : Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II. Wydział Zamiejscowy Nauk o Społeczeństwie, 2008. – 150 s.
Bibliogr. s. 143-148.
55. TRANSFORMACJA spółdzielczości wiejskiej oraz jej skutki społeczno-gospodarcze i polityczne / Andrzej Kozera. – Kielce : Wydawnictwo „U Poety”, 2013. – 272 s. : il.
Bibliogr. s. 256-268.
56. UWŁASZCZENIE przedsiębiorstw i spółdzielni : nowe zasady od grudnia 1992 r. / Zenon Marmaj ; Zachodnie Centrum Organizacji w Zielonej Górze. – Zielona Góra : Zachodnie Centrum Organizacji, 1992. – 35 s.

57. W POSZUKIWANIU nowego modelu spółdzielczości rolniczej / Danuta Mierzwa. – Wrocław : Wydawnictwo Akademii Rolniczej, 2005. – 144 s. : il. – (Zeszyty Naukowe Akademii Rolniczej we Wrocławiu. Monografie 42)
Bibliogr. s. 137-142.
58. WSPÓLNA sprawa : antologia tekstów poświęconych dziejom i zasadom spółdzielczości / wybór i oprac. Remigiusz Okraska. – Warszawa : Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej. Departament Pożytku Publicznego, 2013. – 212 s. – (Biblioteka Pożytku Publicznego), (Ekonomia Społeczna)
59. WYZWOLENIE : wybór pism spółdzielczych z lat 1923-1956 / Jan Wolski ; wybór i oprac. Remigiusz Okraska, Adam Benon Duszyk. – Łódź : Stowarzyszenie „Obywatele Obywatelom”, 2015. – 662 s. – (Biblioteka „Obywatela” ; 8), (Klasyki Myśli Spółdzielczej)
60. Z TRADYCJI polskiej spółdzielczości II [Drugiej] Rzeczypospolitej : idee, fakty, dokonania / Zofia Chyra-Rolicz. – Warszawa ; Poznań : „Ławica”, 1992. – 101 s.
Bibliogr. s. 98-100.
61. ZARYS historii polskiego ruchu spółdzielczego. Cz. 2, 1918-1939 / Władysław Rusiński. – Warszawa : Zakład Wydawnictw CZSR [Centralnego Związku Spółdzielni Rolniczych], 1980. – 354 s. : il. – (Biblioteka Spółdzielczego Instytutu Badawczego ; nr 37)
Bibliogr. s. 331-340.

b) Artykuły

1. BIERNI, zagubieni, wykluczeni... : ekonomia społeczna jako aktor rynku pracy / Ilona Gosk, Magdalena Huszcza, Magdalena Klaus, Karolina Likhtarovich. W: *T y g . P o w s z e c h n y*. – 2006, nr 40, s. 26
2. CO MOŻNA zrobić dla spółdzielczości? / Alfred Domagalski ; rozm. przepr. Bronisław Tumiłowicz. W: *P r z e g l ą d*. – 2010, nr 4, s. 55
3. CO Z USTAWĄ o spółdzielczości? / Marek Czarkowski. W: *P r z e g l ą d*. – 2011, nr 38, s. 56
4. CZY jest miejsce na akcjonariat? W: *M y ś l P o l s k a*. – 2009, nr 51/52, s. 8
Materiały z konferencji „Spółdzielczość i akcjonariat pracowniczy jako elementy bezpieczeństwa społecznego i trwałego rozwoju”, Warszawa 2009.
5. DEMOKRACJA gospodarcza warunkiem bezpieczeństwa społecznego / Alfred Domagalski. W: *R e a l i a i c o D a l e j*... – 2010, nr 1, s. 79-84
6. DRUGA młodość polskiej spółdzielczości / Alfred Domagalski ; rozm. przepr. Jan Machynia. W: *P r z e g l ą d*. – 2012, nr 48, s. 46-48

7. DWIE wizje walki z ubóstwem : spółdzielczość i Grameen project / Beata Surmacz. W: *Stosunki Międzynarodowe*. – 2014, nr 1, s. 71-86
8. EKONOMIA społeczna – nowe pojęcie, stare treści / Mariusz Kaczorowski. – (Raport o Spółdzielczości). W: *Przegląd*. – 2013, nr 1, s. 44-46
9. EUROPEJSKA spółdzielczość wzorem do naśladowania / Alfred Domagalski ; rozm. przepr. Marta Sieliwierstow. W: *Puls Biznesu*. – 2011, nr 135, dod. s. II-III
10. Gdy społeczność staje się podmiotem / Łukasz Jaksik. W: *Niedziela* (Wyd. zasadnicze). – 2013, nr 24, s. 36-37
11. GOSPODARKA społeczna z perspektywy ekonomii liberalnej / Witold Kwaśnicki. W: *Trzeci Sektor*. – 2005, nr 2, s. 10-35
12. GROMADZIĆ się, by nie popaść w biedę / Alfred Domagalski ; rozm. przepr. Jan Machynia. Raport o Spółdzielczości W: *Przegląd*. – 2013, nr 26, s. 50-52
13. JAK założyć i prowadzić spółdzielnię / Teresa Siudem. W: *Gaz. Prawna*. – 2006, nr 207, dod. Tygodnik Prawa Gospodarczego, s. A5-A8
14. IDEE i wartości spółdzielcze w rozwoju ekonomii społecznej / Waldemar Czternasty ; Katedra Makroekonomii i Gospodarki Żywnościowej Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu. – Bibliogr., netogr. W: *Przegląd Zachodniopomorski*. – 2014, z. 3, vol. 1 s. 69-83
15. ISTOTA i określenie spółdzielni / Stanisław Thugutt. Fragm. książki „Spółdzielczość : zarys ideologii”. Wyd. 2 uzup. i popr. W: *Dziennik Trybuna*. – 2015, nr 34/35, s. 19-21
16. JAKA jest polska spółdzielczość? / Henryk Cioch. W: *Niedziela* (Wyd. zasadnicze). – 2010, nr 25, s. 45
17. KROK do przodu spółdzielczości / Bronisław Tumiłowicz. W: *Przegląd*. – 2012, nr 16, s. 52-53
Roli i przyszłość spółdzielczości – konferencja w Warszawie.
18. KTO chciał zabić spółdzielczość / oprac. Bronisław Tumiłowicz. W: *Przegląd*. – 2010, nr 4, s. 54
19. KULTURA a duma z bycia Polakiem / Anna Cichobłazińska. W: *Niedziela* (Wyd. zasadnicze). – 2010, nr 52, s. 42-43
Pierwszy w Polsce fundusz etyczny oparty na nauce społecznej Kościoła katolickiego.
20. IDEA farmera : Heifer, U Pana Cogito, Anioł Stróż, Cygańskie Drzewo, Naszyjnik Północy... / Przemysław Wilczyński. W: *Tyg. Powszechny*. – 2008, nr 26, dod. s. IV-V

21. MARCHEWKĄ zwalczymy kapitalizm / Magdalena Dubrowska. W: *Gaz. Wyborcza – Stołeczna*. – 2011, nr 77, s. 8
22. MUSIMY sami o siebie zadbać / Rafał Matusiak ; rozm. przepr. Marek Czarkowski. – (Raport o Spółdzielczości). W: *Przeгляд*. – 2013, nr 44, s. 51-53
23. NIECH państwo traktuje nas fair / Dariusz Leśniewski. W: *Przeгляд*. – 2012, nr 22, s. 50-51
24. NIE samym zyskiem / Alfred Domagalski ; rozm. przepr. Andrzej Dryszel. W: *Przeгляд*. – 2005, nr 45, s. 30
25. ORGANIZACJE społeczne – pozarządowe – trzeci sektor / Urszula Świętochowska. W: *Cywilizacja i Polityka*. – 2008, nr 6, s. 54-60
26. POMOCNA dłoń niewidzialnej ręki / Maciej Miłosz. W: *Dziennik Gaz. Prawna*. – 2013, nr 67, s. A22-A23
27. POZYTYWISTA i wilczy kapitalizm : wyimki z historii: dlaczego powstały Kasy Stefczyka? / Piotr Frączak. W: *Tyg. Powszechny*. – 2007, nr 42, s. 17
28. RAPORT o stanie spółdzielczości : przed IV Kongresem Spółdzielczości Polskiej. Cz. 1-2 / Stanisław W. Matey. W: *Myśl Polska*. – 2008, nr 43-44, s. 8
29. REPUBLIKA spółdzielców : Międzynarodowy Rok Spółdzielczości / Bronisław Tumiłowicz. W: *Przeгляд*. – 2012, nr 10, s. 52-53
30. RUCH spółdzielczy – byleby nikt nie przeszkadzał / Marek Czarkowski. W: *Przeгляд*. – 2011, nr 33, s. 54-55
31. RZECZ o pięknym gospodarowaniu / Stefan Bratkowski ; rozm. przepr. Krzysztof Mielnicki. W: *Tyg. Powszechny*. – 2006, nr 40, s. 11
32. SIŁA wspólnego działania / Marek Czarkowski. W: *Przeгляд*. – 2011, nr 16, s. 59
33. SPÓŁDZIELCZOŚĆ na świecie / Eugeniusz Gostomski. W: *Gaz. Bankowa*. – 2007, nr 3, s. 32-34
34. SPÓŁDZIELCZOŚĆ pod lupą senatorów / Bronisław Tumiłowicz. W: *Przeгляд*. – 2012, nr 13, s. 50-51
„100 lat spółdzielczości – wyzwania na przyszłość” – konferencja w Warszawie.
35. SPÓŁDZIELCZOŚĆ – przepis na sukces / Marek Czarkowski. W: *Przeгляд*. – 2011, nr 20, s. 55-56
36. SPÓŁDZIELCZOŚĆ dla przyszłości / BT. W: *Przeгляд*. – 2008, nr 52, s. 53
37. SPÓŁDZIELCZOŚĆ w natarciu / Alfred Domagalski ; rozm. przepr. Bronisław Tumiłowicz. W: *Przeгляд*. – 2010, nr 30, s. 50-51

38. SPÓŁDZIELCZY węzeł gordyjski / Bronisław Tumiłowicz. W: *Prze-glą d.* – 2012, nr 19, s. 50-51
39. SPÓŁDZIELNIA jako podmiot ekonomii społecznej / Joanna Brzozowska. Bibliogr. W: *Ekonomia Społeczna.* – 2007, nr 1, s. 33-41
40. SPÓŁDZIELNIA lepsza moralnie od spółki? / Michał Romanowski. W: *Rzeczpospolita (W3).* – 2013, nr 13, s. C7
41. SPÓŁDZIELNIE elementem równowagi i stabilizacji / Alfred Domagalski. W: *Dziennik Gaz. Prawna.* – 2011, nr 153, dod. Spółdzielczość Polska, s. F1-F3
42. SPÓŁDZIELNIE mają przyszłość / Henryk Cioch ; rozm. przepr. Andrzej Dryszel. W: *Prze-glą d.* – 2011, nr 12, s. 54-55
43. SPÓŁDZIELNIE nierozpieszczane / Bronisław Tumiłowicz. W: *Prze-glą d.* – 2006, nr 27, s. 50-51
44. UDZIAŁY u nas nie są na sprzedaż : spółdzielnie : wady i zalety / Albert Stawiszyński. W: *Puls Biznesu.* – 2006, nr 86, s. 25
45. WSPÓLNIE : dlaczego Polacy nie potrafią współpracować? / Stefan Bratkowski ; rozm. przepr. Adam Leszczyński. W: *Gaz. Wyborcza.* 2014, nr 213, s. 14-15
46. WSPÓLNIE nie znaczy niczyje : lekarstwo na biedę i brak wolności / Adam Leszczyński. W: *Gaz. Wyborcza.* – 2014, nr 213, s. 16
47. Z MŁODYMI i dla młodych : Międzynarodowy Rok Spółdzielczości / Bronisław Tumiłowicz. W: *Prze-glą d.* – 2012, nr 3, s. 54-55
48. ZADUCH pod czapką / Jerzy Baczyński. W: *Polityka.* – 2010, nr 15, s. 44-45
49. ZNACZENIE spółdzielczości dla demokracji / Edward Abramowski. W: *Dziennik Trybuna.* – 2015, nr 44/45, s. 20-21
50. ZNACZENIE spółdzielczości dla demokracji. [Cz. 2] / Edward Abramowski. W: *Dziennik Trybuna.* – 2015, nr 54/55, s. 15-17

II. Działacze ruchu spółdzielczego

1. FRANCISZEK Stefczyk (1861-1924) : pionier spółdzielczości kredytowej w Polsce / Janusz Skodlarski. – Łódź : Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2010. – 187 s.
Bibliogr. s. 175-182.
2. GOSPODARCZY fenomen : społecznicy w sutannach / Anna Zechenter. W: *Nasz Dziennik (Wyd. 3).* – 2012, nr 281, dod. Magazyn nr 15, s. M8-M9
Sylwetki księży: Stanisława Adamskiego, Wacława Błazińskiego, Antoniego Tyczyńskiego, Piotra Wawrzyniaka.

3. IDZIE o dobro wspólne... : opowieść o Franciszku Stefczyku / Bohdan Cywiński. – Wyd. 3. zm. – Sopot : Spółdzielczy Instytut Naukowy. Spółdzielnia Pracy, 2011. – 160 s. : il. – (Biblioteka Kwartalnika Naukowego „Pieniądze i Więź” ; t. 14)
4. KONSPIRATOR i prezydent : rzecz o Stanisławie Wojciechowskim / Zdzisław Pawluczuk. – Lublin : „Globus”, 1993. – 191 s. : il.
Bibliogr. s. 178-183.
5. KSIĄDZ Augustyn Szamarzewski (1832-1891) / Roman Dąbrowski. – Poznań : Wydawnictwo Poznańskie, 2007. – 244 s. – (Wielkopolska : historia, społeczeństwo, kultura ; 22)
Bibliogr. s. 237-245.
6. KS. STANISŁAW Adamski. Cz. 1, W kręgu społecznej działalności : 1904-1918 / Krystyna Szaraniec. – Katowice : Muzeum Śląskie, 1990. – 63 s.
7. KSIĄDZ Stanisław Adamski : duchowy przywódca Polaków pod zaborem pruskim, patron polskiej spółdzielczości, poseł, senator, biskup / Krystyna Szaraniec. – 2. wyd. – Katowice : Wydawnictwo Unia Jerzy Skwara, 2011. – 195 s. : il.
Bibliogr. s. 171-176.
8. OD STARTU do mety po wyboistej drodze / Bronisław Waluda. – Warszawa : Bronisław Waluda, 2013. – 201 s. : il.
Bibliogr. s. 193.
Wspomnienia Bronisława Waludy.
9. ODWAŻYLI się być Polakami : śladami pionierów polskiej spółdzielczości : zbiór uczniowskich prac powstałych w ramach projektu „Odważyli się być Polakami – śladami pionierów polskiej spółdzielczości” w ramach programu „Patriotyzm jutra” / [wybór i oprac. tekstów Hieronim Teodor Wawrzyński] ; Krajowa Rada Spółdzielcza. – Warszawa : Krajowa Rada Spółdzielcza, 2008. – 107 s. : il.
10. OSTATNI niepokorny : Jan Wolski 1888-1975 : (anarchista, wolnomularz, spółdzielca) / Adam Benon Duszyk. – Kraków ; Radom : Radomskie Towarzystwo Naukowe, 2008. – 304 s. : il.
Bibliogr. s. 273-283.
11. PRZYSZEDŁEM wam przychylić nieba i chleba : listy, rękopisy, wystąpienia / Wacław Bliźniński ; oprac. oraz wstępem, notą biograficzną i przypisami opatrzył Sławomir Kęszka. – Kalisz : Edytor, 2005. – 203 s. : il.
Bibliogr. s. 163-166.
12. RAIFFEEISEN, Stefczyk, Kampelik / Michał Dosekocz ; z przedm. Zygmunta Chmielewskiego. – Gdynia : Stowarzyszenie Krzewienia Edukacji Finansowej, 2006. – 91 s. : il.
Bibliogr. s. 91.

13. ROMUALD Mielczarski 1871-1926 – pionier spółdzielczości polskiej / Witold Selerowicz. – Warszawa : [b.w.], 2011. – 53 s. : il. – (Wszechnica Muzeum Śląskiego)
Bibliogr. s. 52.
14. SPOŁECZNA działalność duchowieństwa w Królestwie Polskim : 1905-1914 / Stanisław Gajewski ; Katolicki Uniwersytet Lubelski. Katedra Katolickiej Nauki Społecznej Wydziału Nauk Społecznych i Katedra Historii Nowożytnej Wydziału Nauk Humanistycznych. – Lublin : Redakcja Wydawnictw KUL, 1990. – 260 s. – (Z Dziejów Katolicyzmu Społecznego ; 2)
Bibliogr. s. 235-250.
15. SPÓŁDZIELCY w służbie SB / Andrzej Borzym. W: G a z . P o l s k a . – 2011, nr 44, s. 11
16. STANISŁAW Staszic – prekursor spółdzielczości rolniczej / Zofia Chyra-Rolicz ; Akademia Podlaska. Instytut Historii, Siedleckie Towarzystwo Naukowe. – Siedlce : IH AP, 2004. – 84, [23] s. : il.
Bibliogr. s. 81-84.
17. STANISŁAW Wojciechowski (1869-1953) : prezydent z Kalisza / Elżbieta Steczek-Czerniawska. – Kalisz : Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, 2011. – 92 s. : il. – (Kaliszanie ; 4)
Bibliogr. s. 91-92.
18. TADEUSZ Chrobak (1920-2006) : wspomnienie / Danuta Chrobak-Kadłubicka. W: G a z . W y b o r c z a – Kraków. – 2007, nr 87, s. 13
19. WIEŚ cudami stynąca... : o księdzu, który spółdzielnię założył / Tomasz Borejza. W: T r y b u n a (Wyd. 3). – 2006, nr 111, s. 9
Sylwetka Wacława Blizińskiego.
20. ŻŁOTA księga spółdzielców / [aut. tekstu Adam Piechowski]. – Bydgoszcz : „Promocja”, 2014. – 312 s. : il. – (Księgi Polskiej Spółdzielczości)
Bibliogr., netogr. s. 68.
21. ŻYCIE i twórczość profesora Tadeusza Kowalaka : w 85-lecie urodzin / [oprac. red. Iwona Zielińska] ; Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna we Włocławku. – Włocławek : WSH-E, 2001. – 43 s.
Wykaz publikacji T. Kowalaka za lata 1936-2001.

III. Spółdzielnie

– bankowe

a) Pozycje zwarte

1. BANK Spółdzielczy w Pleszewie w latach 1872-1990 / Jadwiga Majchrzak, Kazimierz Zimniewicz. – Pleszew ; Poznań : „Akademos”, 1991. – 95, [21] s. : il.

Bibliogr. s. [97-98].

2. BANK Spółdzielczy we Wrześni 1871-1996 / Aleksander Jazdon. – Września ; Gniezno : Drukarnia „Scriptor”, 1996. – 72, [44] s. : il.
Bibliogr. s. 71.
3. BANKI spółdzielcze w Polsce : ekonomiczne i finansowe warunki rozwoju / Teresa Orzeszko. – Poznań : Wydaw. Wyższej Szkoły Bankowej, 1998. – 169 s. : mapy.
Bibliogr. s. 160-167.
4. BANKOWOŚĆ komunalna w Polsce w latach 1918-1948 / Jan Basta. – Warszawa : Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych, 2013. – 327 s. : il.
Bibliogr. s. 318-325, wykaz aktów prawnych s. 314-318.
5. KODEKS dobrych praktyk i zasad działania spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych oraz Kanon dobrych praktyk rynku finansowego / [red. Janusz Ossowski]. – Sopot : Wydawnictwo „Pieniądze i Więź”, 2008. – 110 s.
6. RESTRUKTURYZACJA banków spółdzielczych w Polsce / Remigiusz Witold Kaszubski. – Warszawa : „KiK” Konieczny i Kruszewski, 1998. – 172 s. – (Biblioteka Miesięcznika „Glosa”)
Bibliogr. s. 164-172.

b) Artykuły

1. SKOK rządu na SKOK-i / Wiesława Mazur. W: Nasza Polska. – 2012, nr 30, s. 1, 6
Prezydent B. Komorowski podpisał ustawę o nadzorze państwowym nad kasami SKOK – krytyka.
2. UNIE kredytowe przeciw nieuczciwym pożyczkom / Janusz Nowakowski. – (Raport o Spółdzielczości). W: Przegląd. – 2013, nr 35, s. 52-54
3. NIE tylko dotacje / Janusz Nowakowski. – (Raport o Spółdzielczości). W: Przegląd. – 2014, nr 9, s. 52-53
Rozwój unii kredytowych na świecie.
4. RYKOSZETEM w SKOK-i / Cezary Mech. W: Nasz Dziennik (Wyd. 2). – 2012, nr 194, s. 12
5. SKOK-i są polskie / Ireneusz Skubiś. W: Niedziela (Wyd. zasadnicze). – 2015, nr 27, s. 46-47
Sesja Spółdzielczego Instytutu Naukowego oraz 23. Krajowa Konferencja SKOK-ów w Sopocie, 17-18 czerwca.
6. WYSTARCZY dobrze wybrać / Grzegorz Bierecki ; rozm. przepr. Jerzy Domański i Marek Czarkowski. W: Przegląd. – 2011, nr 39, s. 22-24

7. BANKI dla społeczeństwa czy społeczeństwo dla banków? / Janusz Nowakowski. – (Raport o Spółdzielczości). W: *Przeгляд*. – 2013, nr 38, s. 53-55

– mleczarskie

a) Pozycje zwarte

1. OKRĘGOWA Spółdzielnia Mleczarska w Kole 1930-2000 / Józef Stanisław Mujta. – Konin : „Domek” ; Koło : na zlec. Okręgowej Spółdzielni Mleczarskiej, 2001. – 195 s. : il.
2. OKRĘGOWA Spółdzielnia Mleczarska Wart-Milk w Sieradzu 1926-2016 / Tadeusz Olejnik. – Sieradz : Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska Wart-Milk, 2016. – 215 s. : il.
3. [OSIEMDZIESIĄT] 80 lat Okręgowej Spółdzielni Mleczarskiej w Jasienicy Rosielnej / Andrzej Sabik. – Jasienica Rosielna ; Brzozów : Muzeum Regionalne im. Adama Fastnachta, 2010. – 138 s. : il.
Bibliogr. s. 98.
4. SPÓŁDZIELNIA Mleczarska w Gostyniu : „Z mlecznej krainy” : tradycja i współczesność 1889-2014 / Andrzej Zarzycki. – Poznań : Wydawnictwo i Drukarnia Uni-Druk, 2015. – 270 s. : il.
Bibliogr. s. 262-270.
5. SPÓŁDZIELCZOŚĆ mleczarska w Kościanie w latach 1984-2004 / Katarzyna Marciniak-Helińska ; Towarzystwo Miłośników Ziemi Kościańskiej. – Kościan : Towarzystwo Miłośników Ziemi Kościańskiej : Quarta Wydawnictwo i Realizacje Multimedialne, 2008. – 103 s. : il.
Bibliogr. s. 100-103.
6. [STO] 100 lat łańcuckiego mleczarstwa spółdzielczego / Zbigniew Trzeźniowski. – Trzebowniko : Rzeszowska Spółdzielnia Mleczarska „Resmlecz” ; Rzeszów : Podkarpacki Instytut Książki i Marketingu, 2012. – 240 s. : il.
Bibliogr. s. 239-240.
7. [STO sześć] 106 lat rzeszowskiego mleczarstwa spółdzielczego 1906-2012 / Zbigniew Trzeźniowski. – Rzeszów : Podkarpacki Instytut Książki i Marketingu, 2012. – 289 s. : il.
Bibliogr. s. 287-289.
8. Z MLECZNEJ krainy : Spółdzielnia Mleczarska w Gostyniu 1889-2004 : tradycja i współczesność / Andrzej Zarzycki. – Luboń : Wydawnictwo i Drukarnia Uni-Druk ; Gostyń : na zlec. Spółdzielni Mleczarskiej, 2005. – 290 s. : il.
Bibliogr. s. 284-290.

b) Artykuły

1. CHŁOP z mleka / Karol Jedliński. W: *Puls Biznesu*. – 2010, nr 186, dod. Business Class, s. 12-18
2. DROGI mleczne / Edyta Gietka. W: *Polityka*. – 2011, nr 48, s. 108-113
Spółdzielnia Mleczarska Mlekovita (Wysokie Mazowieckie)
3. GDZIE trawa zielona, tam płynie rzeka białego mleka / Adrian Chimiak. W: *Puls Biznesu*. – 2007, nr 22, s. 28-29
Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska (Głubczyce)
4. KIELECKA krowa pyskiem doi / Jarosław Sobkowski. *Gazele Biznesu* W: *Puls Biznesu*. – 2006, nr 86, s. 27
Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska (Włoszczowa)
5. MLECZNY cud pod Łomżą / Iwona Trusewicz. W: *Rzeczpospolita (W3)*. – 2008, nr 149, s. B10
Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska (Piątnica)
6. MLEKOVITA nowym liderem. Mlekpól zdetronizowany / Beata Drewnowska. W: *Rzeczpospolita (W1)*. – 2015, nr 82, s. B1
7. MLEKO jest na topie / Dariusz Sapiński ; rozm. przepr. Adam Białous. W: *Nasz Dziennik (Wyd. 2)*. – 2007, nr 248, s. 7
Spółdzielnia Mleczarska Mlekovita (Wysokie Mazowieckie)
8. MLECZNA droga podlaskiego barona / Beata Drewnowska. W: *Rzeczpospolita (W3)*. – 2007, nr 251, s. B13
Spółdzielnia Mleczarska Mlekovita (Wysokie Mazowieckie)
9. NA KARKU głowa i dojna krowa / Anna Dermont. *Gazele Biznesu Puls Biznesu*. – 2006, nr 142, s. 27
Spółdzielnia Mleczarska Ostrołęka
10. PIĄTNICA chce podbić rynek jogurtów / Michalina Szczepańska. W: *Puls Biznesu*. – 2014, nr 99, s. 8-9
Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska (Piątnica)

– **spożywcze**

a) Pozycje zwarte

1. BIELSKIE Stowarzyszenie Spożywców Społem : historia i współczesność 1907-2012 / Jerzy Sołub, Katarzyna Sołub. – Białystok ; Bielsk Podlaski : Bielskie Stowarzyszenie Spożywców „Społem” Powszechna Spółdzielnia Spożywców [etc.], 2013. – 287 s. : il.
2. [OSIEMDZIESIĄT] 80 lat Lubelskiej Spółdzielni Spożywców / [aut. Michał Dufaniec, Helena Mazurek, Teofil Szyndel]. – Lublin : „Społem” LSS, 1992. – 49 s.

3. POWSZECHNA Spółdzielnia Spożywców w Sławnie 1945-2015 / Maria Poprawska, Jan Sroka. – Sławno : Społem PSS : Margraf, 2015. – 80 s. : il. Bibliogr. s. 77-78.
4. SIEDEMDZIESIĄT lat „Społem” Poznańskiej Spółdzielni Spożywców : 1919-1989 (krótki rys historyczny) / Jan Moszkowicz ; weryfikacji tekstu oraz wyboru i opisu fotografii, a także doboru nazwisk w tabelach dokonał zespół Czesław Bakos [i in.]. – Warszawa : Zakład Wydawnictw „Społem”, 1989. – 172 s. : il. Bibliogr. s. 146.
5. „SPOŁEM” Powszechna Spółdzielnia Spożywców w Stalowej Woli 1976-1996 / oprac. i napisał Dionizy Garbacz. – Stalowa Wola : „Sztafeta”, 1996. – 55 s. : il.
6. [STO] 100 lat „Społem” w Grajewie (1913-2013) / Tomasz Dudziński, Barbara Sulewska. – Grajewo : Grajewska Izba Historyczna : Społem PSS, 2013. – 74 s., [102] s. tabl. : il.

b) Artykuły

1. CZYLI razem / Tadeusz Prusiński. Firmy na rynku W: Puls Biznesu. – 2006, nr 153, s. 24
Powszechna Spółdzielnia Spożywców „Społem” (Olsztyn)
2. PRZETRVALI trudne czasy : 100 lat PSS „Społem” w Radzynie Podlaskim / Anna Wasak. W: Nasz Dziennik (Wyd. 2). – 2006, nr 151, dod. Kupcy Polscy nr 28, s. 12-13
3. ROMUALD Mielczarski i spółdzielczość spożywców w Polsce / Romuald Okraska. W: Dziennik Trybuna. – 2015, nr 64/65, s. 12-15
4. ROMUALD Mielczarski i spółdzielczość spożywców w Polsce. [Cz. 2] / Remigiusz Okraska. Fragm. książki „Razem! czyli Społem : wybór pism spółdzielczych”. W: Dziennik Trybuna. – 2015, nr 66/68, s. 16-19

– mieszkaniowe

a) Pozycje zwarte

1. DZIEJE spółdzielczości mieszkaniowej w Wielkopolsce (1890-1965) : praca doktorska / Czesław Burdziński. – Poznań : [Wojewódzki Związek Spółdzielni Budownictwa Mieszkaniowego], [1980]. – 383, XXII, [4] k. : il., 2 mapy. Bibliogr. s. II-XIV.
2. GOSTYNIŃSKA Spółdzielnia Mieszkaniowa 1958-2008 / oprac. i red. Barbara Konarska-Pabiniak. – Gostynin : Gostynińska Spółdzielnia Mieszkaniowa, 2008. – 119 s. : il.

3. KOŚCIAŃSKA Spółdzielnia Mieszkaniowa : sto lat i jeszcze dłużej... / Jan Kozak. – Kościan : Przedsiębiorstwo Wydawniczo-Usługowe „Tęcza”, 2011. – 336 s. : il.
4. KOŚCIAŃSKA Spółdzielnia Mieszkaniowa (1907-2003) / Jerzy Zielonka i Piotr Bauer. – Kościan : „Tęcza”, 2003. – 112 s. : il.
Bibliogr. s. 111-112.
5. KRONIKI Fenixa / Bohdan Kurella [i in.]. – Warszawa : Spółdzielnia Mieszkaniowa Fenix, 2013. – 134 s. : il.
6. ŁÓDZKA spółdzielczość mieszkaniowa : (do 1939 roku) / Barbara Wachowska. – Łódź : Wydaw. UŁ, 1988. – 229 s. – (Biblioteka Wydawnictw Monograficznych UŁ / Uniwersytet Łódzki. Folia Historica)
Bibliogr. s. 177-179.
7. MONOGRAFIA spółdzielni mieszkaniowej w Żarach 1959-2010 / Stanisław Hałabura ; [Spółdzielnia Mieszkaniowa w Żarach]. – Żary : „Chroma” Drukarnia Krzysztof Raczkowski, 2011. – 132 s. : il.
8. NASZ dom : 100 lat Spółdzielni Mieszkaniowej w Chojnicach / [oprac. Kazimierz Ostrowski]. – Chojnice : Spółdzielnia Mieszkaniowa : Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie, Oddział, 2004. – 52 s. : il.
Bibliogr. s. 3.
9. OD „ZAGRODY” do Kujawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej w Inowrocławiu 1920-2010 / Grzegorz Roczek. – Inowrocław : Kujawska Spółdzielnia Mieszkaniowa, 2011. – 271 s. : il.
Bibliogr. s. 225-226.
10. GDYŃSKA Spółdzielnia Mieszkaniowa 1928-2013 : 85 lat : ludzie i domy / Barbara Rozkosz, Łukasz Czech. – Gdynia : Gdyńska Spółdzielnia Mieszkaniowa, 2013. – 172 s. : il.
Bibliogr. s. 168, wykaz aktów prawnych s. 169.
11. W SERCU Żoliborza : historia Spółdzielni Budowlano-Mieszkaniowej Żoliborz. T. 1 / Władysław Klepacz ; Spółdzielnia Budowlano-Mieszkaniowa Żoliborz. – Warszawa : Spółdzielnia Budowlano-Mieszkaniowa Żoliborz, 2011. – 231 s. : il.
12. WARSZAWSKA Spółdzielnia Mieszkaniowa 1921-1970 : zarys dziejów / Jan Andrzej Szymański ; Centralny Związek Spółdzielni Budownictwa Mieszkaniowego. – Warszawa : Wydaw. Spółdzielcze, 1989. – 335 s.
Bibliogr. s. 308-314.

b) Artykuły

1. CHATA za parę groszy / Wojciech Giedrys. W: G a z . W y b o r c z a – Toruń. – 2007, nr 208, s. 1
Spółdzielczość mieszkaniowa – prawo – Polska

2. NA RUBINKOWIE bez zmian / Wojciech Giedrys. W: *Gaz. Wyborcza* – Toruń. – 2006, nr 118, s. 3
Spółdzielnia Mieszkaniowa „Rubinkowo” (Toruń)
3. LOKATORSKIE mieszkania tanie niesłychanie / Wojciech Giedrys. W: *Gaz. Wyborcza* – Toruń. – 2007, nr 177, s. 1
4. NAGRODA za bezpieczeństwo / Wojciech Giedrys. W: *Gaz. Wyborcza* – Toruń. – 2006, nr 287, s. 3
Młodzieżowa Spółdzielnia Mieszkaniowa (Toruń)
5. SPÓŁDZIELCZY Ursynów / oprac. Bt. (Raport o Spółdzielczości) W: *Przegląd*. – 2013, nr 17/18, s. 55
6. WYGRYWA z Jeżycami : jak Bogusław Hałuszczak spółdzielnię podzielił / Marta Tylenda. W: *Gaz. Wyborcza* – Poznań. – 2007, nr 28, s. 2
Spółdzielnia Mieszkaniowa „Jeżyce” (Poznań)

– rolnicze

a) Pozycje zwarte

1. GMINNA Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska” w Chrostkowie 1945-2010 : niepełny zarys działalności / Aleksander Sikorowski. – Chrostkowo : Urząd Gminy, 2011. – 67 s. : il.
Bibliogr. s. 38.
2. [PIĘĆDZIESIĄT] 50 lat Gminnej Spółdzielni „Samopomoc Chłopska” w Śremie : 1946-1996 / Jacek Stawiński. – Jarocin : „Nowak” : na zlec. Gminnej Spółdzielni „Samopomoc Chłopska” w Śremie, 1996. – 118 s. : il.
Bibliogr. s. 68-69.
3. ROLNICZA spółdzielczość produkcyjna na Dolnym Śląsku po 1989 roku / Przemysław Tomczak. – Wrocław : Instytut Geografii i Rozwoju Regionalnego Uniwersytetu Wrocławskiego, 2010. – 139 s. : il. – (Rozprawy Naukowe Instytutu Geografii i Rozwoju Regionalnego Uniwersytetu Wrocławskiego ; 13)
Bibliogr. s. 111-117.
4. SPÓŁDZIELCZOŚĆ „Samopomoc Chłopska” : 1944-1988 / Tadeusz Szelażek. – Warszawa : Krajowy Związek Rewizyjny Spółdzielni „Samopomoc Chłopska” : Towarzystwo Historii Rolniczej Spółdzielczości Handlowej, 1996. – 282 s.
Bibliogr. s. 273-279.
5. [SZEŚĆDZIESIĄT pięć] 65 lat Gminnej Spółdzielni Samopomoc Chłopska w Boguchwale / [aut. Rafał Białorucki, Bożena Witek]. – Rzeszów : RS Druk Drukarnia Wydawnictwo ; Boguchwała : na zlec. Gminna Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska”, 2010. – 84 s. : il.
Bibliogr. s. 74

6. TRADYCJA i współczesność : 80 lat Gminnej Spółdzielni w Pniewach / Stanisław Dymczyk, Andrzej Piszczola. – Pniewy : [b.w.], 1989. – 80 s. : il.
7. ZWIĄZEK Samopomocy Chłopskiej w latach 1944/1945-1956/1957 / Czesław Szczepańczyk. – Kielce : Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Jana Kochanowskiego, 1992. – 169 s.
Bibliogr. s. 167-169.

b) Artykuły

1. PROBLEMY polskiego rolnictwa / Hilary Kowalczyk, Zofia Chyra-Rolicz, Bolesław Iwan, Eugeniusz Pudelkiewicz, Stanisław Szymański, Stanisław Woźniak. W: *Nasza Polska*. – 2011, nr 44, s. 15
Propozycja powrotu do spółdzielczości w rolnictwie polskim.
2. GS-y trzymają się mocno / Jacek Uryniuk. W: *Dziennik Gaz. Prawna*. – 2013, nr 109, s. A12
3. MAJĄ marchewkę. I widmo kija / Janusz Kędracki. W: *Gaz. Wyborcza* (Kielce). – 2015, nr 18, s. 5
Spółdzielnia Producentów Warzyw i Owoców „Sielec” (Sielec-Kolonia)
4. SAMI swoi / Marian Ilnicki ; rozm. przepr. Krystyna Naszkowska. W: *Gaz. Wyborcza*. – 2009, nr 141, dod. Duży Format nr 23, s. 10-13
Spółdzielcza Agrofirma (Witkowo)

– socjalne

b) Artykuły

1. O CZYM boimy się myśleć : spółdzielnie socjalne, potrzebne i zapomniane / oprac. Marek Czarkowski. W: *Przeгляд*. – 2011, nr 42, s. 54-55
2. NIEPOKORNE dusze z Barlinka / Małgorzata Czartoszewska. W: *Przeгляд*. – 2014, nr 50, s. 51-53
Spółdzielnia Socjalna „Promocjone.com” (Barlinek)
3. SCENY dobroci w Puszczy Mariańskiej / Wojciech Markiewicz. W: *Polityka*. – 2015, nr 29, s. 92-97
Spółdzielnia Socjalna „Wspólnie” (Puszcza Mariańska)
4. CIENKA wędka : spółdzielnie socjalne / Paweł Wrabec. W: *Polityka*. – 2005, nr 24, s. 42-44
5. I BĘDZIE jak w rajcu : Spółdzielnia Socjalna w Bieczynie / Przemysław Wilczyński. W: *Tyg. Powszechny*. – 2007, nr 42, s. 14-15
6. ZAWSZE jest rozwiązanie : Stowarzyszenie Wzajemnej Pomocy „Flandria” w Inowrocławiu / Małgorzata Nocuń. W: *Tyg. Powszechny*. – 2007, nr 42, s. 16-17

– inne

a) Pozycje zwarte

1. [PIĘĆDZIESIĄT] 50 lat Spółdzielni Rzemieśniczej Rzemiosł Drzewnych w Poznaniu / Andrzej Choniawko ; Spółdzielnia Rzemieśnicza Rzemiosł Drzewnych w Poznaniu. – Poznań : SRRD ; [Opalenica : „Opalgraf”], 1998. – 48 s. : il.
2. SPÓŁDZIELCZOŚĆ na Rzeszowszczyźnie w latach 1944-1974 : społeczna i ekonomiczna rola w rozwoju regionu / Jan Basta ; Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych. – Warszawa : NDAP, 1998. – 190 s.
Bibliogr. s. 173-180.
3. ŻŁOTY jubileusz działalności Spółdzielni Rzemieśniczej „Wielobranżowej” w Mielcu (1964-2014) / oprac. Józef Witek. – Borowa : Zakład Poligraficzny Z. Gajek ; Mielec : na zlec. Zarządu Spółdzielni Rzemieśniczej „Wielobranżowej”, 2014. – 184 s. : il.
Bibliogr. s. 181-183.

b) Artykuły

1. BARIERY pokonane / Sylwester Sacharczuk. – (Ludzie i firmy) W: *Puls Biznesu*. – 2007, nr 2, s. 24
Producent tortownic, blach i form do pieczenia
Spółdzielnia SNB (Białystok)
2. DBAJĄ o siebie / Jarosław Sobkowski. *Gazete Biznesu* W: *Puls Biznesu*. – 2006, nr 47, s. 25
Spółdzielnia Inwalidów Odrodzenie (Olesno)
3. OD KORPORACJI uchowaj nas, Panie : Kuraś sprawdza, jak się pracuje w spółdzielni Muszynianka / Bartłomiej Kuraś. W: *Gaz. Wyborcza*. – 2014, nr 217, dod. Duży Format nr 38, s. 24-25
Spółdzielnia Pracy „Muszynianka” (Krynica-Zdrój)
4. Z KOMINA więcej widać / Cezary Łazarewicz. W: *Polityka*. – 2007, nr 22, s. 104-106

Netografia:

<https://pl.wikipedia.org/wiki/Spółdzielnia>
encyklopedia.pwn.pl/haslo/spoldzielczosc;3978465.html
<https://pl.wikipedia.org/wiki/Spółdzielczość>
www.krs.org.pl/index.php/ruch-spodzielczy-sp-1235027509
www.krs.org.pl/index.php/ruch-spodzielczy-sp.../spdzielczo-w-unii-europejskiej
www.ur.edu.pl/pliki/Zeszyt15/28.pdf
www.zlsp.org.pl/pl/o-spoldzielninach/spoldzielczosc-na-swiecie
kpsw.edu.pl/pobierz/wydawnictwo/RE%209/kata.pdf

wiadomosci.ngo.pl/files/ekonomiaspoleczna.pl/.../Krysiak_Informacja_o_sektorze.pdf

<http://niedziela.pl/artukul/92125/nd/Jaka-jest-polska-spoldzielczosc>

http://www.krs.org.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=27&Itemid=283

BIBLIOGRAFIE OSOBOWE

Magdalena Abakanowicz
(1930–2017)

Magdalena Abakanowicz – ur. 20.06.1930 r., zm. 20.04.2017 r. – artystka-rzeźbiarka, laureatka wielu prestiżowych nagród, doktor honoris causa kilku krajowych i zagranicznych uczelni, profesor m.in. University of California; przez ćwierć wieku związana z poznańską Państwową Wyższą Szkołą Sztuk Plastycznych (1965–1990). W Poznaniu pozostawiła swoją największą rzeźbę pt. „Nierozpoznani”.

Naprawdę nazywała się Marta Magdalena Abakanowicz-Kosmowska (po mężu, Janie Kosmowskim). Urodziła się w Falentach koło Warszawy jako córka pochodzącego z tatarskiej rodziny Konstantego Abakanowicza i Heleny Domaszewskiej, polskiej szlachcianki. Już od najmłodszych lat natura i sztuka były formą ucieczki od samotności i wojennej traumy. *Na wsi się urodziłam i spędziłam całe dzieciństwo. Dni wypełniałam penetracją otoczenia, podglądaniem, dotykiem. Kozik stał się moim nieodłącznym towarzyszem. Formowałam przedmioty o mnie tylko wiadomych znaczeniach. Pełniły one funkcje w spektaklach czy rodzajach obrzędów, które dla siebie celebrowałam.*

Abakany

Artystyczna droga nie od razu była przesądzona – nastoletnia panna Abakanowicz najpierw odnosiła sukcesy jako lekkoatletka (zawodniczka Bałtyku Gdynia, Wybrzeża Gdańsk – HKS Tczew oraz Gedanii Gdańsk zdobywała medale wszystkich barw w mistrzostwach kraju w biegach sztafetowych oraz w biegu przez płotki). Studia artystyczne rozpoczęła w PWSSP w Sopocie, a następnie kontynuowała je na warszawskiej Akademii Sztuk Pięknych (1950–1954). – *Byłam złą studentką. Chciałam czym prędzej skończyć studia i uciec jak najdalej od tych wszystkich ustabilizowanych kierunków, od ludzi, którzy*

wydają recepty, z góry wiedząc, jaka sztuka być powinna, i bezbłędnie odróżniając, co dobre, a co niedobre.

Uciec można tylko w siebie, w jedynność własnej świadomości, w konkretną własną egzystencję. Ucieczka trwa do dziś.

Krótko po dyplomie zajmowała się malarstwem (wykonywała monumentalne kompozycje gwaszem na kartonach i płótnach). Jednak szybko odkryła własną drogę: stworzyła duże, figuralne kompozycje przestrzenne z tkaniny, zrywając z jej dotychczasową płaszczyznowością, zwanych od jej nazwiska abakanami. Formy te zrewolucjonizowały spojrzenie i na rzeźbę, i na tkaninę artystyczną, zwracając na siebie uwagę na początku lat 60. XX wieku podczas Międzynarodowego Biennale Tkaniny w Lozannie. Jednak prawdziwym początkiem światowej kariery Magdaleny Abakanowicz był złoty medal Biennale w São Paulo w 1965 roku. – *Abakany przyniosły mi sławę światową, ale obciążyły sobą jak grzechem, do którego nie wolno się przyznać. Bowiem uprawianie tkactwa zamyka drzwi do świata sztuki.*

Struktury organiczne

Abakanowicz przedkłada zbiór nad dzieło jednostkowe. Pokazywana w latach 70. wystawa *Struktury organiczne* była jeszcze wyrazistszym niż abakany potwierdzeniem tej zasady. Inne przykłady zespołów prac Abakanowicz to m.in. *Alteracje, Głowy, Plecy, Tłum I, Ragazzi, Infantes* itp. Elementarnym modułem i miarą jej sztuki pozostawał przede wszystkim człowiek – jego kondycja i pozycja we współczesnym świecie, ale również zagubienie w nadmiarze, anonimowość w tłumie. Dowód analogicznych zainteresowań stanowią serie rzeźb z lat 80. i 90., w których artystka użyła nowych surowców: metalu (np. *Tłum z brązu, Puellae*), drewna, kamienia, sporadycznie – ceramiki.

Powrotem do uogólnionej *struktury organicznej* było dzieło *Embriologia*, wykonane na Biennale w Wenecji w roku 1980 (kilkadziesiąt jajopodobnych brył, rozsypanych w sali ekspozycyjnej). Wkrótce potem – w *Katharsis* (1986) – Abakanowicz (grupa 33. kadłubów ludzkich z brązu, ustawionych w plenerze, dla Fundacji z Florencji) przedstawiała człowieka o utraconej tożsamości oraz *straszliwą ludzką niemoc wobec własnej struktury biologicznej*. Wystawiała również rysunki węglem (*Korpusy, Twarze, Głowy*) i prace malarskie (olejne *Twarze nie będące portretami*), a także publikowała wypowiedzi o swojej sztuce. – *Moje formy to kolejne skóry, które z siebie zdejmuję, znacząc etapy mojej drogi. (...) Istnieją razem ze mną, zależne ode mnie, ja zależna od nich. Beze mnie, jak porzucone części ciała oddzielone od korpusu – nie mają sensu.*

Gry wojenne

Do ciekawych prac należą też Gry wojenne (1989) – monumentalne konstrukcje wykonane z olbrzymich pni starych drzew, obandażowane kawałkami

szmat, usytuowane na metalowych podstawach, które z jednej strony emanują „militarną”, potężną energią, a z drugiej – robią wrażenie bezradnych kikutów. Ich metaforyczne przesłanie odnosi się nie tylko do „kondycji ludzkiej” (pojmo- wanej jako uwikłanie w problemy egzystencjalne), ale także do sposobów uczestniczenia człowieka w Historii i Kulturze. Tak pisze autorka: – *Pracuję cią- głe nad tą samą dawną historią, dawną, jak sama egzystencja, opowiadam o niej, o lękach, rozczarowaniach i tęsknotach, które niesie.*

Tłum w przestrzeni

Wiele monumentalnych projektów Abakanowicz zrealizowała w przestrzeni otwartej, tworząc „przestrzenie doświadczenia”, które można zarazem uznać za „przestrzenie emocji”. Począwszy od pierwszego „drzewopodobnego” obiektu ze stali w przestrzeni poza galeryjnej, pokazanego w 1965 roku podczas 1. Biennale Form Przestrzennych w Elblągu, po późniejsze: *Sarkofagi w szkła- nych domach* we Francji, siedem kamiennych kręgów *Negev* w Izraelu, głowy zwierzęce z brązu pt. *Przestrzeń smoka* w Korei Płd., Zastygłe figury w Japonii oraz w USA: *Rękoźrzewa, Kroczące, Ptaki – Wiadomości Dobrego i Złego* oraz 22. głazy granitowe zatytułowane *Przestrzeń kamienia*. W nowym tysiącleciu Abakanowicz stworzyła m.in. „Agorę” – instalację składającą się ze 106 żeliw- nych bezgłowych figur, które stanęły w chicagowskim Grant Parku oraz gigan- tyczne rzeźby *Rycerze króla Artura*.

Największą z realizacji – z tak charakterystycznym elementem zwielokrot- nionych sylwetek ludzkich, bez głów, stojących w pewnym porządku – jest gru- pa 112. postaci wykonanych z żeliwa, zatytułowana *Nierozpoznani*, która stanę- ła w 2002 roku na poznańskiej Cytadeli z okazji 750-lecia lokacji miasta.

Retrospektywa

O ile wcześniej artystka mówiła głównie o doświadczeniach związanych z poznawaniem materii, to w ostatnim okresie częściej wracała do przeszłości: podkreślała swoje tatarskie korzenie, powoływała się na przeżycia z czasów wojny, otwarcie ujawniała stosunek do PRL-owskiej rzeczywistości. Jej ostatnia wystawa w 2012 roku pt. „Abakanowicz? Abakanowicz!” w warszawskim Domu Artysty Plastyka miała charakter retrospektywny i prezentowała dorobek z lat 60., 70., 80. i 90 XX wieku. Udowadniała także, że Magdalena Abakanowicz, której prace znajdują się w kolekcjach najbardziej prestiżowych instytucji, m.in. w Centrum Pompidou w Paryżu, Metropolitan Museum w Nowym Jorku i Mu- seum of Modern Art w Kioto, wpisała się do kanonu najbardziej znanych pol- skich artystów współczesnych w świecie, pozostając sobą, z mottem: *Nie lubię reguł i przepisów. Są wrogami wyobraźni*. Dodajmy – była artystką bardziej do- cenianą zagranicą niż we własnej ojczyźnie, gdzie w ostatnich latach uznano ją wręcz za nudnego „kларыka”. Największy zbiór prac Abakanowicz w Polsce po-

siada Muzeum Narodowe we Wrocławiu. Pomimo międzynarodowej sławy, rzeźbiarka mieszkała i tworzyła w Warszawie. Zmarła tamże i została pochowana na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach.

a. Pozycje zwarte

1. MAGDALENA Abakanowicz / Mariusz Hermansdorfer ; [przekł. na jęz. ang. Małgorzata Możdżyńska-Nawotka, na jęz. niem. Ewa Kochanowska ; Muzeum Narodowe we Wrocławiu]. – Wrocław : Muzeum Narodowe, 2011. – 80 s. : il. – (Kolekcja Sztuki Współczesnej Muzeum Narodowego we Wrocławiu)
Bibliogr. s. 76-80.
Album.
2. MAGDALENA Abakanowicz / Mariusz Hermansdorfer ; [tł. Jan Rudzki ; zdjęcia Artur Starewicz, Edmund Witecki]. – Wrocław : MN, 1995. – 52 s. : il. – (Kolekcja Sztuki XX Wieku Muzeum Narodowego we Wrocławiu)
3. MAGDALENA Abakanowicz / [red. książki Wojciech Krukowski i in.]. – Warszawa : Centrum Sztuki Współczesnej. Zamek Ujazdowski, 1995. – 231 s. : il.
Bibliogr. s. 224-230.
4. MAGDALENA Abakanowicz – Opus et fabulas / [red. kat. Małgorzata Dziegielewska, Małgorzata Wróblewska Markiewicz ; tł. Elżbieta Roderzeń-Leśnikowska]. – Łódź : Miejska Galeria Sztuki, 2013. – 51 s. : il.
Wystawa: Miejska Galeria Sztuki, Łódź.
5. MAGDALENA Abakanowicz – Potnia Theron : 5.04-27.05.2012, Państwowa Galeria Sztuki w Sopocie / [tekst Dorota Grubba-Thiede ; red. kat. Dorota Grubba-Thiede, Miłosz Thiede, Magdalena Grabowska ; tł. Monika Kozłowska]. – Sopot : Państwowa Galeria Sztuki, [2012]. – 160 s. : il.
6. MAGDALENA Abakanowicz – tkanina : [wystawa, Ośrodek Propagandy Sztuki Łódź, październik 1978] / red. katalogu Łucja Jaranowska ; organizatorzy Biuro Wystaw Artystycznych w Łodzi, Związek Polskich Artystów Plastyków. – Łódź : BWA, 1978. – [28] s. : il.
7. MAGDALENA Abakanowicz : Warszawa, 17 luty – 9 marzec 1975 / red. Ada Potocka ; oprac. graf. Jerzy Treutler ; przedm. A. Osęka ; Ministerstwo Kultury i Sztuki, Związek Polskich Artystów Plastyków. – [Warszawa : b.w., 1975]. – [14] k.
Katalog wystawy.

b. Artykuły

1. A JAK Abakan / Karol Sienkiewicz. W: *Gaz. Wyborcza* (Wyd. zasadnicze). – 2017, nr 94, s. 30
2. A – JAK Abakanowicz / Joanna Targoń. W: *Gaz. Wyborcza* – Kraków. – 2010, nr 141, dod. Wystawa w Muzeum Narodowym w Krakowie, s. 1
Fragm. tekstów M. Abakanowicz z czasopisma „Konteksty” 2006, nr 3/4.
3. ABAKANOWICZ i niewidzialne siły / Monika Małkowska. W: *Rzeczpospolita* (W3). – 2005, nr 286, s. A10
4. „ABAKANOWICZ. Nareszcie w Warszawie!” : rzeźby Magdaleny Abakanowicz w Ogrodach Zamkowych / Artur Badach. W: *Kronika Zamkowa : biuletyn informacyjny Zamku Królewskiego w Warszawie*. – 2011, nr 1/2, s. 293-297
5. ABAKANOWICZ – osobność / Danuta Wróblewska. W: *Zeszyty Literackie*. – 2005, nr 3, s. 197-198
6. ABAKANOWICZ w Miejskiej Galerii Sztuki : tkaniny, abakany, miejsce dla człowieka / Paulina Dzwonkowska. W: *Kronika Miasta Łodzi*. – 2013, [z.] 2, s. 75-78
7. CZYM jest „Architektura arborealna”? / Danuta Wróblewska. W: *Konteksty*. – 2006, nr 3/4, s. 164-167
8. CZYNGIS-CHAN i terakotowa armia / Adriana Prodeus. W: *Newsweek Polska*. – 2013, nr 25, s. 104-106
9. DZIEŁO / Ryszard Stanisławski. W: *Pokaz*. – 2004, nr 38, s. 9-10
10. FLOS vitae : kwiaty Magdaleny Abakanowicz / Mary Jane Jacob W: *Konteksty*. – 2006, nr 3/4, s. 120-127
11. GDZIE jest Pani dom? / Magdalena Abakanowicz ; rozm. przepr. Monika Małkowska. W: *Konteksty*. – 2006, nr 3/4, s. 212-217
12. IDEA „Architektury arborealnej” / Michael Brenson. W: *Konteksty*. – 2006, nr 3/4, s. 168-171
13. KAMIENNE wyznania / Magdalena Abakanowicz ; rozm. przepr. Jacques Asplundh. W: *Konteksty*. – 2006, nr 3/4, s. 154-157
14. LEKCJE z anatomii, czyli „Nierozpoznani” Magdaleny Abakanowicz / Karolina Hübner. W: *Konteksty*. – 2006, nr 3/4, s. 204-207
15. MAGDALENA Abakanowicz / Ewa Izabela Nowak. W: *Sztuka i Filozofia*. – 2013, nr 42, s. 119-126
16. MAGDALENA Abakanowicz / Mariusz Hermansdorfer. *Fragm. książki*. W: *Konteksty*. – 2006, nr 3/4, s. 8-17

17. MAGDALENA Abakanowicz / Teresa Ryf Esbert. W: *Konteksty*. – 2007, nr 1, s. 111
18. MAGDALENA Abakanowicz : artysta jako szaman / Barbara Rose. W: *Pokaz*. – 2004, nr 38, s. 11-13
19. MAGDALENA Abakanowicz i nowoczesna rzeźba / Michael Brenson. W: *Konteksty*. – 2006, nr 3/4, s. 104-119
20. MAGDALENA Abakanowicz „Nieropoznani” : próba odczytania / Tomasz Matuszewicz. W: *Kronika Miasta Poznania*. – 2011, nr 4, s. 312-320
21. MAGDALENA Abakanowicz / Jasia Reichardt. *Fragm. książki „Magdalena Abakanowicz – bronze sculpture”*. W: *Konteksty*. – 2006, nr 3/4, s. 140-149
22. MAGDALENA Abakanowicz 1930-2017 / Mariusz Hermansdorfer. W: *Odra* (Wrocław). - 2017, nr 6, s. 45-46
23. MIASTO i metafora : jak powstawali „Nierozpoznani” Magdaleny Abakanowicz / Andrzej Niziołek. W: *Kronika Miasta Poznania*. – 2011, nr 4, s. 297-311
24. MOCNA w sprincie, z rzeźbą gorzej / Katarzyna Fryc. W: *Gaz. Wyborcza* (Gdańsk). - 2017, nr 99, s. 12
25. MONUMENTALNE dzieło Abakanowicz nad Michigan / Monika Małkowska. W: *Rzeczpospolita* (W3). – 2006, nr 267, s. A11
26. MY, WYDRAŻENI ludzie / Natalia Budzyńska. W: *Przewodnik Katolicki*. – 2017, nr 18, s. 66-67
27. NA ROZDROŻU będzie jak w Chicago / Tomasz Urzykowski, Iwona Szpala. W: *Gaz. Wyborcza – Stołeczna*. – 2008, nr 295, s. 1
28. NIEPOKÓJ – „Katarsis”, „Ragazzi” / Ryszard Stanisławski. W: *Konteksty*. – 2006, nr 3/4, s.158-161
29. „NIEROZPOZNANI”, „Agora”, „Vancouver Ancestors” – śremskie realizacje Magdaleny Abakanowicz / Ewa Bielowska-Nowak. W: *Konteksty*. – 2006, nr 3/4, s. 208-211
30. O KONDYCJI ludzkiej / Ryszard Stanisławski. W: *Konteksty*. – 2006, nr 3/4, s. 18-21
31. PAMIĘCI wielkiej artystki / Zofia Grabowska-Andrijew. W: *Akant*. – 2017, nr 7, s. 32
32. PARK rzeźby Magdaleny Abakanowicz / Izabela Szymańska, Michał Wojtczuk. W: *Gaz. Wyborcza – Stołeczna*. – 2008, nr 207, s. 1
33. POMNIKI źródeł / Wojciech Krukowski. W: *Konteksty*. – 2006, nr 3/4, s. 22-25
34. PORTRET dwudziestokrotny : (wybrane fragmenty) / Magdalena Abakanowicz. W: *Konteksty*. – 2006, nr 3/4, s. 26-33

Fragment pamiętnika.

35. RAPSOD plemienny : prywatne zapiski o sztuce Magdaleny Abakanowicz / Aleksandra Melbechowska-Luty. W: *Konteksty*. – 2007, nr 1, s. 105-109
36. ROZMYŚLANIA / Magdalena Abakanowicz. – Wykład. W: *Konteksty*. – 2006, nr 3/4, s. 128-139
37. ROZROŚNIĘTE kokony, wydrążone pnie, monstualne wylinki / Sonia Kądziołka. W: *Nowa Dekada Krakowska*. – 2016, nr 3, s. 190-193
38. RÓŻNICA i powtórzenie : najnowsze rzeźby Magdaleny Abakanowicz / Karolina Hübner. W: *Konteksty*. – 2006, nr 3/4, s. 198-203
39. RZEŻBY Abakanowicz staną na Rozdrożu / Bartosz Bator. W: *Dziennik* (Wyd. 2). – 2009, nr 137, dod. Warszawa, s. I
40. RZEŻBY dla Vancouveru / Sylwia Wilczak. W: *Gaz. Wyborcza* – Poznań. – 2006, nr 74, s. 6
41. SZTUKA koczownicza ; Nie lubię reguł ; Abakany ; Lina ; O nietrwałości ; Głowy ; Postacie siedzące ; Embriologia ; Plecy ; Rysowanie ; O Androgynie ; Katarsis ; Inkarnacje ; Negev (z listu do Barbary Rose, Nowy Jork) ; Komary ; W tłumie ; Głowy rozumne ; Przestrzeń smoka ; Gry wojenne ; Japonia ; Projekt dla Hiroshimy: „Drzewo-Ręka” ; Sarkofagi ; Aluminium i brąz / Magdalena Abakanowicz. W: *Konteksty*. – 2006, nr 3/4, s. 34-102

Fragment pamiętnika.

42. TŁUM i jednostka / Bernd Stieghorst. W: *Konteksty*. – 2007, nr 1, s. 110
43. WBREW wydziedziczeniu / Jaromir Jedliński. W: *Pokaz*. – 2004, nr 38, s. 3-8
44. WYZNANIA / Joseph Antenucci Becherer. W: *Konteksty*. – 2006, nr 3/4, s. 186-197
45. Z LAUDACJI poznańskich / Stanisław Rodziński, Jarosław Maszewski. W: *Pokaz*. – 2004, nr 38, s. 14-15
46. ZALEŻAŁO jej na Polsce / Monika Małkowska. W: *Rzeczpospolita* (Wyd. zasadnicze). – 2017, nr 95, s. A13
47. ZWARIOWANE postacie Magdaleny Abakanowicz / Iwona Szpala. W: *Gaz. Wyborcza* – Stołeczna. – 2009, nr 276, s. 1
48. ZWIERZĘCE rytuały / Michael Brenson. W: *Konteksty*. – 2006, nr 3/4, s. 174-181

c. Netografia

https://pl.wikipedia.org/wiki/Magdalena_Abakanowicz
<http://culture.pl/pl/tworca/magdalena-abakanowicz>
<http://culture.pl/pl/artykul/dziela-magdaleny-abakanowicz-ktore-warto-znac>
<http://ksiazki.onet.pl/nie-zyje-magdalena-abakanowicz-slynnna-artystka-zmarla-w-wieku-87-lat/g6j3kn>

Conrad Drzewiecki (10. rocznica śmierci)

Conrad Drzewiecki – ur. 14.10.1926 r., zm. 25.08.2007 r. – polski tancerz i choreograf, reformator, który zrewolucjonizował balet w Polsce oraz wizjoner współczesnego teatru tańca. Od urodzenia aż do śmierci związany był z Poznaniem, choć to wyjazdom zagranicznym – niełatwym w czasach PRL – zawdzięczał nowe spojrzenie na dziedzinę sztuki spod znaku Terpsychory.

Przygodę z tańcem profesjonalnym zaczął stosunkowo późno, bo w wieku lat... dwudziestu, kiedy to po II wojnie światowej trafił do studia baletowego przy operze poznańskiej. Później wypatrzył go Mikołaj Kopiński i zabrał do Krakowa: – *I tak rozpoczął się taniec* – wspominał Drzewiecki. Tancerz dołączył do prowadzonego przez Kopińskiego Zespołu Domu Wojska Polskiego; zawiązał m.in. do Wrocławia, gdzie poznał swoją partnerkę (w tańcu i życiu) – Teresę Kujawę. Wraz z nią przyjechał do Poznania. Szefem poznańskiego baletu był wtedy Leon Wójcikowski, spotkanie z którym *najgłębiej i najbardziej wpłynęło na moją osobowość artystyczną* – twierdził młody poznański tancerz.

Lata 50. XX wieku to czas, kiedy Drzewiecki zdobywał pierwsze laury, także zagraniczne: w 1953 roku był to Srebrny Medal Międzynarodowego Konkursu Tańca w Bukareszcie (z Teresą Kujawą), w 1955 – Złoty Medal Międzynarodowego Konkursu Tańca w Warszawie, a rok później – Primo Premio Assoluto Międzynarodowego Konkursu Baletowego w Vercelli. Można powiedzieć, że ta ostatnia nagroda otworzyła mu bramy Zachodu. Drzewiecki wyjechał do Paryża na 5 lat. Wtedy zrobiono tancerzowi słynne zdjęcie pod Łukiem Triumfalnym, które prasa ochrzciła „Skokiem w wolność”, a Derevski – bo taki pseudonim przyjął za granicą – miał z tego powodu liczne kłopoty w ojczyźnie. Tak podsumował ten okres: *Lata paryskie były dla mnie nie tylko latami prestiżowych występów, lecz także latami nauki. Podglądałem wielkich mistrzów-choreografów, uczyłem się nowych – nieznanych w Polsce – technik. Głównie amerykańskiego tańca modern, jazzu, rewii.*

Wszystkie te nowinki przywiózł w 1963 roku do kraju, skuszony przez dyrektora Roberta Satanowskiego posadą kierownika baletu w Operze Poznańskiej. W zamian za to Drzewiecki obiecywał stworzyć najlepszy zespół baletowy w Polsce. Słowa dotrzymał – każda jego premiera w latach 1963-1973 urastała do rangi ważnego wydarzenia artystycznego w Polsce. Na poznańskiej scenie wystawił swoje pierwsze, nowatorskie kompozycje choreograficzne, stworzył własny styl tańca, łączący współczesne techniki z neoklasyką i wykorzystaniem jazzu, akrobatyki, pantomimy, m.in. *Cudownego Mandaryna* B. Bartoka, *Adagio na smyczki i organy* T. Albinioniego, *Błękitną rapsodię* Gershwina, *Pawanę na śmierć Infantki* oraz „balety nastroju” *Valses nobles et sentimentales* i *La Valse* M. Ravela, ale też spektakle nie pozbawione humoru (*Esik w Ostendzie* G. Bacewicz, *Les Biches* F. Poulenca).

Przełom lat 60./70. był okresem stabilizacji, o czym może świadczyć fakt, że dopiero wtedy, w 1968 roku, formalnie zmienił pisownię imienia, które było jego artystycznym mianem; bowiem akt chrztu głosił, że narodził się jako Konrad Jakób (sic!).

W latach 1971-1980 Drzewiecki pełnił funkcję dyrektora artystycznego Państwowej Szkoły Baletowej w Poznaniu. A w 1973 stworzył „swój”, odrębny od operowego, zespół. Jego *kryptonim administracyjny* brzmiał „Balet Poznański”, ale tak naprawdę był *teatrem tańca* – jak w swym manifestie ogłosił inicjator. W Polskim Teatrze Tańca (PTT) najważniejszą rolę odgrywał *człowiek-tancerz*, któremu *wszystko ma służyć*; obok jazzu (*Improwizacje do Szekspira*), pojawiły się żywiołowe góralskie skoki (*Kzesany* do muzyki W. Kilara) oraz Beatlesi (*Yesterday*). Jako choreograf pracował Drzewiecki również za granicą między innymi: w Ballet Nationale J.M.F., Het National Ballet w Amsterdamie, Danza Nationale de Cuba w Hawanie, Staatsoper i Deutsche Oper w Berlinie, Stadttheatern Malmö i Narodne Divadlo w Pradze, współpracował z teatrami dramatycznymi i telewizją. Budził podziw krytyki i zachwyt widowni, innym razem jego realizacje uznawano za „kontrowersyjne”, choć nikt nie mógł wobec nich przejść obojętnie. I tak było przez całą karierę Drzewieckiego, aż do 1985 roku, kiedy to na Łódzkich Spotkaniach Baletowych publiczność wygwizdała spektakl *Ostatnia niedziela*, zbyt nowatorski jak na owe czasy. Wkrótce Drzewiecki zrezygnował z prowadzenia PTT; schedę po nim przejęła Ewa Wycichowska. Jednak przygotował jeszcze dwa spektakle dla swojego Teatru – *Pieśń Roksany* i *Śmierć Izoldy*, w 1998 roku, z okazji jubileuszu 25-lecia PTT. Natomiast ostatni spektakl zrealizował w 2004 roku z okazji wstąpienia Polski do Unii Europejskiej – wspólnie z Emilem Wesołowskim, Henrykiem Konwińskim i Teresą Kujawą wystawił IX Symfonię Ludwiga van Beethovena w Teatrze Wielkim w Poznaniu.

Conrad Drzewiecki otrzymał wiele nagród: dyplom Ministra Spraw Zagranicznych i Nagrodę Państwową I stopnia oraz dyplom ITI za propagowanie kul-

tury i sztuki polskiej za granicą, Nagrodę Miasta Poznania za szczególne osiągnięcia w dziedzinie kultury i sztuki, Prix Italia za film Gry i „Terpsychorę” za całokształt twórczości. Obok tytułu „Zasłużonego dla Kultury Narodu”, w roku 2006 został uhonorowany przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego Złotym Medalem Gloria Artis. Rok później, w sierpniu, Conrad Drzewiecki zmarł i został pochowany na poznańskim cmentarzu junikowskim.

W dzień jego urodzin, 14 października, w 2009 roku przemianowano dawną ulicę Kasztelanów, przy której mieszkał na poznańskim Grunwaldzie, na Conrada Drzewieckiego.

a. Pozycje zwarte

1. CONRAD Drzewiecki. – [B.m., b.w.,1979]. – [12] k. : il.
2. CONRAD Drzewiecki : reformator polskiego baletu / Stefan Drajewski. – Poznań : Dom Wydawniczy Rebis ; [Warszawa] : Instytut Muzyki i Tańca, 2014. – 390 s. : il.
3. CONRAD Drzewiecki : w 40-lecie pracy artystycznej / [tekst i wybór zdj. Katarzyna Pajowa]. – Poznań : [b.w.], 1986. – 42 s. : il.
Album jubileuszowy.
4. POLSKI Teatr Tańca, Balet Poznański – dyrektor, kierownik artystyczny Conrad Drzewiecki : pierwsze X-lecie / [tekst Katarzyna Pajowa]. – Poznań : Krajowa Agencja Wydawnicza, 1983. – [44] s. : il., 2 mapy.

b. Artykuły

1. CONRAD Drzewiecki / Joanna Derkaczew. W: G a z . W y b o r c z a . – 2007, nr 199, s. 15
2. CONRAD Drzewiecki (1926-2007) / Alicja Iwańska. W: P a m i ę t n i k T e a t r a l n y . – 2008, z. 1/2, s. 269-277
3. DIALOGI baletowe / Conrad Drzewiecki ; rozm. przepr. Emilia Skalska. W: K r o n i k a M i a s t a P o z n a n i a . – 2007, nr 1, s. 151-159
4. TEATRY Tańca w kulturze europejskiej / Irena Fudali ; Zakład Socjologii Polityki. Instytut Nauk Społecznych. Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego Kielce. W: D r o h i c z y ń s k i P r z e g l ą d N a u k o w y . – 2011, nr 3, s. 65-91

c. Netografia

- https://pl.wikipedia.org/wiki/Conrad_Drzewiecki
<https://www.rebis.com.pl/pl/book-conrad-drzewiecki-reformator-polskiego-baletu-stefan-drajewski,HCHB06199.html>
<http://culture.pl/pl/artykul/conrada-drzewieckiego-piruety-z-beatlesami>

III. MATERIAŁY METODYCZNE

Małgorzata Derwich
Dział Informacji Bibliograficznej i Regionalnej

PAWEŁ EDMUND STRZELECKI –
– PODRÓŻNIK Z WIELKOPOLSKI RODEM, CZYLI...
PODRÓŻUJ Z PRADZIADKIEM!
Scenariusz imprezy bibliotecznej

W 2017 roku mija 220. rocznica urodzin Pawła Edmunda Strzeleckiego – wybitnego podróżnika, geologa, geografą i odkrywcy, który urodził się 20 lipca 1797 w Głuszynie niedaleko Poznania (zmarł 6 października 1873 w Londynie).

Choć obdarzony zaszczytami i uznaniem w świecie, jak chyba żaden inny nasz rodak, P.E. Strzelecki jest dziś postacią trochę zapomnianą i niepoznaną. Istnieje niewiele opracowań na jego temat, a jeśli są, to w języku angielskim. Po trosze winny jest sam Strzelecki, który w testamencie nakazał rodzinie zniszczenie swoich notatek, a ta się podporządkowała jego woli. Stąd wiele spekulacji i błędnych wniosków, czy wręcz przeinaczeń dotyczących jego życiorysu. Przykładem może być wykształcenie podróżnika: *Britannica* informuje, że studiował geografię i geologię w Heidelbergu i Edynburgu, a *Słownik podróżników polskich* podaje ogólnie, że „do szkoły uczęszczał w Warszawie prawdopodobnie w latach 1810-14”, a zainteresowania geologiczne i geograficzne rozwinęły się u niego w Anglii; są i tacy, którzy uważają go za samouka.

Zdania są podzielone również w kwestii przyczyny wyjazdu Strzeleckiego z kraju (pod zaborami): niektóre źródła podają, że wyruszył najpierw w podróż po Europie (Szkocja, Anglia, Włochy, Francja, Szwajcaria) w obawie przed represjami po upadku powstania listopadowego w 1831 roku, w którym miał brać udział; inni twierdzą, że skłonił go do tego nieszczęśliwy finał romansu z Adyną, czyli Aleksandryną Katarzyną Turno, której ojciec odmówił mu ręki swej córki, a także zapobiegł ucieczce młodych zakochanych. Jest też opinia, że Strzelecki ruszył w świat z powodu nieprawidłowości przy zarządzaniu wielkimi wschodnimi majątkami księcia Franciszka Sapiehy. Gdyby jednak tak było, czy Sapieha zapisałby mu w swój majątek w testamencie? A właśnie spadek umożliwił Strzeleckiemu zrealizowanie marzenia z dzieciństwa – o dalekich podróżach. Tę największą – dookoła świata – rozpoczął w 1834 roku. Wiedzę

o nich możemy czerpać nie tylko z oficjalnych referatów podróżnika, ale także... z jego listów do Adyny. Korespondencja trwała blisko ćwierć wieku.

By przypomnieć postać i dokonania Strzeleckiego, chcemy namówić czytelników i potencjalnych realizatorów naszego scenariusza do czytelniczej i wirtualnej wyprawy szlakiem podróżnika z Wielkopolski. Każdy może wyruszyć w taką podróż „palcem po mapie”, jakby śledził losy własnego przodka. A może w przyszłości uda się ją zrealizować w realu? Marzenia się spełniają! Mamy konkretny przykład – za kanwę scenariusza posłuży nam historia Moniki i Norberta Oksza Strzeleckich z Poznania. Zatem – w drogę, z „pradziadkiem” Strzeleckim!

Wielkopolanie mają jeszcze jeden powód, by szczególną estymą darzyć Pawła Edmunda Strzeleckiego – jego pomnik w Australii stworzył wielkopolski rzeźbiarz, Jerzy Sobociński (1932-2008).

Cele:

- przypomnienie i upamiętnienie wybitnego Wielkopolanina – Pawła Edmunda Strzeleckiego, w 220. rocznicę urodzin;
- popularyzacja światowych dokonań rodaka;
- propagowanie podróży, chęci poznawania świata;
- upowszechnianie czytelnictwa;
- umiejętność korzystania z bibliografii, a także wyszukiwania informacji – tradycyjnie, w książkach oraz w internecie (netografia).

Adresaci:

- uczniowie starszych klas szkoły powszechnej oraz szkół średnich

Czas: około 1 h

Metodyka:

- scenariusz można realizować z podziałem na role (wyznaczone osoby odczytują wyszczególnione części scenariusza),
- z użyciem sprzętu audiowizualnego,
- tradycyjnych książek i map,
- ale także korzystając z komputerów, tabletów i czytników.

Osoby: Narrator, Monika i Norbert Oksza-Strzelecki, Internet

Objaśnienia:

- *czarna kursywa – tytuły i cytaty*
- *czcionka w kolorze niebieskim – treści poboczne i didaskalia*

ŚWIATOWA ODYSEJA ŚLADAMI STRZELECKIEGO

Monika i Norbert Oksza Strzeleccy: – *Podróżujemy, ponieważ gna nas ciekawość świata. Od kilkunastu lat realizujemy projekt – STRZELECKI WORLD ODYSSEY (wcześniej nazywał się ANCESTRY TRACES PROJECT, czyli Projekt Ślady Pochodzenia, Ślady Przodków), który promuje postać wielkiego podróżnika Sir Pawła Edmunda Strzeleckiego zarówno w Polsce, gdzie się urodził, jak i w Australii, gdzie dokonał największych odkryć, a polega na organizowaniu wypraw po świecie do tych miejsc na wszystkich kontynentach, gdzie Strzelecki prowadził swoje badania.*

W poszukiwaniu pradziadka

Narrator: Dlaczego Monika i Norbert Oksza-Strzeleccy zajęli się akurat postacią wybitnego eksploratora, naukowca, filantropa, patrioty, członka rzeczywistego Królewskiego Towarzystwa Geograficznego w Londynie, odkrywcy Góry Kościuszki i autora najważniejszego dzieła o Australii pt. *Fizyczny Opis Nowej Południowej Walii i Ziemi Van Diemena?* Odpowiedź wydaje się oczywista – ze względu na wspólne nazwisko. Ale jednocześnie jest to historia znajomości Moniki i Norberta.

Studentkę polonistyki na UAM w Poznaniu zaintrygowało nazwisko nowo poznanego kolegi z biotechnologii: Oksza Strzelecki. Zaczęła dopytywać o jego związek z wielkim podróżnikiem, znanym jej z lekcji geografii. Norbert wiedział, że jest w jakiś sposób skoligacony z „tym Strzeleckim”, ale nie znał szczegółów. Pożyczył Monice książkę o podróżniku – to zadziało na jej bujną wyobraźnię. Zaczęli wspólne poszukiwania – najpierw przy ustalaniu drzewa genealogicznego (które nie byłyby możliwe bez znajomych z okolic Krakowa i rodziny Moniki rodem z... Oświęcimia). Okazało się, że Paweł Edmund, syn Franciszka Strzeleckiego i Anny Raczyńskiej (więcej informacji o życiorysie – <http://www.strzelecki.org/pestrzelecki/pestrzelecki.php>), był kuzynem praprapradziadka Norberta. Później przyszedł pomysł wypraw śladami Pawła Edmunda.

Podróżnicza pasja Strzeleckich

Narrator: W podróżniczej pasji Strzeleckich (jak i u Pawła Edmunda) jest dużo romantyzmu, a nawet szaleństwa... szaleństwa, do czego się przyznają, obierając za swoje motto zdanie francuskiego pisarza i filozofa, François de La Rochefoucauld (1613–1680): *Kto żyje bez szaleństwa mniej jest rozsądny niż mniema.* Do tego „koktajlu” dodali od siebie entuzjazm i optymizm, które przyciągają szczęśliwe zdarzenia i pomagają w realizacji marzeń i zamierzeń. Tak o tym piszą:

Monika i Norbert Oksza-Strzeleccy: – *Kiedy myślimy o P.E. Strzeleckim, otwiera się w nas nieograniczona przestrzeń (fizyczna i mentalna)... To spiritus movens naszych podróży. Nic tylko poddać się tej metafizyce.*

Narrator: W pierwszą wspólną wyprawę wybrali się od razu do Australii, w 2004 roku, przemierzając 14.000 km dookoła wschodniej części tego kontynentu. W 2006 roku przejechali kolejne 14 tysięcy kilometrów – tym razem po Stanach Zjednoczonych i Kanadzie, poszukując materiałów o Strzeleckim rozproszonych po archiwach i bibliotekach uniwersyteckich. Następną ekspedycja trasą Strzeleckiego zaprowadziła ich w 2007 roku do Ameryki Południowej. A na początku 2008 jego śladami objecharli dookoła Tasmanii, odwiedzając też Darwin i okolice. Na gorąco zapisują swoje wrażenia z tej ostatniej podróży:

Monika i Norbert Oksza-Strzeleccy: – *Wciąż w zdumienie i podziw wprawia nas to, co czynił Strzelecki jako podróżnik. Tasmania, dosyć dzika i trudna miejscami do przebycia wyspa, uświadomiła nam najpełniej, jakich trudności na drodze mógł on doświadczyć. Przebyć pieszo przylądek Portland, gdzie w znacznej odległości nie ma żadnej osady ludzkiej, a w gęstym buszu zetknąć się można z diabłami tasmańskimi? Doświadczyliśmy na własnej skórze, że istnieją takie miejsca na Tasmanii, gdzie naprawdę diabeł mówi dobranoc...*

Narrator: I podsumowują:

Monika i Norbert Oksza-Strzeleccy: – *Za każdym razem podróżując po różnych zakątkach świata, w których był Strzelecki, a zwłaszcza po tych dzikich, przekonujemy się jak wielką pasją nieustrudzonego naukowca wykazywał się Paweł Edmund.*

Narrator: Dopelniają charakterystyki antenata:

Monika i Norbert Oksza-Strzeleccy: *...był to człowiek niezwykły, o nieprzeciętnym umyśle i niespotykanym harcie ducha.*

Praktyka z teorią w parze

Narrator: Każda wyprawa poszerza ich wiedzę o podróżniku, bo materiałów źródłowych na jego temat jest niewiele. Po polsku podstawową lekturą jest książka Wacława Słabczyńskiego, w której – szczególnie z dzisiejszej perspektywy – można dostrzec wiele nieścisłości. Najbardziej rzetelne wydaje się dzieło Lecha Paszkowskiego w języku angielskim pt. *Sir Paul Edmund de Strzelecki. Reflections of his life* wydane przez Australian Scholarly Publishing w Melbourne w 1997 roku, dostępne w Bibliotece Raczyńskich (dzięki Strzeleckim, którzy przywieźli egzemplarz – ofiarowany przez Polonię australijską – do księżnicy w Poznaniu). A ponieważ młodzi podróżnicy chcą...

Monika i Norbert Oksza-Strzeleccy: ... z wiedzą o Pawle Edmundzie Strzeleckim dotrzeć do jak najszerzego grona ludzi – w Polsce i za granicą...

Narrator: ...informacje o nim zamieszczają także na swojej stronie internetowej www.strzelecki.org (obecnie w formie bloga). Oto niektóre z nich pod hasłem **Podróże Strzeleckiego**, ujęte w lapidarnej formie:

Internet: **Trasa podróży Strzeleckiego dookoła świata** ([mapa podróży Strzeleckiego znajduje się np. w Słowniku podróżników polskich](#)):

- **1834-1835** prowadził wielotematyczne badania przyrodnicze w Ameryce Północnej (Appalachy, Floryda, Meksyk). Najważniejsze odkrycia z tego okresu to złoża rud miedzi w Kanadzie (nad jeziorem Ontario). W Ameryce Południowej badał natomiast tamtejsze wulkany i złoża surowców mineralnych,
- **1836** prowadził badania geologiczne i obserwacje meteorologiczne w Ameryce Południowej (Brazylia, Urugwaj, Chile),
- w roku **1838** kontynuował badania na Hawajach i wyspach Polinezji,
- lata **1839-1844** to okres eksploracji Australii, Nowej Zelandii i Tasmanii.

Trasa podróży Strzeleckiego po Australii

- Wyprawa Zachodnia: sierpień 1839 – listopad 1839
- Wyprawa Południowa: grudzień 1839 – maj 1840
- Wyprawy po Tasmanii: lipiec 1840 – luty 1842
- Wyprawa Północna: październik 1842 – kwiecień 1843

Narrator: Szczegóły wypraw, wraz ze zdjęciami są na stronie internetowej (<http://www.strzelecki.org/pestrzelecki/pestrzelecki.php>). Tam też można przeczytać o australijskim okresie życia podróżnika.

Internet: **Strzelecki wpisał się do historii Australii po wielekroć, choć spędził tam zaledwie cztery lata:**

- przewędrował 1100 kilometrów z plecakiem zawierającym ciężkie instrumenty pomiarowe; podczas wypraw ustalił położenie pokładów licznych złóż węgla, znalazł ślady złota, srebra, związków żelaza (tlenków, fosforanów, siarczanów i arsenianów), tlenki tytanu, molibdeniany ołowiu, a także opale i agaty, poza tym azbest i glinę porcelanową
- zdobył, pomierzył i nazwał imieniem Kościuszki najwyższy szczyt kontynentu
- nadał rozległym terenom Nowej Południowej Walii nazwę Gippsland
- w południowo-zachodnim Gippslandzie i na niektórych szczytach Tasmanii stawiał kroki na ziemiach nietkniętych stopą białego człowieka
- był pierwszym, który troszczył się o ekologię Australii, wskazując na szkodliwość wycięcia lasów i podszycia

- był pierwszym, który wskazywał na konieczność irygacji Nowej Południowej Walii i Tasmanii na szeroką skalę; był pionierem australijskiej meteorologii
- opracował pierwszą wielką mapę syntetyczną geologii wschodniej części Australii
- w 1845 roku ogłosił drukiem w Londynie pierwszą naukową książkę o Australii: *Fizyczny opis Nowej Południowej Walii i Ziemi van Diemena*. Księga ta zawiera historie odkryć morskich i lądowych oraz opisy geologii, mineralogii, odchyłeń magnetycznych, klimatu, meteorologii, botaniki, zoologii, krajowców, a także szczegółową analizę perspektyw rolnictwa, zajmującą prawie jedną czwartą tego dzieła o przeszło 460 stronach.

Narrator: Wymieniają także konkretne **Ślady**, jakie pozostawił **Strzelecki na mapach Australii** (wymienione miejsca można odszukać na mapie lub w komputerze):

Internet: *Kapitan Charles Sturt, zwany „ojcem australijskich odkrywców”, dla uhonorowania Polaka nazwał **Strzelecki Creek** (190 km dł.) odkrytą przez siebie w 1845 roku okresową rzekę łączącą Cooper Creek z jeziorem Blanche. Od nazwy tej rzeki nadano innym miejscom imię naszego badacza:*

Strzelecki Track,
Strzelecki Desert (2),
Strzelecki Regional Reserve,
Strzelecki Crossing,
Strzelecki Hill,
Strzelecki Oil Well.

Było też na pustyni kino dla pracowników Strzelecki Maintenance Gang zwane „**Strzelecki Odeon**”. Określenie tego regionu jako **Strzelecki Country**, o obszarze większym niż powierzchnia Polski, można znaleźć w monografii „*The Strzelecki Track. Lifeline to the Corner Country*” (Department of Road Transport, Australia 1996) napisanej przez Petera i June Donovan. W 1860 roku John McDouall Stuart na cześć polskiego odkrywcy nadał nazwę Mount Strzelecki (636 m n.p.m.) najwyższej górze w paśmie wzgórz Crawford Range, na północ od Alice Spring.

Narrator: Strzeleccy podsumowują:

Monika i Norbert Oksza-Strzeleccy: – Zarówno jego odkrycia geograficzne, jak i całokształt postawy życiowej świadczą o tym, że (...) to postać, która może inspirować, skłaniać do poszukiwań empirycznych i duchowych, uwrażliwiać na potrzeby mniejszości etnicznych i narodowych, wzbudzać chęć do przesuwania horyzontów, do działania w imię szerszej idei.

Narrator: Jak widać, młodych podróżników bardzo zainspirował...

Jak w filmie...

Monika i Norbert Oksza-Strzeleccy: *Życie słynnego podróżnika, z powodu trudnego do wymówienia nazwiska nazywanego w świecie „The Count”, czyli „hrabia”, mogłoby stanowić scenariusz do niejednego filmu.*

Narrator: ...twierdzą podróżnicy. Ale nie przypuszczali, że... sami w nim wystąpią! Znowu zadziałał – tak częsty w ich życiu – szczęśliwy zbieg okoliczności. Monika poznała w poznańskiej bibliotece Annę Piasek, która współpracowała z TVN Historia i poszukiwała postaci, które zagrałyby w filmie o znanych Wielkopolanach. Monika wyraziła zainteresowanie występem, a opowieść o Pawle Edmundzie Strzeleckim okazała się znakomitym tematem dla pani reżyser Anny Piasek. Tak powstał pierwszy film dokumentalny o podróżniku, pt. „*Śladami Pawła Edmunda Strzeleckiego*”, we współpracy z kanałem Discovery Historia TVN (*zwiastun jest dostępny: <http://www.strzelecki.org/pestrzelecki/film/film.php>*). Strzeleccy nie tylko opowiedzieli w nim o swoich wyprawach śladami słynnego podróżnika, ale wcielili się w historyczne postaci...

Monika Oksza-Strzelecka: *Ja w rolę miłości Strzeleckiego, Adyny Turno...*

Norbert Oksza-Strzelecki: *...a ja – w rolę swojego antenata, Pawła Edmunda Strzeleckiego.*

Narrator: Zatem, Paweł-Norbert porwał Adynę-Monikę z domu rodzinnego w Wielkopolsce, a jej ojciec, hrabia Turno, uniemożliwił im wspólną ucieczkę. Strzeleckiemu pozostało więc pisanie potajemnych listów do ukochanej.

Monika i Norbert Oksza-Strzeleccy: – *Pasję odkrywcy łączył z romantyzmem – w liście do Adyny wysłał kwiat z Mount Kościuszko. Stworzył też „najtrwalszy pomnik miłości”, czyli nazwał imieniem ukochanej górę w Australii. Mount Adine to szczyt w Górach Błękitnych niedaleko Sydney.*

Narrator: Jednak prawdziwe uczucie nie wytrzymało próby czasu. Po ponad 20 latach tajnej korespondencji oraz spotkaniu w Paryżu czy też Genewie, Strzelecki zerwał wszelkie kontakty z dawną oblubienicą. Znajomość Moniki i Norberta nie miała takiego dramatycznego przebiegu – znalazła kulminację na ślubnym kobiercu.

Monika i Norbert Oksza-Strzeleccy: *Pobraliśmy się w kościele na Wzgórzu Świętego Wojciecha w Poznaniu. Tym samym, gdzie po latach tułaczki, w 1997 roku, w Krypcie Zasłużonych Wielkopolan, spoczął Paweł Edmund Strzelecki. Po ceremonii ślubnej złożyliśmy tam kwiaty...*

Ona, on i... one

Narrator: Młodzi państwo Strzeleccy kontynuują podróżniczą pasję, również z powiększoną już rodziną. W 2009 roku kolejny raz podróżowali po Australii,

tym razem z 2-miesięczną wtedy córką, prezentując film o P.E. Strzeleckim w miejscowości Jindabyne (gdzie znajduje się pomnik podróżnika) i Cooma podczas Festiwalu Mound & Mt Kościuszko. Obraz zdobył liczne nagrody: Złotego Koguta na portugalskim festiwalu Art & Tur w kategorii „najlepszy dokumentalny film podróżniczy”, Homo Viator Award podczas festiwalu Document ART w Campulung Musle w Rumunii, I nagrodę na IV Międzynarodowym Festiwalu Filmów Turystycznych w Płocku w kategorii najlepszego filmu dokumentalnego, I nagrodę w kategorii filmu dokumentalnego na Polonijnym Festiwalu Filmów i Multimediiów „Polskie Ojczyzny 2008”.

Monika i Norbert Oksza-Strzeleccy: *Od 7 marca do 22 kwietnia 2013 roku wybraliśmy się w kolejną rodzinną wyprawę, z 4-letnią już córką – do Nowej Zelandii i Australii Zachodniej. Nazwaliśmy ją „Tropem Strzeleckiego i... Hobbita”, po Kraju Długiej Białej Chmury. Dotarliśmy do miejsc, w których zatrzymał się Strzelecki po okresie eksploracji Wysp Oceanii. Zmierzyliśmy się również z legendarnymi plenerami, które zainspirowały twórców filmów „Hobbit” i „Władca Pierścieni”. (więcej o tej podróży na <http://www.strzelecki.org/dziennik/nowa-zelandia-2013/>).*

Internet: Jak podróże Strzeleckich wyglądają na mapach, można zobaczyć w internecie: (http://www.strzelecki.org/graf/mapy/nasze_trasy.jpg). Monika i Norbert dzielą się także swoimi doświadczeniami podróżników, przekazując praktyczne informacje turystyczne (<http://www.strzelecki.org/zaradnik/zaradnik.php>). Mają też swoją stronę na Facebooku (<https://www.facebook.com/Strzeleccy>), gdzie piszą o sobie między innymi:

Monika: *Jestem miłośniczką przygód (przyciągam je jak magnes) i dzikich przestrzeni. W podróży piszę dzienniki, smakuję i „czaruję”, dbam o sprawy duchowe i organizacyjne.*

Norbert: *W czasie podróży odpowiadam za sprawy organizacyjne, techniczne, logistyczne i dbam o dokumentację fotograficzną, co także jest moją pasją, a Jaśmina, nasza córka, odpowiada za uśmiechy, trafne komentarze i ciekawe minki strojone to tu to tam*

Narrator: W marcu 2017 roku do Rodzinki doszła **Halszka**. I ona wkrótce wyruszy w swoją pierwszą zagraniczną podróż. Bo Strzeleccy propagują teraz aktywny styl życia i chcą inspirować innych, by z dziećmi ruszyli w świat.

Monika i Norbert Oksza-Strzeleccy: – *Marzenia o podróżach warto realizować „tu i teraz”, w najbliższym możliwym czasie. Dziecko przychodzi na świat z niezwykleymi możliwościami do szybkiego dostosowywania się do nowych sytuacji. Najważniejsze, że ma blisko siebie rodziców. Szczęśliwych rodziców. Nieważne czy są to Antypody, czy domek w Bieszczadach.*

Post Scriptum

Narrator: Pamięć o Sir Pawle Edmundzie Strzeleckim wraca do nas falami – przy okazji okrągłych rocznic pojawia się więcej publikacji naukowych i artykułów prasowych. Pisano o nim na przykład: *Wytworny i przystojny mężczyzna postanowił podbić świat. Badania, które przeprowadził na całym globie zapewniły mu nieśmiertelną sławę*. Albo: *Był tym z nielicznych Polaków, którym udało się wyrwać poza polskie opłotki. Obok Chopina i Curie-Skłodowskiej był najwybitniejszym Polakiem XIX wieku*. Jednym z kamieni milowych w upamiętnieniu Strzeleckiego było postawienie mu w 1988 roku pomnika – *symbolu dumy narodowej i tęsknoty za ojczyzną* – w pobliżu Góry Kościuszki, autorstwa wielkopolskiego rzeźbiarza, Jerzego Sobocińskiego. Jednak nawet utrwalaona w spiżu pamięć zanika. Dlatego tak ważne są inicjatywy młodych podróżników – powyższy przykład Moniki i Norberta Strzeleckich jest jednym z nich.

Internet: Z kronikarskiego obowiązku odnotowujemy, że w dobie Internetu krążą w sieci także plotkarskie informacje o słynnym podróżniku. Pożywkę stanowią szczególnie tajemnice i nieudomówienia w życiorysie Strzeleckiego. Zaczynają się już od urodzenia: Paweł Edmund urodził się bowiem w rodzinie zubożałego szlachcica, Franciszka Strzeleckiego, którego pochodzenie, a nawet nazwisko nie są takie pewne. Ojciec prawdopodobnie pochodził ze wsi Strzelce Wielkie na Nizinie Sandomierskiej, będącej niegdyś własnością Mikołaja Wątróbki Strzeleckiego. P.E. Strzelecki miał też „chmurną” młodość. Oto w latach 1812-1816 zniknął z rodzinnego domu, a odnalazł go przypadkiem w Krakowie jego starszy brat Piotr, wracający z kampanii napoleońskiej.

Narrator: Kolejny drażliwy temat w życiu Strzeleckiego – to kobiety. Anna Habryn napisała na ten temat sztukę „*Portret z kobietami*”. W relacji (zatytułowanej „*Portret z Kobietami, czyli Paweł Edmund Strzelecki żywy*”) ze skróconej wersji spektaklu „*Dataś mi marzenie*”, którą zaprezentowano w Konsulacie RP w Sydney w 2015 roku, czytamy, że jest to *zsyntetyzowana „biografia” Pawła Edmunda Strzeleckiego, bez wątku związanego ze współczesną polemiką na temat ważności zasług Strzeleckiego dla Australii i świata*, natomiast prezentująca jego portret jako *człowieka o wielkich ambicjach i okrutnie egoistycznego wobec kobiet* – taką opinię włożono w usta australijskiej pisarki, Helen Heney. W sztuce Anny Habryn „Heney” informuje, że właśnie pisze opowieść w imieniu porzuconej Adyny, w której opisuje Pawła Strzeleckiego jako uwodziciela, który oszukał niewinną dziewczynę, złamał jej serce i zrujnował życie. Cóż, taka wersja bardziej nadaje się do wirtualnego „Plotka”, niż jako źródło informacji. Lepiej poprzestańmy na wersji oficjalnej (poniżej, w suplementach), gdyż prawdziwych zasług naszemu rodakowi nie brakuje...

Suplement

Internet: Warto przypomnieć inne **formy upamiętnienia** naszego rodaka. Zatem, jest to: tablica na szczycie Góry Kościuszki, upamiętniające zdobycie jej przez Strzeleckiego; jak już zostało wspomniane – jego nazwiskiem nazwano w Australii pasmo górskie, 2 szczyty, jezioro, rzekę i miasteczko (Góry Strzeleckiego, *Strzelecki Ranges* – Wiktoria; Góra Strzeleckiego, *Mount Strzelecki* – 636 m n.p.m. – Terytorium Północne; Góra Strzeleckiego, *Strzelecki Peak* – 756 m n.p.m. – Wyspa Flindersa; Rzeka Strzeleckiego, *Strzelecki Creek* – 190 km dł. Australia Południowa; Pustynia Strzeleckiego, *Strzelecki Desert* – na zachód od jeziora Eyre; Rezerwat Przyrody Strzeleckiego, *Strzelecki Regional Reserve* w obszarze Pustyni Strzeleckiego), a w północnej Kanadzie znajduje się Zatoka Strzeleckiego.

Strzelecki jest też patronem: 305. Krakowskiej Drużyny Harcerzy „Odkrywcy Nieznanych Szlaków”, 26. Łódzkiej Drużyny Harcerzy, III Szczepu Harcerskiego z Siemianowic, Szkoły Podstawowej nr 53 w Poznaniu – Głuszynie (nadany w 1960 roku dzięki długim staraniom pierwszego powojennego kierownika szkoły Pana Czesława Grześkowiaka); tam też powstał pomnik-obelisk Pawła Edmunda Strzeleckiego.

W 1997 roku, pojawiło się wiele publikacji naukowych i prasowych, a Narodowy Bank Polski wyemitował komplet monet upamiętniający dwusetną rocznicę urodzin Strzeleckiego. W XXI wieku, a konkretnie w 2002 roku, w Perth – stolicy stanu Zachodnia Australia powstała organizacja polonijna Mt. Kosciuszko Inc, której celem jest przybliżenie zarówno postaci P.E. Strzeleckiego, jak i jego osiągnięć w dziedzinie odkryć geograficznych na terenie Australii. Jest też jednym ze sponsorów ogólnoaustalijskiego konkursu pod nazwą National History Challenge. W 2004 zorganizowana została wyprawa śladami Strzeleckiego, w której uczestniczyli polscy dziennikarze i podróżnicy – Marek Tomalik i Piotr Trybalski. W ciągu 2 miesięcy jej uczestnicy przejechali ponad 15 tys. kilometrów w poszukiwaniu nazw i miejsc związanych z tym słynnym Polakiem. Reportaż z wyprawy został opublikowany w polskiej edycji magazynu National Geographic (marzec 2005).

Narrator: I jeszcze upamiętnienie P. E. Strzeleckiego w filatelistyce:

- Poczta Australii zastosowała 10 grudnia 1973 okolicznościowy datownik w urzędzie na Górze Kościuszki,
- z inicjatywy Związku Polskich Filatelistów w Australii wydano kartę pocztową za 7 centów (1973),
- Poczta Polska wydała 30 listopada 1973 znaczek o nominale 1 zł w nakładzie ponad 6 milionów egzemplarzy – projektantem był T. Michalak...

Internet: ...a także „Odznaczenia i wyróżnienia”, którymi został uhonorowany podróżnik i odkrywca:

- 1846 Royal Geographical Society przyznaje mu Gold Founder's Medal (Złoty Medal Odkrywców).
- 1849 uhonorowany jako jeden z pierwszych cywili Orderem Łaźni
- 1860 Uniwersytet Oksfordzki przyznaje mu honorowy doktorat prawa cywilnego
- 1869 Królowa Wiktoria nadaje mu tytuł Rycerza Komandora Orderu św. Michała i św. Jerzego
- Komandor Orderu Imperium Brytyjskiego

Narrator: A jednak – historia obeszła się ze Strzeleckim bezdusznie...

Internet: Za odkrycie złota w Australii nagrodzono w 1851 roku kogoś innego, mimo protestów przyjaciół Strzeleckiego, którzy byli wtajemniczeni w całą sprawę. To gubernator Gipps prosił Strzeleckiego w roku 1840 o zachowanie tajemnicy w obawie przed anarchią, jaka zapanowałaby w kolonii na wieść o odkryciu!

Monika i Norbert Oksza-Strzeleccy: *Góra, której nadał imię Adyny, nazywa się dziś inaczej. Próbowano też odebrać mu zaszczyt zdobycia i nazwania najwyższego szczytu Alp Australijskich.*

Internet: Nazwa Mount Kosciuszko, przez lata przekręcana i trudna do zapamiętania, teraz ma mieć swój aborygeński odpowiednik. W kilku źródłach odnaleźć można informację jakoby w języku aborygenów nosiła ona kiedyś nazwę „Targangil”...

Monika i Norbert Oksza-Strzeleccy: *Niestety, to powielany błąd – jest to nazwa całego masywu...*

Narrator: Bój o Górę Kościuszki stoczyła Barbara Wachowicz, autorka barwnej biografii Naczelnika, wraz z Polonią australijską – podobno zwyciężony sukcesem...

Czy warto upominać się o Strzeleckiego, o należne mu miejsce w pamięci i w encyklopediach?

Monika i Norbert Oksza-Strzeleccy: *Na pewno tak. Był jednym z najwybitniejszych ludzi XIX wieku, prekursorem współczesnych idei, o którym powinni pamiętać zarówno entuzjaści ochrony środowiska, jak i zwolennicy postępu i cywilizacji.*

Bibliografia:

Pozycje zwarte:

1. BRITANNICA : edycja polska. T. 41, St-Sz. – Poznań : Wydawnictwo Kurpisz, 2004. – S. 111-112 : Strzelecki Paweł Edmund / Adam Wojciechowski

2. KSIĘGA różnaitości wielkopolskich / Marcin J. Januszkiewicz, Adam Ple-skaczyński. – Poznań : Wydawnictwo Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu, 2006. – 319 s.
3. PISMA wybrane / Paweł Edmund Strzelecki ; zebr. i przypisami opatrzył Waław Sławczyński. – Warszawa : Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1960. – 270 s., [1] k. map złoł. : il.
4. PODRĘCZNIK Poznańczyka albo 250 dowodów wyższości Poznania nad resztą świata / Marcin J. Januszkiewicz, Adam Pleskaczyński. – Poznań : Art. Media Studio i CDN Media, 2002. – 318 s.
5. POLSCY podróżnicy i odkrywcy / Waław Sławczyński. – Warszawa : Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1988. – 426 s.
6. SIR Paul Edmund de Strzelecki. Reflections of his life / Lech Paszkowski. – Melbourne : Australian Scholarly Publishing, 1997. – 370 s.
7. SŁOWNIK podróżników polskich / Waław i Tadeusz Sławczyński. – War-szawa : Wiedza Powszechna, 1992. – S. 294-302 : Strzelecki Paweł Ed-mund –
8. STRZELECKI World Odyssey : Tasmania 2008 / Monika i Norbert Oksza Strzelecki. W: Przez świat : Informacje turystyczne z całego świata. T. 13 / pod redakcja Andrzeja Urbanika. – Kraków : Agencja Travelland, 2009. – S. 418-427
9. WIELCY polscy PODRÓŻNICY, którzy odkrywali świat / Maria i Przemysław Pilichowie. – Warszawa : Sport i Turystyka MUZA SA, 2016. – 446 s.

Artykuły:

1. PAWEŁ Edmund Strzelecki – dżentelmen odkrywa / audycja Małgorzaty Jańczak i Grażyny Wrońskiej z cyklu „Z ziemi polskiej”. W: Polskie Radio, 29.11.1988
2. REJS przez życie Józefa Konrada Korzeniowskiego, czyli przygoda z lite-raturą Josepha Conrada / Małgorzata Derwich. W: Poradnik Bibliograficz-no-Metodyczny. – 2017, nr 2, s. 68-81
3. WOKÓŁ Strzeleckiego / Małgorzata Derwich. W: Express Poznański. – 1998, nr 278, s. 21

Netografia:

- <https://www.facebook.com/Strzelecki/>
<http://www.strzelecki.org/dziennik/>
<http://blog.strzelecki.org/>
<http://www.strzelecki.org/dziennik/nowa-zelandia-2013/>
https://pl.wikipedia.org/wiki/Pawe%C5%82_Edmund_Strzelecki
<http://www.polskieradio.pl/39/248/Artykul/733444,Wyprawa-Magellana-oplywa-Ziemie>

<http://australink.pl/sztuka-teatralna-anny-habryn-o-pawle-edmundzie-strzeleckim/>

<http://podroze.onet.pl/aktywnie/pawel-edmund-strzelecki/xmbvs>

<http://kultura.poznan.pl/mim/kultura/news/historia,c,8/dandys-jej-glowe-zaprzatnal-dziewietnastowieczna-love-story,58696.html>

<https://www.youtube.com/watch?v=07LA0rZhfrY>

<https://www.youtube.com/watch?v=RKd1GroYp0o>

<http://przeglad.australink.pl/artykuly/strzelecki2.php>

IV. MATERIAŁY REGIONALNE

A. PRZEGLĄD NOWOŚCI REGIONALNYCH

CIEŃ zagłady : początki funkcjonowania niemieckiego obozu zagłady Kulmhof w Chełmnie nad Nerem / Bartłomiej Grzanka, Małgorzata Grzanka. – Chełmno: Muzeum Byłego Niemieckiego Obozu Zagłady Kulmhof – Oddział Muzeum Martyrologicznego w Żabikowie; Luboń: Muzeum Martyrologiczne w Żabikowie, 2016. – 166 s. : fot., mapy, portr.

Bibliografia s. 157-165

DAWNY Śrem w źródłach historycznych : Ludzie – Instytucje – Budynki / Izabela Skierska; Śremski Notatnik Historyczny, Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk. – Śrem: P. H. Bin-Com Krzysztof Budzyń, 2016. – 200 s. : fot., mapy. – (Biblioteka Śremskiego Notatnika Historycznego; t. 3)

DUMA : Powstanie Wielkopolskie : Odolanów, Ostrów, Poznań / wyb. i oprac. Wojciech Namysł. – Brwinów: Zakład Wydawniczo-Poligraficzny Megraf; [Warszawa: Wojciech Namysł], 2017. – 124 s. : fot., mapy.

DZIEJE Gniezna pierwszej stolicy Polski / red. Józef Dobosz. – Gniezno: Miasto Gniezno : Powiat Gnieźnieński, 2016. – 820 s. : fot., mapy, tab.

Bibliografia s. 773-812

JAN Amos Komeński i jego korespondencja z Cyprianem Kinnerem z Elbląga 1642-1648 / wstęp i tł. Wiliam J. Hitchens [i in.]. – Sheffield; Warszawa; Leszno: Leszczyńskie Towarzystwo Kulturalne, 2017. – 271, [6] s. : fot., portr. – Tekst także w jęz. łaćnińskim i angielskim

Pedagog, reformator oświaty, duchowny braci czeskich związany z Leszmem

KICIN przez wieki : historia wsi na obrzeżach aglomeracji poznańskiej / red. Witold Tyborowski. – Czerwonak: Gmina Czerwonak, 2016. – 211 s. : il.

Bibliografia s. 199-204

KLEMENS Tomczek : szkic biograficzny 1860-1884 / Michał Jarnecki. – Ostrów Wielkopolski: Biblioteka Publiczna im. Stefana Rowińskiego, 2016. – 95 s. : fot. – (Patroni Ostrowskich Ulic)

Bibliografia s. 93-95

Podróżnik z Ostrowa Wielkopolskiego

KONFRONTACJE 2016 : XXXV Ogólnopolski Konkurs Literacko-Fotograficzno-Plastyczny [w Lesznie] / red. Roman Józefiak; Leszczyńskie Stowarzyszenie Twórców Kultury w Lesznie. – Leszno: Leszczyńskie Stowarzyszenie Twórców Kultury, 2016. – 48 s. : il.

KONTRPOCHÓD „Solidarności” w Kaliszu 1 maja 1983 [zorganizowany przez Tymczasowy Komitet Koordynacyjny Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” Region Wielkopolska Południowa w Kaliszu] / Marek Kozłowski. – Kalisz: Media i Rynek, 2017 – 131 s. : fot., portr.

KOSTRZYN i okolice : w legendzie i historii... / Kazimierz Matysek. – Kostrzyn: Gmina Kostrzyn, 2016. – 136 s. : fot., rys., mapy, nuty, portr. – (Z Dziejów Kostrzyna i Okolic)

Zawiera także wiersze, teksty i piosenki o Kostrzynie

MIASTO Ostrów [Wielkopolski] i dobra przygodzickie w aktach i dokumentach od XV do końca XVIII wieku / oprac. i koment. Waław Kieremkamp [!]. – Ostrów Wielkopolski: Biblioteka Publiczna im. Stefana Rowińskiego, 2016. – 257 s. : fot., portr. – (Materiały Źródłowe do Dziejów Ostrowa Wielkopolskiego i Powiatu Ostrowskiego)

Na stronie tytułowej błędna nazwa autora; prawidłowa nazwa: Waław Kieremkamp

Tekst także w jęz. łacińskim

MIASTO, uniwersytet, literaturoznawstwo : Poznań lat dwudziestych i trzydziestych XX wieku jako przestrzeń działania członków Koła Polonistów / Adela Kobelska. – Poznań: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, 2016. – 218 s., [1] k. tabl. złoż. luzem : tab.

Bibliografia s. 189-207

MISCELLANEA archiwalne, biblioteczne i muzealne / red. Bogumiła Celer. – Kalisz: Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, 2016. – 300 s. : il. – (Zeszyty Kaliskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk; nr 16)

Dot. calisianów w bibliotekach wielkopolskich oraz innych bibliotekach polskich

OBÓZ zagłady Kulmhof w Chełmnie nad Nererm : przewodnik po miejscu pamięci : [informator] / Andrzej Grzegorzczak, Piotr Wąsowicz. – Chełmno; Żabikowo: Muzeum Byłego Niemieckiego Obozu Zagłady Kulmhof – Oddział Muzeum Martyrologicznego w Żabikowie, [2015]. – 112 s. : il.

OGRÓD angielski gustowny i w rośliny bogaty... : zarys dziejów założenia parkowego w Dobrzycy / Kazimierz Balcer. – Dobrzyca : Muzeum Ziemiaństwa Zespół Pałacowo-Parkowy, 2016. – 108 s. : fot., mapy.

Bibliografia s. 104-108

Historia parku, ogrodu i rezydencji w Dobrzycy. Dot. też dobrzyckich ogrodników od XVII w.

OSTRÓW Lednicki : wyspa piastowskich władców : [album] / red. Janusz Górecki, Wojciech Kujawa, Andrzej M. Wyrwa. – Dziekanowice; Lednica: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy, 2016. – 110 s. : fot. – Tekst także w jęz. angielskim i niemieckim

Wyniki badań archeologiczno-historycznych zabytków Ostrowa Lednickiego. Dot. także Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy

POWSTANIE Wielkopolskie na Ziemi Wolsztyńskiej / Hubert Rokoszewski. Bo wolność krzyżami się mierzy... / Kazimierz Żurek. – Wolsztyn: Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Wolsztyn im. Stanisława Platara, 2015. – 226 s. : il. – (Ocalić od Zapomnienia)

PRZEDEPTANE ścieżki Madagaskaru : o. Mariusz Kasperski OMI / red. Włodzimierz Jerzy Chrzanowski. – Wolsztyn: Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Wolsztyn im. Stanisława Platara, 2016. – 126 s. : fot., mapa, pl. – (Ocalić od Zapomnienia)

Zawiera listy oblata Mariusza Kasperskiego pochodzącego z Wolsztyna z misji na Madagaskarze

PUSZCZA Pyzdrska : podróż sentymentalna / Wiesława Kowalska. – Pyzdry: Lokalna Organizacja Turystyczna „Puszcza Pyzdrska”, 2016. – 74 s. : fot., mapa.

Historia, zabytki olęderskie i atrakcje turystyczne na terenie puszczy

REGION i książka : szkice z dziejów książki regionalnej / pod red. Ewy Andrysiak, Elżbiety Steczek-Czerniawskiej. – Kalisz: Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, 2016 – 346 s.

Dot. książek regionalnych także kaliskich oraz Krzysztofa Walczaka, regionalisty z Kalisza

RELIKWIA masońskiego ołtarza / Krzysztof Smura. – Poznań: Agencja Wydawniczo-Reklamowa Debiuty Dorota i Jan Waligórowie, 2015. – 333 s. : il.

Powieść kryminalna. Akcja powieści toczy się w latach 30 XX wieku m.in. w Poznaniu

SWARZĘDZ, ludzie, ule : przyczynek do historii miasta / Andrzej Przychodzki, Aurelia Bartoszek. – Swarzędz: Biblioteka Publiczna, 2016. – 51 s. : fot., rys.

Historia powstania Skansenu i Muzeum Pszczelarstwa w Swarzędzu oraz sylwetki jego założycieli: Stanisława Kirkora i Ryszarda Kosteckiego, a także Ludwika Liczbańskiego związanego ze Swarzędzem, prezesa Wielkopolskiego Związku Towarzystw Pszczelniczych w okresie międzywojennym

SZERMIERKA w Koninie w XX i XXI wieku (1966-2016) / Maciej Łuczak. – Konin: Wydawnictwo Setidava Miejskiej Biblioteki Publicznej, 2016. – 375 s. : fot.

WSPÓŁCZESNE oblicza krajoznawstwa / pod red. Andrzeja Stasiaka, Jolanty Śledzińskiej i Bogdana Włodarczyka. – Warszawa: Wydawnictwo PTTK „Kraj”, 2016. – 375 s. : fot., tab., wyk.

ZESZYTY Osieckie : bibliografia zawartości : zeszyty 1-25, 1993-2017 / red. Adam Podsiadły. – Osieczna: Towarzystwo Ziemi Osieckiej, 2017. – 39 s., [4] s. tabl. : il.

ŹRÓDŁO i dziedzictwo : bazylika prymasowska, Gniezno : [album] / red. Krzysztof Woźniak [i in.]. – Gniezno : Kuria Metropolitalna; Bydgoszcz : Wydawnictwo Pejzaż, 2016. – 317 s. : fot.

ŻYCIE religijne w Parafii Obra w latach 1939-1945 / Krzysztof Tomiak. – Wolsztyn: Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Wolsztyn im. Stanisława Platara, 2016. – 155 s. : fot., mapy. – (Ocalić od zapomnienia)
Bibliografia s. 139-153

B. IMPREZY KULTURALNE W BIBLIOTEKACH PUBLICZNYCH WOJ. WIELKOPOLSKIEGO

(marzec–maj 2017)

W miesiącach wiosennych inspirację do działalności bibliotek stanowiły: nadejście wiosny, Wielkanoc, Dzień Kobiet, Dzień Matki oraz Światowy Dzień Książki i Praw Autorskich. Wiele placówek organizowało bloki imprez z okazji Tygodnia Bibliotek, połączone z akcją „Cała Polska czyta dzieciom”. Coraz częściej w księżnicach realizowana jest Noc Bibliotek. Kontynuowane są spotkania Dyskusyjnych Klubów Książek i Dyskusyjnych Klubów Filmowych.

Upowszechniono zajęcia w formie szkoleń komputerowych m.in. w ramach „Tygodnia z Internetem”. Coraz częściej biblioteki zapraszają do udziału w rajdach pod hasłem „Odjazdowy Bibliotekarz”. Wiele bibliotek przeprowadza konkursy pięknego czytania i ortograficzne.

Liczne formy popularyzatorskie poświęcone były obchodom rocznic pisarzy.

Marzec

Babiał (pow. Koło)

- Gminny Konkurs Plastyczny „Wiosenny bukiet, wiosenna łąka, wiosenny pejzaż” – dla uczniów szkół podstawowych i przedszkolaków

Bojanowo (pow. Rawicz)

- „Bella” i „Siódma pieczęć” – spektakle edukacyjne Teatru Moralitet
- „W siedem dni dookoła bajek” – spektakl teatralny dla dzieci w wykonaniu Teatru TAK
- XVI edycja konkursu Śladami Tomka Wilmowskiego „Tomek u źródeł Amazonki”; współorganizator: Gimnazjum w Bojanowie
- „Kobieta z uśmiechem” – wieczór poetycki Jadwigi Mendyki
- III Wiosenny Marsz NW „Marzanna 2017”; współorganizacja: GCKSTiR w Poniecu, Sołectwo w Tarchalinie
- Warsztaty komputerowe dla seniorów (także w kwietniu i maju)
- „Piątki z Planszówkami” (także w kwietniu i maju)

Borek Wielkopolski (pow. Gostyń)

- Spotkanie autorskie z pisarką Magdaleną Zarębską
- „Jestem kobietą – co to dla mnie znaczy?” – warsztaty dla kobiet z Małgorzatą Żółtaszek

Ciążeń (pow. Słupca)

- „Powrócili do domu bociany” – wiosenny konkurs na wykonanie pracy plastycznej do wierszy Jana Kasprowicza

Czempiń (pow. Kościan)

- „Kąpiel w dźwiękach” – spotkanie relaksacyjne dla pań z okazji Dnia Kobiet, połączone z poczęstunkiem
- Spotkanie multimedialne dla gimnazjalistów z behawiorystą ze schroniska w Gaju, Grzegorzem Kałużnym i jego pieskami
- „W marcu jak w garncu” – zajęcia literacko plastyczne oparte na wspomnianym wierszu J. Kulmowej

Czerniejewo (pow. Gniezno)

- Warsztaty biżuterii szklanej – spotkanie dla dorosłych
- „Gdzie jest Nemo” – zajęcia literacko-plastyczne dla dzieci
- „Przyjaciele Ignacego Krasickiego” – teatr kamishibai (Filia Żydowo)
- „Dzień Wierzyby” – zajęcia literacko-plastyczne dla dzieci (Filia Żydowo)
- „Dzień Smerfa” – zajęcia dla dzieci (Filia Żydowo)

Dobrzyca (pow. Pleszew)

- Eliminacje miejsko-gminne Powiatowego Konkursu „Czytanie jest sztuką”
- „Czego nie lubi książka?” – przegląd nowości połączony z dyskusją na temat poszanowania książek
- „Nie do wiary, w bibliotece kryją się czary” – przedstawienie teatralne w wykonaniu aktorów krakowskiego teatru „Maska”

Doruchów (pow. Ostrzeszów)

- Rozmowy o przyjaźni na podstawie utworu „O zajączku...” Elżbiety Zubrzyckiej – dla uczniów klas III szkoły podstawowej
- „Jestem fit – trenuję mózg” – spotkanie edukacyjne z neurologopedą

Gniezno

- „Dzień piegów” – zajęcia biblioterapeutyczne dla najmłodszych czytelników,
- „Hej, dzieciaku spójrz na książkę” – impreza w ramach akcji Cała Polska Czyta Dzieciom

Gołuchów (pow. Pleszew)

- Etap gminny Konkursu Pięknego Czytania „Czytanie jest sztuką” pod hasłem „Czytam, bo lubię” (Oddział dla Dzieci)
- „Złote źródło” w Bibliotece – zajęcia literacko-plastyczne dla dzieci klas III (Oddział dla Dzieci)
- Spotkanie autorskie z poetką Anetą Kolańczyk w ramach obchodów Światowego Dnia Poezji

Gostyń

- Zajęcia umuzykalniające Martyny Szymkiewicz dla niemowląt i małych dzieci
- Spotkanie autorskie z Magdaleną Zarębską dla dzieci
- Warsztaty literackie Doroty Schrammek dla dzieci i młodzieży
- Spotkanie autorskie dla dorosłych z Dorotą Schrammek
- Wystawa „Niewidzialni” (także w kwietniu)
- Spotkanie „Molików książkowych”
- „Jesteśmy razem – mój przyjaciel i ja” – podsumowanie konkursu dla dzieci i wystawa pokonkursowa (współpraca ze Szkołą Podstawową nr 1)
- Warsztaty literackie z Piotrem Witoniem dla dzieci

Grabów nad Prosną (pow. Ostrzeszów)

- „Podróżę Lokomotywą Juliana Tuwima” – zajęcia interaktywne dla grup przedszkolnych z Kolorowego Drzewa”

Jutrosin (pow. Rawicz)

- Spotkanie z Włodzimierzem Ranozkiem, przewodnikiem po regionie i autorem książek – dla uczniów klas IV-VI szkoły podstawowej

Kalisz

- Biblioteka przestrzeni małego człowieka – zajęcia dla uczniów klas II szkoły podstawowej
- „Metamorfozy miasta – przewodnik po Kaliszu” – prelekcja i pokaz multimedialny dla uczniów klas IV i V szkoły podstawowej
- „Z Kalisza do Kamerunu. Stefana Szolca-Rogozińskiego podróż niezwykła...” – prelekcja i pokaz multimedialny dla uczniów klas I i II liceum ogólnokształcącego
- Spotkanie z podopiecznymi Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego nr 1 im. Janusza Korczaka (w ramach Szkolnego Roku Henryka Sienkiewicza)
- „O kobiecie ... w dniu jej święta” – program artystyczny przygotowany przez grupę „Epizod” z Oddziału Zewnętrznego w Kaliszu Aresztu Śledczego w Ostrowie Wielkopolskim oraz prezentacja multimedialna „Kobieta w literaturze, filmie i historii” (Filia nr 3; współorganizacja)
- Wycieczka do biblioteki podopiecznych ze Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego nr 1 w Kaliszu (Filia nr 4)
- „Język polski na wesoło” – spotkanie z okazji Międzynarodowego Dnia Języka Ojczystego dla dzieci ze świetlicy szkoły podstawowej (Filia nr 5 oddział dziecięcy)

- „Dzień Słońca w bibliotece” – pogadanka i zajęcia plastyczne dla dzieci ze świetlicy szkoły podstawowej (Filia nr 5 oddział dziecięcy)
- Obrzędy i tradycje wielkanocne – pogadanka dla dzieci oraz warsztaty rękodzieła (Filia nr 7)
- Wspólne czytanie „Odysei” Homera – w ramach „11. Europejskiego Festiwalu Łaciny i Greki” oraz wystawa okolicznościowa (Filia nr 9; współorganizacja z Wydziałem Pedagogiczno-Artystycznym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza)
- „Bajka o orle”, „Mój przyjaciel Kemushi”, „Legenda o Skarbniku”, „Lew w Paryżu” – przedstawienia teatryku obrazkowego kamishibai dla dzieci z przedszkola (Filia nr 9 oddział dziecięcy)
- Konkurs recytatorski „Polscy poeci dzieciom” (Filia nr 1 oddział dziecięcy; współorganizacja)
- Wystawy:
 - ~ „Stefan Szolc-Rogoziński (1861-1896) – podróżnik, odkrywca, etnograf” – mobilna wystawa
 - ~ „21 marca – Światowy Dzień Poezji” (Filia nr 1 oddział dziecięcy; Filia nr 3)
 - ~ Wystawa towarzysząca konferencji „Wychowanie przez czytanie” (Filia nr 1 oddział dziecięcy; współorganizacja z Wydziałem Pedagogiczno-Artystycznym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza)
 - ~ „90. rocznica urodzin Gabriela Garcíi Márqueza” (Filia nr 2)
 - ~ „Każda strzelba posiada duszę” – wystawa z okazji 175. rocznicy urodzin Karola Maya (Filia nr 3)
 - ~ „Józef Piłsudski, mąż stanu – jakim człowiekiem był prywatnie? I kim były kobiety, które kochał, i które wywarły wpływ na jego życie?” – wystawa w Roku Józefa Piłsudskiego z okazji 150. rocznicy jego urodzin (Filia nr 7)
 - ~ „20. rocznica śmierci Agnieszki Osieckiej” (Filia nr 16)

Kielczewo (pow. Kościan)

- Gminny Konkurs Recytatorski pod hasłem: „Michał Rusinek” dla klas I-III szkoły podstawowej w Starych Oborzyskach
- „Jaś i Małgosia” oraz „Dary czterech wróżek” – przedstawienia kukielkowe w wykonaniu Kół bibliotecznych z gimnazjum i szkoły podstawowej w Starych Oborzyskach
- Spotkanie z dr. Emilianem Prałatem, autorem książek z serii „Miejsce i Sztuka”, w szkole w Starych Oborzyskach
- „Znajomi z Bullerbyn” – konkurs czytelniczy dla klas III (Filia Racot)
- „Konfrontacje z haftem” – spotkania kółka hafciarskiego w bibliotece (Filia Stary Lubosz; także w kwietniu i maju)

Kiszkowo (pow. Gniezno)

- Spotkanie z okazji Dnia Kobiet i Mężczyzn dla członków stowarzyszenia Słoneczny Promyk (współorganizacja)
- Powitanie wiosny – marsz Nordic Walking dla członków stowarzyszenia Słoneczny Promyk oraz dla wszystkich chętnych mieszkańców gminy (współorganizacja)

Kłecko (pow. Gniezno)

- „Mój biblioteczny dzień” – warsztaty plastyczne dla dzieci i młodzieży (także w kwietniu i maju)
- Narodowy Dzień Żołnierzy Wyklętych – wystawa
- „Kobieta epoki pozytywistycznej” – warsztaty Powertex dla dorosłych (także w kwietniu)

Kobylin (pow. Krotoszyn)

- Wystawa prac szydełkowych Emilii Kaczmarek (Filia w Smolicach)
- „Piękna każdego dnia” – spotkanie ze stylistką Alicją Bogdan (Filia w Smolicach)

Koło

- Warsztaty scenariuszowe dla młodzieży ze Zbigniewem Masternakiem
- Język angielski dla seniorów
- Spotkanie autorskie z Michałem Larkiem
- Zajęcia z elementami biblioterapii – głośne czytanie, gry i zabawy czytelnice, zajęcia manualne, zabawy ruchowe (Filia dla Dzieci; także w kwietniu i maju)
- Akademia Plastyki – zajęcia rozwijające aktywność twórczą (Filia dla Dzieci; także w kwietniu i maju)
- „Bajarka” – głośne czytanie baśni, okołotematyczne zajęcia plastyczne (Filia dla Dzieci; także w kwietniu i maju)
- „Poezja” – konkurs plastyczny (Filia dla Dzieci)
- Book talking (Filia dla Dzieci)
- Konkurs czytelniczy „Wybieramy Mistrza Pięknego Czytania Powiatu Kolskiego” (Filia dla Dzieci)
- Warsztaty kreatywnego pisania z Michałem Larkiem (Filia dla Dzieci)

Kościan

- „Z alfabetem na luzie ćwiczymy buzie” – spotkanie dla przedszkolaków z okazji Międzynarodowego Dnia Języka Ojczystego
- „Nagość w sztuce. Kilka słów o tym, co gorszy, a co nie” – wykład dr. Emiliany Pralata w ramach cyklu: Z historią przy kawie

- „Do dzieła” – zajęcia plastyczne dla najmłodszych
- „Zabawy językowe na długie zimowe wieczory” – zajęcia dla uczniów klasy I-III
- Towarzystwo Miłośników Ziemi Kościańskiej: „Kościan z lotu ptaka” – wykład prof. Violety Julkowskiej
- Dzień Kobiet w Klubie Miłośników Książek – spotkanie emerytowanych miłośników książek, którzy rozmawiają o swoich odkryciach czytelniczych
- W cyklu Strefa Kobiet: „Kobieca mapa marzeń, czyli daj sobie czas na pomyślenie o swoim życiu i zyskanie nowej perspektywy” – warsztaty dla kobiet prowadzone przez Jolantę Wojciechowską, trenera biznesu, coacha
- Spotkanie z Małgorzatą Borowiak w ramach akcji „Cała Polska czyta dzieciom”

Koźmin Wielkopolski (pow. Krotoszyn)

- Wystawa „Żołnierze Wyklęci – pamiętamy”.
- „Wielkie hece w bibliotece” – przedstawienie Teatru Moralitet z Krakowa dla przedszkolaków

Krotoszyn

- Wernisaż wystawy malarstwa Barbary Papis
- Spotkanie omawiające finansowanie przedsięwzięć w ochronie środowiska, realizowane przez osoby fizyczne w zakresie: termomodernizacji, wymiany źródeł ciepła (eksperti z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu)
- „Godamy po naszymu” – wystawa tematyczna książek oraz konkurs gwarowy dla uczniów (współpraca ze Szkoła Podstawową nr 8)
- Wykład o pszczołach „murarkach” (org. Uniwersytet III Wieku, KBP, Wolontariat Krotoszyński)
- „Spacerkiem po Jeżycach” – konkurs czytelniczy dla szkół podstawowych nt. twórczości Małgorzaty Musierowicz (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- Spotkania w Klubie Mam (Oddział dla Dzieci i Młodzieży):
 - ~ Kwiaty dla mamy
 - ~ Zwierzęta wokół nas
 - ~ Czarodziejskie baśnie
- Przystanek Biblioteka – happening dla wszystkich, akcja promocyjna (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- „Bezpieczny e-konsument”, „Owce w sieci” – zajęcia dla szkół podstawowych, przedszkoli, gimnazjum oraz uczestników kursów komputerowych (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- „Światowy Dzień Poezji” – pogadanka, wystawa (Filia Benice)

- „Dzień Bezpiecznego Internetu”: „Zagrożenia w sieci” – prezentacja i wystawa
- Konkursy:
 - ~ „Kobieta, którą podziwiam” – warsztaty oraz konkurs na najpiękniejszą pracę – dla klas IV-VI szkoły podstawowej (Filia Orpiszew)
 - ~ „Wiersze o wiosnie” – konkurs na wiersz o wiosnie dla klas I-III gimnazjum (Filia nr 1)

Krzemieniewo (pow. Leszno)

- Spotkanie autorskie z Elżbietą Zubrzycką dla młodzieży gimnazjalnej
- Wystawy: „Cztery pory roku w literaturze”, „E. Zubrzycka dla rodziców i dla dzieci”
- „Nie do wiary! W bibliotece kryją się czary” – spektakl Teatru Maska promujący czytanie książek (także Filia w Pawłowicach)
- „O czym szumi wiklina” – spotkanie regionalne (Izba Regionalna przy Bibliotece w Pawłowicach; wspólnie z KGW)
- Spotkania Koła Twórczych Czytelniczek (Filia w Pawłowicach; również w kwietniu i maju)

Krzywiń (pow. Kościan)

- „Jeśli zapomnę o nich, Ty, Boże na niebie, zapomnij o mnie” – obchody Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych
- „Stare baśnie w nowej odsłonie” – spotkanie z klasami II i III szkoły podstawowej: zajęcia grupowe, sprawdzanie znajomości treści baśni (także w kwietniu)
- „O splotach szydełkowych raz jeszcze” – spotkanie Klubu Kobiet z Pasją: wymiana doświadczeń rękodzielniczych połączona z rozmowami na temat życia i śmierci
- „Spotkanie przy miodzie” – bibliotekarka z dziećmi z przedszkola: czytanie prozdrowotnego opowiadania, zabawy, quizy związane tematycznie z postacią Kubusia Puchatka
- „Bilet do Kina” – wyjazd pań z Klubu Kobiet z Pasją do kina „Pod Kopułą” w Gostyniu na film „Zerwany kłós”
- „Klub Melomama” – spotkanie poświęcone muzyce filmowej
- „Szukamy wiosny w literaturze” – opowiadania, wiersze, tulipany z papieru wykonane przez przedszkolaków (Filia Bieżyń)
- „Biblioteka jest mi po drodze” – spotkanie z przedszkolakami (Filia Bieżyń)
- „Dzień Małej Damy” – spotkanie z młodymi czytelniczkami (Filia Bieżyń)
- „Nagrania z płyt winylowych” – spotkanie z mieszkańcami DPS Mościszki (Filia Bieżyń)
- Wystawy (Filia Bieżyń):

- ~ „27 marca – Dzień Teatru”
- ~ „Wiosna i jej atrybuty”
- ~ „Żołnierze Wyklęci”
- „Upominek dla Pań” – spotkanie z okazji Dnia Kobiet dla dziewczynek należących do Klubu Motyli Książkowych (Filia Jerka)
- „Kobiety – historie zwykłe i niezwykłe” –wystawa książek i nie tylko z okazji Dnia Kobiet (Filia Jerka)
- „Magia Wielkanocy” – pogadanka na temat tradycji świąt Wielkiej Nocy dla dzieci w wieku 4-6 lat (Filia Jerka)
- „Chrystus zwycięża...” – wystawa z okazji świąt Wielkiej Nocy (Filia Jerka)
- „Wszystkie książki mówią” – spotkanie z dorosłymi czytelnikami popularyzujące literaturę popularnonaukową (Filia Lubiń; także w kwietniu i maju)
- „Zajęcia piątkowe” – wykonywanie prac związanych z bieżącymi świętami, imprezami (Filia Lubiń; także w kwietniu i maju)

Leszno

- Wystawy:
 - ~ „Stanisław Dygat. Urodziny” (Galeria za Regałami)
 - ~ „Narodziny wiosny” – akwarele; wystawa prac artystów związanych z sekcją Leszczyńskich Plastyków działających przy Miejskim Ośrodku Kultury w Lesznie (Biblioteka Dworcowa)
 - ~ „Chwała Bohaterom” – wystawa z okazji Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych (Galeria Lochy)
- „PrzeBUDOWA czyli nauka, ruch, zabawa” – Klocki Imagination Playground; interaktywna i kreatywna zabawa dla dzieci
- „Pozytywny egoizm siłą kobiety” – spotkanie z Elizą Borowiak, założycielką Pracowni Rozwoju Osobistego i Zawodowego
- „Żużlowy Dzień Kobiet” – spotkanie z udziałem kobiet opowiadających o specyfice czarnego sportu z ich perspektywy
- „Muzyczna podróż do Houston” – koncert Chucka Fraziera, amerykańskiego gitarzysty, wokalisty, kompozytora
- „Leszczyńskie spotkanie fotograficzne” – prowadzenie: Andrzej Przewoźny
- „Róża, bratki i wariatki” – promocja książki Ewy Rosolskiej vel Marty Osy
- Spotkanie autorskie dla uczniów szkół gimnazjalnych z Elżbietą Zubrzyczką, autorką książek o charakterze edukacyjnym, twórczynią programu „Bezpieczne Dziecko”
- „Zamiast kwiatów, przyniósł mi wiersz” – spotkanie w ramach cyklu „Wiosna z Pegazem” z udziałem poetów Leszczyńskiego Stowarzyszenia Twórców Kultury
- Spotkanie autorskie z Olgą Rudnicką, autorką powieści kryminalnych

- „Czas Komedy” – spotkanie z Dionizym Piątkowskim oraz koncert muzyczny zespołu Dawid Kostka Trio w ramach cyklu Biblioteka Jazzu
- „Liberatura” – spotkanie z Agnieszką Rybarczyk z Biblioteki Uniwersyteckiej UAM w Poznaniu „Gdyby nie Chodowiecki, wiele książek nie znalazłoby czytelnika” – spotkanie z Jolantą Kajzer
- „Spotkanie z Finlandią” – w ramach cyklu Kultura i Historia Państw. Współorganizator: Centrum Aktywności Twórczej
- „Bujam w obłokach” – promocja tomiku poetyckiego Sabiny Klak; oprawa muzyczna: Sara Kicińska z zespołem Mus Trio

Lipno (pow. Leszno)

- „Dzień Kobiet w bibliotece” – spotkanie z braffitterką oraz konsultantką Avon. Profilaktyka raka piersi
- „Symfonie Mednelssohna” – wyjazd do Filharmonii Poznańskiej

Luboń (pow. Poznań)

- Obchody Roku Josepha Conrada – wykład Joanny Humerczyk w ramach bibliotecznej sekcji ULTW
- Podróże z pasją – opowieści o niezwykłych wyprawach (także w kwietniu i maju)
- Warsztaty fotograficzne (także w kwietniu i maju)
- „Wielkopolskie blubry” – koncert dla dzieci wykonaniu Agencji Artystycznej L'Arte
- Kino KAMERA: projekcje nowości filmowych w kameralnej atmosferze (także w kwietniu i maju)
- „Wokół architektury. Puszczykowo jako Miasto-Ogród” – wykład dr Doroty Molińskiej
- „Piosenki filmowe” – wykład Wandy Suleja-Kot w ramach bibliotecznej sekcji ULTW
- Kabaret 20-lecia międzywojennego. Mirosław Kowalczyk. Humor i piosenka z tamtych lat. Piosenki, skecze, monologi i dowcipy przedwojennej Warszawy i Lwowa
- „Wyprawa w świat wartości – koleżeństwo” – zajęcia z elementami biblioterapii
- „Tymoteusz i Psiuncio” – teatrzyk dla dzieci w wykonaniu Teatru Kulturka
- Spotkanie Klubu Promyk (także w kwietniu i maju)
- „Wielkanocne Fanaberie” – wystawa połączona z kiermaszem rękodzielnictwa
- Wykład w ramach bibliotecznej sekcji ULTW
- Salon poetycko-muzyczny: „Wierszem opowiem Ci miłość” – Kalina Izabela Ziola

- Dziecięcy Klub Filmowy
- Klub Szachowy – zajęcia prowadził Janusz Woda (także w kwietniu i maju)
- „Kobieta niezależna, czyli jaka?” – wykład Katarzyny Gauzy w ramach bibliotecznej sekcji ULTW
- Lokalny Klub Kodowania – warsztaty (także w kwietniu i maju)
- „Spotkanie z poezją” – wykład Barbary Narłowskiej w ramach bibliotecznej sekcji ULTW
- „Bocian i żabka” – teatrzyk dla dzieci w wykonaniu Teatru Krak-Art
- „Mały naukowiec” – zajęcia dla dzieci (także w kwietniu i maju)
- Spotkanie z lekarzami (także w kwietniu i maju)
- Obchody Roku Józefa Piłsudskiego – wykład Adama Dworaczyka w ramach bibliotecznej sekcji ULTW

Łubowo (pow. Gniezno)

- Rok Rzeki Wisły – wystawa

Mikstat (pow. Ostrzeszów)

- „Znamy wiersze Brzechwy” – konkurs recytatorski (dzieci przedszkolne) i czytelniczy (uczniowie szkoły podstawowej)

Niechanowo (pow. Gniezno)

- Spotkanie autorskie z Jarosławem Kretem – spotkanie zorganizowane z okazji Gminnego Dnia Kobiet (współorganizacja)

Nowy Tomyśl

- W cyklu Z internetem w nieznane (w ramach projektu: Zacytana Pani Wiosna):
 - ~ „Posmakuj przeszłości” – internetowe spotkanie dla seniorów z Domu Dziennego Pobytu; wyszukiwanie w internecie receptur kulinarnych sprzed lat i poznawanie blogów kulinarnych
 - ~ „Odkryj przyrodę” – zajęcia internetowe dla seniorów z Domu Dziennego Pobytu; wirtualny spacer po parkach narodowych, poznawanie gatunków roślin i zwierząt w nich żyjących
 - ~ „Poznaj siłę zioła...” – zajęcia internetowe dla seniorów z Domu Dziennego Pobytu; wyszukiwanie w internecie informacji na temat ziół jadalnych i leczniczych
- W cyklu Z wyobraźnią w świat (w ramach projektu: Zacytana Pani Wiosna):
 - ~ „Włącz się w przygodę” – warsztaty dziennikarskie skierowane do uczniów gimnazjum prowadzone przez Krzysztofa Petka, dziennikarza, detektywa, autora powieści sensacyjno-przygodowych, organizatora wypraw, instruktora survivalu

- ~ „Społeczny savoir vivre” – warsztaty dla uczniów szkoły podstawowej prowadzone przez Michała Zawadkę, autora m.in. książki „Mądrość z natury”
- ~ „Świąteczne warsztaty czerpania papieru” – warsztaty poprowadzone przez Lucynę Striech i Tomasza Głuszkiewicza z Pracowni Wiatrak (także w kwietniu)
- Michał Rusinek i jego „Zakłęcie na „w” – spotkanie dla uczniów szkół podstawowych z Michałem Rusinkiem, uznanym językoznawcą, tłumaczem, pisarzem, wieloletnim sekretarzem Wisławy Szymborskiej (w ramach projektu: Kto Ty jesteś?)
- W cyklu Spotkania z przyrodą: „O Sękowie i okolicach” – spotkanie prowadzone przez Adama Rybarczyka i Rafała Putza o zmianach dawnych i planowanych w Sękowie i okolicach
- W cyklu Piątkowe harce: „Wiosenne harce w Strefie Koloru” – zajęcia dla dzieci w wieku 6-9 lat z udziałem 4. Gromady Zuchowej „Leśne Duchy”; w programie: czytanie, zabawy, zadania plastyczne
- Nowotomyskie Piętro Wyrazów Literackich: „Telefon do poety” – spotkanie z okazji Światowego Dnia Poezji z udziałem: Wojciecha Budziszsa, Teresy Dziewiałtowskiej, Marka Geislera, Roberta Jędrzejczaka, Krzysztofa Karskiego, Katarzyny Kutzmann-Solarek, Katarzyny Mrozik-Stefańskiej, Anny Nowaczyk, Doroty Nowak, Wiesławy Ptaszyk, Rafała Putza i Mariana Ziolkowskiego. Ilustracja muzyczna: Andrii Shovkopljas (gitara)
- „Językowe pogotowie” – spotkania z językiem polskim dla obcokrajowców (także w maju)
- „W krainie liliputów” – wystawa fotografii autorstwa Moniki Nowak, pasjonatki fotografii, na co dzień nauczycielki edukacji wczesnoszkolnej (Galeria na Piętrze)
- Święto Kobiecości 2017: „Przepis na szczęście” – warsztaty motywacyjne z Romaną Seifert, wyzwalające energię
- „Kobiety kobietom” – koncert w wykonaniu Ewy Michrowskiej i Jacka Skowrońskiego
- „Uwolnij swoje ciało” – warsztaty taneczne z zespołem Overdue Girls dla kobiet w każdym wieku
- Warsztaty kaligrafii prowadzone przez Barbarę Wilińską, kaligرافkę, śpiewaczkę, trenerkę głosu
- „Wielkopolska – cudze chwalicie, swego nie znacie...” – spotkanie z Aleksandrą Warczyńską, pracownikiem WBPIČAK, współautorką strony krajoznawczej www.regionwielkopolska.pl, organizatorką ponad stu wycieczek po Wielkopolsce w ramach cyklu: „Wielkopolska bez tajemnic” oraz licz-

nych warsztatów o tematyce turystyczno-krajoznawczej, autorką i opiekunką – konsultantem serii gier terenowych „Wielkopolskie Questy”

- Konkurs recytatorski dla uczniów klas II i III szkoły podstawowej (Filia w Borui Kościelnej)

Oborniki

- „Dobrodziejstwa leku roślinnego” – wykład Rafała Kuźniewskiego (UTW)
- Warsztaty z Mądrą Sową: „Przedwiosenny marzec”, „Witamy wiosnę”
- „Kłótnia w tornistrze” – spotkanie autorskie z Elżbietą Bednarczyk
- Australijski wieczór poetycko- taneczny w wykonaniu Elżbiety Bednarczyk
- „Między książką a teatrem” – spotkania w bibliotece oraz warsztaty dla dzieci
- „Trudne sprawy polsko-ukraińskie: Wołyń” – spotkanie autorskie z ks. Tadeuszem Isakowiczem-Zalewskim
- Spotkanie literacko-muzyczne z sopranem w tle – koncert Marianny Łaby
- „Poezjowanie” – warsztaty z poezjoterapii dla dorosłych
- „Katyń” – wykład Bartosza Garczyka dla młodzieży licealnej
- „Z poezją przez życie” – wieczór poetycko-muzyczny poświęcony pamięci Jolanty Nowak-Węklarowej
- „Z marzeniami nam do twarzy” – IX Powiatowy Konkurs Recytatorski dla młodzieży gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej
- Spotkanie z Marcinem Kurcem nt. alkoholizmu – dla młodzieży gimnazjalnej
- „Jak Ania Złośnica została zajączką wielkanocnym” – spektakl w wykonaniu Teatru Arlekin
- Wystawa fotografii Weroniki Wicherek
- Wystawa plakatów filmowych z dawnego obornickiego kina Goplana

Osieczna (pow. Leszno)

- Spotkanie autorskie z dr Elżbietą Zubrzycką
- „Liberatura – zbuntowane książki” – spotkanie z Agnieszką Rybarczyk

Ostrowite (pow. Sępólno)

- Warsztaty plastyczne (także w maju)

Ostrzeszów

- „Jesteś piękna” – spotkanie autorskie z Alicją Bogdan, stylistką, autorką książki „Piękna każdego dnia”
- Spotkanie autorskie z Martą Orzeszyną, autorką książki „Król fryzjerów, fryzjer królów”
- „Inspiruj się i dziel swoimi pasjami!” – warsztaty dla seniorów z okazji Tygodnia z Internetem 2017

Pakoślaw (pow. Rawicz)

- Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych:
 - ~ „W hołdzie żołnierzom wyklętym” – wystawa
 - ~ „Pamięci Niezwyciężonych” – wystawa

Pępowo (pow. Gostyń)

- Spotkanie autorskie z Magdaleną Zarębską dla dzieci

Pleszew

- Powiatowy Konkurs Pięknego Czytania „Czytanie jest sztuką” pod hasłem „Czytam, bo lubię” w trzech kategoriach wiekowych
- Spotkanie autorskie z Mariuszem Czubajem
- „Zapobieganie upadkom u osób starszych – w domu i środowisku zewnętrznym” – wykład rehabilitantki Joanny Klonowskiej (w ramach cyklu Akademia Zdrowia)
- „Stroiki wielkanocne” – warsztaty rękodzieła
- Cotygodniowe spotkania kursu samoobrony

Poniec (pow. Gostyń)

- Spotkanie autorskie z Wandą Szymańską
- Spotkanie autorskie z Magdaleną Zarębską dla dzieci (Filia w Żytowiecku)

Rawicz

- „Kartki z kalendarza zrywamy, święta nietypowe poznamy – Marzec” – warsztaty dla dzieci
- „Piękną i szczęśliwą być” – wykład Elizy Borowiak dla pań i nie tylko, z okazji Dnia Kobiet
- „Lekcja o Marii Kownackiej” – zajęcia dla klas III szkoły podstawowej
- „Benio w opałach” – edukacja teatralna Teatru TAK
- Galeria Jednego Obrazu:
 - ~ „Pejzaż zimowy” – H. Murkowska
 - ~ „Drzewo” – D. Wiatrowski

Słupca

- „Bohater z mojej ulubionej książki” – rozstrzygnięcie konkursu plastycznego
- Spotkanie autorskie z Andrzejem Grabowskim

Strzałkowo (pow. Słupca)

- Zajęcia Strzałkowskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku – zajęcia sekcji informatycznej, sekcji języka niemieckiego i angielskiego (także w kwietniu i maju)
- Zajęcia biblioterapeutyczne dla mieszkańców DPS w Strzałkowie z cyklu „Uczyni dziś wspaniałym dniem” (także w kwietniu i maju)

- Wiosenny teatrzyk Kamishibai dla dzieci z przedszkola
- Warsztaty pisania scenariuszy filmowych prowadzone przez Zbigniewa Masternaka, pisarza, dramaturga

Swarzędz (pow. Poznań)

- „Drugie życie” – wystawa fotografii zwierząt ze schroniska w Skałowie (Galeria Wielokropek)
- Lekcja tańca ludowego dla dzieci w wykonaniu zespołu Siekieracy
- Warsztaty gwary poznańskiej dla piecioklasistów
- Spotkanie z Dorotą Schrammek, autorką książek – dla niepełnosprawnych
- Spotkanie z Andrzejem Markiem Grabowskim, autorem książek, tekstów piosenek – dla uczniów szkoły podstawowej

Śmigiel (pow. Kościan)

- „Śmigielaczek” – zajęcia dla dzieci w wieku 1-2 lat i ich rodziców (także w kwietniu i maju)
- „Klub Maluszka” – zajęcia dla dzieci w wieku 2-3 lat i ich rodziców (także w kwietniu i maju)
- „Maluszki” – zajęcia zabawowo-ruchowe dla dzieci w wieku 2-3 lat i ich rodziców, w tym m.in.: animacja wiersza Jana Brzechwy „Przyjdzie wiosna” oraz „Co wiemy o biedronce” (Filia Czacz; także w kwietniu i maju)

Trąbczyn (pow. Słupca)

- „Eksperymentuj. Działaj. Bądź jak Maria” – zajęcia edukacyjne
- Koncert Piotra Przydrygi – młodego i utalentowanego muzyka gitarzysty, popularyzatora muzyki klasycznej

Trzcianka

- Lokalny Klub Kodowania
- Imieniny Kazimiery – patronki Biblioteki
- „2017 Rok – odkryj jego potencjał” – warsztaty,
- Biblioteczna Akademia Pasjonatów: „Życie pędzłem malowane” – Bożena Gradek
- Koncert Marianny Łaby, solistki Filharmonii Lwowskiej
- „Rymowanie na śniadanie” – zabawy literackie dla dzieci w ramach projektu „Posmakuj poezji”

Turek

- „Nasz ulubieniec kot” – zajęcia plastyczne
- „Potrawy i słownictwo wielkopolski” – zajęcia dydaktyczno-plastyczne
- „Wesołe kurczaki” – gra, zajęcia plastyczne
- „Kurczak” – warsztaty plastyczne

- „Czerwone Krzesło” z serii „Magiczne Drzewo” Andrzeja Maleszki – projekcja filmu, warsztaty
- Robotyka We Do dla dzieci (także w kwietniu i maju)
- Kuźnia Młodego Programisty (także w kwietniu i maju)
- Nocne Planszówkogranie – spotkanie dla miłośników gier planszowych
- „Jacek Kaczmarski w 60. rocznicę urodzin” – wystawa
- Rocznice literackie – wystawa
- Program 50+:
 - ~ Warsztaty kulinarne z Karoliną Łajdecką, dietetykiem
 - ~ Warsztaty rękodzieła (także w kwietniu i maju)
 - ~ „Profilaktyka zdrowia seniora – układ kostny” – spotkanie z Szymonem Baranieckim, przedstawicielem Centrum Nauki Kopernik w Warszawie

Wijewo (pow. Leszno)

- „Poezja dziecięca do czytania zachęca” – konkurs recytatorski dla dzieci przedszkolnych, zorganizowany we współpracy z Przedszkolem Samorządowym
- „Kobieta w literaturze” – wystawa z okazji Dnia Kobiet

Witkowo (pow. Gniezno)

- Spotkanie autorskie z Grzegorzem Kasdepke dla uczniów szkoły podstawowej
- Spotkanie autorskie z Moniką Sawicką dla dzieci przedszkolnych
- „Moja książka marzeń” – warsztaty literacko-plastyczne dla dzieci prowadzone przez Monikę Sawicką
- „Miłość niejedno ma imię” – spotkanie autorskie z Moniką Sawicką

Zagórów (pow. Słupca)

- Warsztaty storytellingu dla gimnazjalistów prowadzone przez Michała Laraka, pisarza, dziennikarza i wykładowcę uniwersyteckiego, autora książek o głośnych seryjnych zabójcach
- Spotkanie w ramach ogólnoeuropejskiej kampanii „Tydzień z internetem” skierowane do osób dorosłych
- Zajęcia z tabletami w Ośrodku Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczym w Michalinowie Oleśnickim prowadzone przez Tablet Mastera

Zduny (pow. Krotoszyn)

- „Miłość niejedno ma imię” – spotkanie autorskie z Moniką Sawicką
- „Moja książka marzeń” – warsztaty plastyczno-literackie dla dzieci z pisarką Moniką Sawicką (Filia Baszków)
- „O chorobach układu pokarmowego” – spotkanie z lekarzem Maciejem Hoffmannem

- „Śpiewające obrazy – malowanie muzyką” – spotkanie w ramach cyklu „Fantazje na każdą okazję”
- „Sztuka dla małych – Claude Monet” spotkanie w ramach cyklu „Fantazje na każdą okazję”.
- Zajęcia komputerowe dla dorosłych w ramach Klubu Bardzo Dorosłego Internauty – poziom zaawansowany (także w kwietniu i maju)
- „Akademia Poligloty 50+” – kurs języka angielskiego

Zdziechowa (pow. Gniezno)

- „Złota rybka” – przedstawienie teatralne w wykonaniu teatru Art-Re dla dzieci przedszkolnych

K w i e c i e ń

Babiał (pow. Koło)

- Spotkanie autorskie z pisarzem Arkadiuszem Niemirskim – dla uczniów klas V-VI

Bojanowo (pow. Rawicz)

- Rozstrzygnięcie konkursu plastycznego na pisanek wielkanocną i wystawa pokonkursowa
- „Julka i jej zwierzęta” – wystawa Julki Woroch z Przedszkola w Kawczu

Ciążeń (pow. Słupca)

- Spotkanie z Agatą Widzowską, autorką książek dla dzieci

Czajków (pow. Ostrzeszów)

- Spotkanie autorskie z Krzysztofem Piersą, autorem książki „Komputerowy ćpun” dla uczniów gimnazjum
- Spotkanie autorskie z Agatą Widzowską, autorką książek dla dzieci – dla klas 0-II (przy współpracy z WBPiCAK w Poznaniu)
- Spotkanie z czytelnikami, podsumowanie zabawy/konkursu „1 książka – 1 naklejka”
- „Sleeveface” /ubierz się w książkę/ połączone z Dniem Przedsiębiorczości dla uczennic z Zespołu Szkół nr 2 w Ostrzeszowie

Czempiń (pow. Kościan)

- „Papier czerpany” – warsztaty (historia piśmiennictwa i papieru – pokaz multimedialny, papier czerpany i filigran, znaczenie i sposób wykonania, czerpanie papieru przez uczestników zajęć)

Czerniejewo (pow. Gniezno)

- Spotkanie autorskie z Andrzejem Markiem Grabowskim
- Spotkanie autorskie z Łukaszem Wierzbickim
- „W świecie bajek Disney’a” – zajęcia literacko-plastyczne dla dzieci
- „Piękna na tropie Bestii” – gra biblioteczna
- Dlaczego książki popularne i głośne w sieci nie są czytane w Czerniejewie? – spotkanie dla gimnazjalistów z okazji Światowego Dnia Książki i Praw Autorskich
- Zabawa sztuką – zajęcia literacko-plastyczne dla dzieci
- „Mądra Mysz” – zajęcia literacko-plastyczne dla dzieci (Filia Żydowo)

Dobrzyca (pow. Pleszew)

- Międzynarodowy Dzień Książki dla Dzieci: „Jak to z bajką było” – pogadanka dla dzieci młodszych klas szkoły podstawowej nt. literatury dla dzieci; „Jaka to książka?” – kalambury, znajdowanie tytułów książek ukrytych w opowiadaniu
- „Poznajemy i kolorujemy symbole świąteczne” – zajęcia plastyczne

Doruchów (pow. Ostrzeszów)

- Gminny Konkurs Krasomówczy „Opowiem Ci bajkę... – Rok Rzeki Wisły 2017”

Gniezno

- Program edukacyjny „Gniezno – Stolica Prymasów” realizowany przez Bibliotekę Publiczną Miasta Gniezna i Urząd Miejski:
 - ~ „Prawdy ukryte w bajkach prymasa Ignacego Krasickiego” – spotkanie autorskie z Piotrem Kordyiaszem autorem książki dla dzieci „Stefek. Opowiadania o dzieciństwie Stefana Kardynała Wyszyńskiego
 - ~ „Prymas Tysiąclecia. Kardynał Stefan Wyszyński 1901-1981” – wystawa
- „Podłuchane w bajkach Andersena”, „Andersen Party”, „Wiosenne marzenia” H.Ch. Andersena – imprezy dla dzieci z okazji Międzynarodowego Dnia Książki dla Dzieci

Gołuchów (pow. Pleszew)

- „Dlaczego nazywam się Plastuś?” – zajęcia literacko-plastyczne dla klas II (Filia Tursko)
- Spotkania autorskie z Zofią Stanecką – autorką książek dla dzieci (Oddział dla Dzieci; Filia Kościelna Wieś)
- „Uzależnieni od gier komputerowych?” – spotkania autorskie z Krzysztofem Piersą (Oddział dla Dzieci; Filia Kościelna Wieś)
- Wielkanocne literacko-plastyczne zajęcia w Bibliotece dla dzieci przedszkolnych i trzecioklasistów (Oddział dla Dzieci; filie Kościelna Wieś i Tursko)

- Spotkanie autorskie z Agatą Kołakowską – autorką powieści dla dorosłych

Gostyń

- „Biblioteka zawsze po drodze” – konkurs ankietowy
- „Moja biblioteka” – konkurs plastyczny
- „Wiem więcej o ziemi gostyńskiej” – konkurs historyczny
- Zajęcia umuzykalniające Martyny Szymkiewicz dla niemowląt i małych dzieci
- Wystawa „Dzień Ziemi”
- Wystawa „Czytanie to najpiękniejsza zabawa”
- Wystawa „Kocham Polskę”
- „Obrazki z Ziemi Świętej” – prezentacja Haliny Radoły w Zespole Szkół Zawodowych w Gostyniu
- „Moje Bałkany – tygiel kulturowy, kociół zmysłów” – prelekcja Małgorzaty Nawrockiej-Żarneckiej
- „Rok Rzeki Wisły” – spotkanie Molików Książkowych

Grabów nad Prosną (pow. Ostrzeszów)

- Spotkanie autorskie z Agatą Widzowską, pisarką i poetką, autorką książek dla dzieci (przy współpracy z WBPiCAK w Poznaniu)

Jutrosin (pow. Rawicz)

- „Ozdoby wielkanocne” – wystawa prac rękodzielniczych miejscowych gospodyń (Filia w Szkaradowie)
- „Zajączek wielkanocny” – zajęcia techniczno-plastyczne z dziećmi: wykonanie z papieru zajączka – forma przestrzenna (Filia w Dubinie)

Kalisz

- „Moje miejsce w czasie” – spotkanie z Jackiem Gładzewskim, poetą, lekarzem, opozycjonistą
- Spotkanie ze studentami III roku Informatyki i Bibliotekoznawstwa Wydziału Pedagogiczno-Artystycznego UAM
- „Z Kalisza do Kamerunu. Stefana Szolca-Rogozińskiego podróż niezwykła...” – prelekcja i pokaz multimedialny dla uczniów
- Wycieczka do biblioteki i oglądanie wystawy – dla uczestników ze Środowiskowego Domu Samopomocy „Tulipan” (Filia nr 5 oddział dziecięcy)
- „Czytając wyobraźnię” – konkurs dla przedszkolaków (Filia nr 5 oddział dziecięcy)
- „Zabawa z Poezją” – konkurs recytatorski dla uczniów szkół podstawowych (Filia nr 16; współorganizacja)
- Wystawy:
 - ~ „Historia na zdjęciach: Kaliska Biblioteka w czasach PRL-u” (Filia nr 4)

- ~ „Wielkanocne inspiracje” – wystawa prac uczniów ze Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego nr 1 (Filia nr 1)
- ~ „Najpiękniejsze książki dziecięce ze zbiorów MBP” – wystawa zorganizowana na Wydziale Pedagogiczno-Artystycznym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w ramach obchodów Międzynarodowego Dnia Książki dla Dzieci (Filia nr 1 oddział dziecięcy)
- ~ „Wielkanocne inspiracje” – wystawa prac uczniów Szkoły Przystosowanej do Pracy Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego nr 1 (Filia nr 1)
- ~ „Wielkanoc” – wystawa prac dzieci z przedszkola (Filia nr 1 oddział dziecięcy)
- ~ „Powitanie wiosny” – wystawa prac dzieci z przedszkola (Filia nr 1 oddział dziecięcy)
- ~ „Lucy Maud Montgomery – kanadyjska pisarka. 75. rocznica śmierci” (Filia nr 2)
- ~ „Bajkowy świat Disneya” (Filia nr 5 oddział dziecięcy)
- ~ Wystawa prac plastycznych dzieci z przedszkola, związana z nadchodzącymi świętami wielkanocnymi (Filia nr 7)
- ~ „210. rocznica urodzin Wincentego Pola” (Filia nr 7)
- ~ „Chłopcy malowani. Poezja i proza Legionów Polskich” w ramach obchodów Roku Józefa Piłsudskiego (Filia nr 9)
- ~ „Alistair MacLean – 1922-1987 – 95. rocznica urodzin” (Filia nr 16)

Kielczewo (pow. Kościan)

- „Witaj nam bocianie! Łąki ci szykują żabki na śniadanie...” – spotkanie z uczniami klas I i II szkoły podstawowej
- „Pisanki nie są do jedzenia! Z pisanek się wyklują świąteczne życzenia” – spotkanie przedświąteczne z uczniami klas „0” szkoły podstawowej, w programie m.in.: zabawy muzyczno-ruchowe
- „Wesołe stadko kurczaków w bibliotece!” – zajęcia plastyczne z uczniami klas I szkoły podstawowej
- Wielkanocne warsztaty plastyczne z przedszkolakami (Filia Stary Lubosz)
- Zajęcia literacko-plastyczne z okazji świąt wielkanocnych z uczniami nauczania zintegrowanego (Filia Stary Lubosz)
- Warsztaty świąteczne – zajęcia popołudniowe dla mieszkańców Racotu (Filia Racot)

Kiszkowo (pow. Gniezno)

- Spotkanie wielkanocne dla członków stowarzyszenia Słoneczny Promyk (współorganizacja)

Kłecko (pow. Gniezno)

- Spotkanie autorskie z Agnieszką Gadzińską dla dzieci przedszkolnych z Kłecka (współorganizacja z WBPiCAK w Poznaniu)
- Dzień Pamięci Ofiar Zbrodni Katyńskiej – wystawa
- Lokalny Klub Kodowania – warsztaty z programowania dla dzieci i młodzieży (także w maju)

Kobylin (pow. Krotoszyn)

- Świąteczne klimaty Katarzyny Chlebowskiej i Arlety Barteczki – wystawa rękodzieł w klimacie wielkanocnym
- „Bajka o indorze” w interpretacji plastycznej dzieci z przedszkola oraz wystawa prac (Filia w Smolicach)
- Wystawa lalek prezentujących polskie stroje ludowe (Filia w Smolicach)

Koło

- Spotkanie autorskie z lokalną artystką – Katarzyną Wilk
- Wizyta bibliotekarek w Domu Pomocy Społecznej w Kole (wymiana książek, głośne czytanie, rozmowy)
- Spotkanie autorskie z Bronką Nowicką – laureatką literackiej Nagrody Nike 2016
- „Jak ja mogę dbać o środowisko” – wykład Jacka Nowaczyka, naczelnika Wydziału Ochrony Środowiska, Rolnictwa i Leśnictwa Starostwa Powiatowego w Kole (Filia dla Dzieci)
- „Doktor Dzieciół” – przedstawienie teatralne dla dzieci klas 1-3 szkół podstawowych w wykonaniu Teatru „Duet” z Krakowa (Filia dla Dzieci)
- Warsztaty kreatywnego pisania dla gimnazjalistów z Joanną Marią Chmielewską (Filia dla Dzieci)
- Spotkanie z Elżbietą Bednarczyk – pisarką, aktorką, tancerką (Filia dla Dzieci)

Kościan

- Tydzień z Internetem. e-Pasjonaci – spotkania dla różnych grup wiekowych korzystających lub planujących korzystanie z Internetu
- Spotkanie z Zofią Stanecką, autorką książek dla dzieci, znawczynią Narnii i pasjonatką Tolkiena – dla dzieci w wieku 6-10 lat
- „Do dzieła!” – warsztaty plastyczne dla dzieci w wieku 6-12 lat
- Wykład dr. Emiliana Prałata: Leopold Nowotny. Biografia nowoodkryta (Spotkanie z cyklu: Z historią przy kawie)
- Towarzystwo Miłośników Ziemi Kościańskiej: „Herb i flaga Kościana” – wykład prof. dr hab. Pawła Stróżyka
- „Wielkanocne to i owo” – poranek literacki dla dzieci klas 0 i przedszkolaków

Koźmin Wielkopolski (pow. Krotoszyn)

- Spotkanie autorskie z Magdaleną Ludwiczak

Krotoszyn

- Wystawa fotografii „www.regionwielkopolska.pl” (wypożyczona z WBPICAK w Poznaniu)
- Miesiąc Pamięci Narodowej – wystawa
- Spotkanie autorskie z Magdaleną Ludwiczak
- Zajęcia w Klubie mam (Oddział dla Dzieci i Młodzieży):
 - ~ Zaczarowane literki
 - ~ Wielkanocne malowanki
 - ~ Wiosenne porządki
 - ~ Zabawy i zajęcia ruchowe
- „Czy znasz baśnie H. Ch. Andersena” – konkurs plastyczny dla dzieci klas I-III szkoły podstawowej (Filia nr 1)

Krzemieniewo (pow. Leszno)

- Wystawy: „Witaj majowa jutrzeńko”, „Biblioteka – złote myśli”
- „Zrób coś z jajkiem” – spotkanie regionalne (Izba Regionalna)
- „Ale jaja” – wystawa pisanek (Izba Regionalna)
- Spotkanie autorskie z Martą Berowską – w ramach zadania „Literacka podróż przez dzieje Polski z programu MKiDN Promocja Czytelnictwa (Filia w Pawłowicach)
- „Wielkanocny zajączek” – prace plastyczne dla dzieci (Filia w Garzynie)
- Święto flagi – pogadanka (Filia w Garzynie)

Krzywiń (pow. Kościan)

- „O splotach szydełkowych raz jeszcze” – spotkanie Klubu Kobiet z Pasją: wymiana doświadczeń rękodzielniczych połączone z rozmowami na temat książek K. Kingsbury
- „Literackie fondue czekoladowe” – spotkanie z przedszkolakami przy muzyce, poezji, opowiadaniach o czekoladzie z okazji Dnia Czekolady połączone z degustacją (Filia Bieżyń)
- „Jezioro łabędzie” – wyjazd do Teatru Wielkiego w Poznaniu na przedstawienie baletowe (Filia Bieżyń)
- „Kolorowy świat poezji” – konkurs recytatorski dla klas IV- VI szkoły podstawowej (Filia Bieżyń)
- „Wiosenne boćki” – prace plastyczne z najmłodszymi czytelnikami do wiosennych opowiadań (Filia Bieżyń)
- „Ozdoby wielkanocne” – przedświąteczne spotkanie z mieszkańcami DPS Mościszki (Filia Bieżyń)

- „Jak rozkochać dziecko w książkach – 25 pomysłów dla rodziców i nie tylko” – wystawa z okazji Międzynarodowego Dnia Książki dla Dzieci (Filia Jerka)
- „Człowiek powinien się uczyć na cudzych błędach, bo sam wszystkich popełnić nie zdoła” – wystawa książek Joanny Chmielewskiej w 85 rocznicę urodzin autorki (Filia Jerka)
- „Nienawiść to miłość, która poszła złą drogą” – wystawa książek Lucy M. Montgomery w 75 rocznicę śmierci autorki (Filia Jerka)

Leszno

- „Jazz” – wystawa ze zbiorów Jerzego Reicha (Galeria Recto Verso; Galeria Lochy; Galeria za Regałami)
- „Żużlowe spotkania” – Biznes, sport i rodzina. Spotkanie z Józefem Dworakowskim i jego córką Karoliną
- Spotkanie z Martą Berowską, autorką książek historycznych dla dzieci i młodzieży (w ramach zadania „Literacka podróż przez dzieje Polski” z programu MKiDN Promocja Czytelnictwa)
- Recital gitarowy w wykonaniu Karola Woźniaka i Tomasza Radziszewskiego – studentów Akademii Muzycznej we Wrocławiu
- Spotkanie z Łukaszem Wierzbickim, autorem książek dla dzieci, podróżnikiem, redaktorem (w ramach zadania „Literacka podróż przez dzieje Polski” z programu MKiDN Promocja Czytelnictwa)
- „Półmisek pełen żartów” – spotkanie z cyklu „Wiosna z Pegazem” prowadzone przez Krystynę Gryś i Gabriela Roszaka (współorganizowane z Leszczyńskim Stowarzyszeniem Twórców Kultury)
- Koncert dyplomantów Państwowej Szkoły Muzycznej I i II stopnia im. Romana Maciejewskiego w Lesznie
- Spotkanie oraz koncert Tomasz Kowalczyka
- „Warkocz królowy Wisęki” – spektakl w wykonaniu Studia Teatralnego Krak-Art z Krakowa
- „Zaczytaj się...” – konferencja naukowa zorganizowana z okazji Światowych Dni Książki i Praw Autorskich w PWSZ w Lesznie (współorganizacja: wystąpienia prelegentów oraz wystawa towarzysząca konferencji)
- „Atlas” – spotkanie z podróżnikami, Dorotą i Krzysztofem Wodeckimi w ramach cyklu Wokół Globusa
- „Ogród” – inauguracja cyklu, gościnnie u Elżbiety Kuśnierek w Osiecznej, której ogród był „bohaterem” kilku odcinków popularnego programu telewizyjnego „Maja w ogrodzie”

Lipno (pow. Leszno)

- „Pokoloruj gminę” – spotkanie dla młodzieży w ramach projektu

- „Jezioro łabędzie” – wyjazd użytkowników biblioteki do teatru

Luboń (pow. Poznań)

- „Meksykańskie chilli” – koncert dla dzieci wykonaniu Agencji Artystycznej L'Arte
- „Wokół architektury. Na scenie i na widowni - historia poznańskich teatrów” – wykład dr Doroty Molińskiej
- Spotkanie autorskie w ramach bibliotecznej sekcji ULTW
- „O wielkanocnym jaju” – teatrzyk dla dzieci w wykonaniu Teatru Kulturka
- Salon poetycko-muzyczny – Kalina Izabela Ziola (także w maju)
- Obchody Roku Adama Chmielowskiego – wykład ks. Jacka Zjawina w ramach bibliotecznej sekcji ULTW
- Zajęcia z elementami biblioterapii (także w maju)
- Wernisaż Bractwa Kurkowego
- Spotkanie autorskie z Joanną Krzyżanek
- Obchody Roku Tadeusza Kościuszki – wykład Jakuba Bielawskiego w ramach bibliotecznej sekcji ULTW
- Dzień Zdrowia
- Wykład Marianny Dąbkowskiej w ramach bibliotecznej sekcji ULTW
- „Warkocze Królowy Wisielki” – teatrzyk dla dzieci w wykonaniu Teatru Krak-Art

Łubowo (pow. Gniezno)

- Książka przedszkolaka – konkurs oraz wystawa książek zabawek w przedszkolu w Woźnikach
- „Palma wielkanocna” – konkurs gminny – wystawa prac, przygotowanie nagród oraz dyplomów
- „Warkocze Królowy Wisielki” – przedstawienie teatralne

Mikstat (pow. Ostrzeszów)

- Spotkanie z uczniami Szkoły Podstawowej w Kaliszkowicach Ołobockich ph. „Duży czyta małym”: głośne czytanie baśni „Krasnoludek” J.Ch. Andersena oraz historii „Szkoła Czi-tam” przedstawionej teatrzykiem kamishibai

Nowy Tomyśl

- W cyklu „Z internetem w nieznanę” (w ramach projektu: Zacytana Pani Wiosna): „Poczuj historię...” – zajęcia internetowe dla seniorów z Domu Dziennego Pobytu; wirtualne zwiedzanie wybranych polskich muzeów
- W cyklu „Z autorem wertujemy stronice” (w ramach projektu: Zacytana Pani Wiosna): Spotkanie z Mikołajem Golachowskim, biologiem, ekologiem i podróżnikiem, autorem książek: „Pupy, ogonki i kuperki”, „Gęby,

dzioby i nochale” oraz „Czochrałem antarktycznego słonia” – dla dzieci ze szkoły podstawowej

- W ramach projektu Kto Ty jesteś?:
 - ~ „Nogala o Jutce z łódzkiego getta oraz Chmurce z dalekiej Syberii” – spotkanie uczniów ze szkół podstawowych z Dorotą Combrzyńską-Nogalą, pisarką, autorką książek obyczajowych: „Naszyjnik z Madrytu”, „Piąta z kwartetu” i „Wytwórnia wód gazowanych”, a także książek dla dzieci „Bezsenność Jutki” oraz „Syberyjskie przygody Chmurki” (Strefa Koloru MiPBP, filie w Bukowcu i Jastrzębsku Starym)
 - ~ „Masz prawa, człowieku” – warsztaty kamishibai dla uczniów szkoły podstawowej oraz gimnazjum
- W cyklu Opowieści bez liku w wielkanocnym koszyku: „Twórcze zabawy” – zajęcia czytelnicze dla najmłodszych prowadzone przez uczniów Zespołu Szkół Zawodowych i Licealnych w Nowym Tomysłu
- W cyklu Godziny dla rodziny: „Spotkanie z Pettsonem i jego kotem” – spotkanie z aktorem Piotrem Witonem, który wcielił się w rolę Pettsona
- „Bajkowe ilustracje” – wystawa ilustracji Elżbiety Wasiuczyńskiej do książek dla dzieci (Galeria na Piętrze)
- „Prelekcja o Feliksie Pięcie” – spotkanie zorganizowane przez Julię Opaskę i Mikołaja Wolanina, uczniów nowotomyskiego gimnazjum
- „Azerbejdżan z 1001 nocy” – spotkanie z reporterką i dziennikarką Stanisławą Budzisz-Cysewską, która prowadzi badania naukowe dotyczące tworzenia nowej pamięci, będącej skutkiem wojen, które przetoczyły się przez Kaukaz po upadku Związku Sowieckiego
- „Kwiecień z Kurką Śnieżką” – spotkania dla przedszkolaków, promujące książkę „Kurka Śnieżka i siedem sówek”, napisaną i zilustrowaną przez Franceskę Rossi

Oborniki

- „Rotmistrz Pilecki – najodważniejszy człowiek świata” – wykład Małgorzaty Jarońskiej
- „Jak w dawnej Polsce obchodzono Wielkanoc” – gawęda Małgorzaty Jarońskiej
- „Nowoczesne i bezpieczne finanse seniora” – wykład Daniela Jachimowicza (UTW)
- Spotkanie autorskie z Zofią Stanecką.
- „Cztery artystki – trzy pokolenia” – wystawa prac Galiny Lebiediewej, Olgi Jakowenko, Natalii Jakowenko, Julii Jakowenko
- Spotkanie autorskie z Krzysztofem Petkiem

- „Rumunia – w poszukiwaniu diabła” – spotkanie autorskie z Michałem Kruszoną
- Biblioteczny Kącik Malucha: „Przygoda w bibliotece”
- Warsztaty z Mądrą Sową: „Pisanki, pisanki, jajka malowane”, „Światowy Dzień Ziemi”
- Spotkanie dla seniorów dotyczące udzielania pierwszej pomocy osobom starszym oraz przeciwdziałaniu zagrożeniom pożarowym w gospodarstwie domowym
- Wystawa stołów wielkanocnych przygotowanych przez uczniów Zespołu Szkół w Objezierzu
- „Między książką a teatrem” – warsztaty w ramach projektu Przystanek Biblioteka (także w maju)
- „Fotograficzna podróż na Cypr” – pokaz slajdów studentów UTW w Obornikach

Osieczna (pow. Leszno)

- Konkurs plastyczny o twórczości Hansa Ch. Andersena

Ostrowite (pow. Słupca)

- Warsztaty zdobienia pisanek
- Akcja profilaktyczna „Wyciągamy dzieci z sieci” – wspólnie z policją

Ostrzeszów

- „Jan Paweł II – nasze spotkania z Papieżem” – wystawa fotograficzna wypożyczona z Galerii Objazdowej WBPICAK w Poznaniu,
- „Poeci dzieciom – dzieci poetom” – XX Powiatowy Konkurs Recytatorski (Oddział Dziecięcy)
- Spotkanie autorskie z Krzysztofem Piersą, autorem książki „Komputerowy ćpun” (Oddział Dziecięcy)
- „Wiosna ach to Ty!” – konkurs plastyczny dla uczniów szkoły podstawowej (Filia w Szklarcze Przygodzickiej)

Pleszew

- „Zwyczajne i tradycje świąt wielkanocnych” – wykład historyka Macieja Brzezińskiego
- „Poeci i pisarze polscy w interpretacji młodych recytatorów” – powiatowy konkurs recytatorski dla uczniów szkół podstawowych
- Spotkanie autorskie z Magdaleną Grzebałkowską
- Warsztaty z dramy przeprowadzone przez animatorów z teatru Edu-Artis z Krakowa dla osób przygotowujących spektakle z udziałem dzieci (w ramach cyklu Akademia Teatralna)

- Spotkanie z Bronisławem Cieślakiem i Piotrem P. Piotrowskim, autorem książki „07 zgłasza się...”
- Noc detektywów z udziałem pisarza Dariusza Rekosza

Poniec (pow. Gostyń)

- „Spotkanie z zajączkim na wesoło” – warsztaty dla dzieci
- Spotkanie autorskie z Agatą Widzowską-Pasiak dla dzieci
- „Wielkie hece w bibliotece” – przedstawienie dla dzieci Teatru „Moralitet”
- „Wiosenne kwiatki” – konkurs plastyczny dla dzieci

Powidz (pow. Sępca)

- Recital Marianny Łaby, solistki Filharmonii Lwowskiej
- Zajęcia z robotyki (także w maju)

Rawicz

- „Kartki z kalendarza zrywamy, święta nietypowe poznamy – Kwiecień” – warsztaty dla dzieci z przedszkola
- Spotkanie autorskie ze Zbigniewem Kołbą
- Konferencja „Kocham Moje Miasto” – współorganizacja
- „Wielkanoc – świąteczne tradycje” – warsztaty literacko-plastyczne

Rozdrażew (pow. Krotoszyn)

- „Antarktyka – stacja polarna, lodowce, pingwiny” – spotkanie z podróżnikiem Piotrem Horzelą
- „Internet – szansa czy zagrożenie?” – Młodzieżowe Spotkanie Dyskusyjne

Sępca

- Spotkanie autorskie z Barbarą Kosmowską

Strzałkowo (pow. Sępca)

- Uroczystość z okazji 20-lecia zajęć biblioterapeutycznych prowadzonych przez bibliotekę dla mieszkańców DPS w Strzałkowie i Mielżynie
- Noc w bibliotece – nakręcenie filmu „Jeniec”. Scenariusz o Strzałkowie, z wyraźnie zaznaczonym tłem historycznym, w reżyserii Zbigniewa Mastrernaka

Swarzędz (pow. Poznań)

- Spotkanie z podróżnikiem Andrzejem Pasławskim
- Spotkanie z Dorotą Zarebską, pisarką i malarką – dla dzieci ze szkoły podstawowej

Trzcianka

- „Pyszne rymowanki i smaczne wierszyki” – mini festiwal dla przedszkolaków oraz spotkanie autorskie z Piotrem Witoniem

- „Czytamy pod chmurką”: „Słodki smak wspomnień” – ulubione wiersze dla dzieci
- Spotkanie autorskie z Jolantą Szwalbe

Turek

- Dzień książki. Twórczość Hansa Christiana Andersena – zajęcia dydaktyczno-plastyczne
- „Bocian” – zajęcia literacko-plastyczne
- Akcja „Żonkile” – rocznica wybuchu powstania w getcie warszawskim – zajęcia dydaktyczno-plastyczne dla dzieci
- Kamishibai „Mój przyjaciel Kemushi” – zajęcia plastyczne
- „Kopciuszek” – projekcja bajki oraz warsztaty
- Klub Poszukiwaczy Tajemnic (także w maju)
- Spotkanie uczniów Liceum Ogólnokształcącego w Turku poświęcone Leonowi Sachsowi, lokalnemu bohaterowi
- Program 50+:
 - ~ „Nowotwory i zakwaszanie organizmu” – spotkanie z Szymonem Baranieckim z Centrum Nauki Kopernik w Warszawie
 - ~ „Choroby cywilizacyjne” – spotkanie z Szymonem Baranieckim z Centrum Nauki Kopernik w Warszawie
 - ~ Akcja społeczno-edukacyjna „Żonkile” z udziałem uczniów Liceum Ogólnokształcącego w Turku
 - ~ „Wspólnie tworzymy własne, żywe książki” – warsztaty komiksowe dla młodzieży

Wijewo (pow. Leszno)

- Spotkanie z genealogią – referat o lokalnej genealogii dr. Łukasza Bieleckiego, założyciela portalu „Poznań Project”, referat dr. Martina Sprungali o badaniach genealogicznych na pograniczu śląsko-wielkopolskim (współpraca ze stowarzyszeniem „Działajmy Razem”)
- Wystawy rocznicowe:
 - ~ Miejsca Pamięci Narodowej w Wielkopolsce
 - ~ 65. rocznica urodzin Ferencza Molnara
 - ~ 100. rocznica śmierci Wojciecha Żukrowskiego
 - ~ 400. rocznica śmierci Miry Jaworczakowej
 - ~ 75. rocznica śmierci Lucy M. Montgomery

Witkowo (pow. Gniezno)

- „Wesołe pisanki” – konkurs plastyczny dla dzieci oraz wystawa prac
- „Czy rozwiążesz tę zagadkę” – turniej wiedzy dla uczniów szkoły podstawowej

Włoszakowice (pow. Leszno)

- „Pięknie recytujemy wiersze dla dzieci” – gminny konkurs recytatorski dla dzieci klas I-III
- „Pamiętamy” – wystawy rocznicowe:
 - ~ 75. rocznica urodzin Danuty Wawiłow
 - ~ 100. rocznica urodzin Miry Jaworczakowej
- „Brzydkie kaczątko” – konkurs plastyczny na ilustrację do książki oraz wystawa prac (Filia Bukowiec Górny)

Zagórów (pow. Sępólno)

- „Świat dłońmi malowany” – wystawa prac plastycznych wychowanków OREW-u (także w maju)
- „Cztery pory roku” – wystawa pokonkursowa Starostwa Powiatowego w Słupcy (także w maju)
- Spotkanie autorskie z Tomaszem Samojlikiem, ilustratorem, autorem komiksów i książek dla dzieci
- Spotkanie autorskie ze Stanisławą Łowińską, poetką, dziennikarką, animatorką Lednickiej Wiosny Poetyckiej

Zduny (pow. Krotoszyn)

- „Sztuka nie tylko dla dzieci – kolaże Picasso” – spotkanie w ramach cyklu „Fantazje na każdą okazję”.
- Wojciech Kołyszko i Jovanka Tomaszewska – spotkanie dla dzieci z pisarzem, ilustratorem książek – w ramach cyklu „Fantazje na każdą okazję”
- Warsztaty plastyczne dla dzieci z Wojciechem Kołyszko i Jovanką Tomaszewską (Filia Baszków)

M a j

Bojanowo (pow. Rawicz)

- „Corrida de toros” – spotkanie z Magdaleną Ziółkowską-Kufliną
- Poezja Sabiny Klak w muzycznych aranżacjach Zespołu MUS-TRIO
- Spektakl teatralny dla dzieci
- Spotkanie autorskie z Wandą Szymanowską promujące jej najnowszą książkę „Kim, do diabła, jest Anita”
- Spotkanie autorskie z Kazimierzem Szymeczko dla młodzieży
- „Tysiąc lajków” – spektakl edukacyjny Teatru Moralitet

Borek Wielkopolski (pow. Gostyń)

- Wystawa „Dawne sprzęty naszych babć”
- Wystawa starych fotografii o Gminie Borek Wilkp.

- Spotkanie autorskie z pisarką Joanną Wachowiak
- Spotkanie z policjantem – pogadanka o bezpieczeństwie, dla seniorów

Czajków (pow. Ostrzeszów)

- Spotkania autorskie z Elżbietą Bednarczyk dla przedszkola oraz klas I-VI
- Akcja „Uwolnij książkę – bookcrossing”
- „Nie do wiary w bibliotece kryją się czary” – przedstawienie teatralne dla przedszkola i klas I-III
- „W kieszonce” – zajęcia edukacyjne dla grupy przedszkolnej inspirowane książką Iwony Chmielewskiej, przeprowadzone przez instruktora powiatowego BP MiG Ostrzeszów

Czempiń (pow. Kościan)

- Spotkanie z pisarzem Waldemarem Wierzbą związane z „Gwarą wielkopolską”
- „Wymień się książką” – akcja skierowana do mieszkańców Gminy Czemiń, propagująca książki i bibliotekę
- „Pan Pianka” – warsztaty PLEYMAIS (klocki kukurydziane)

Czerniejewo (pow. Gniezno)

- „W świecie Franklina” – zajęcia literacko-plastyczne dla dzieci
- Spotkanie autorskie z Pawłem Beręsewiczem dla uczniów szkoły podstawowej
- Spotkanie z blogerem Danielem Muniowskim dla gimnazjalistów
- „Harry Potter i magiczne zwierzęta” – gra miejska
- „W cyrku” – zajęcia z okazji Tygodnia Bibliotek w przedszkolu (Filia Żydowo)
- Spotkanie autorskie dla dzieci z Agnieszką Gadzińską (Filia Żydowo)
- Warsztaty tworzenia kosmetyków naturalnych dla dorosłych (Filia Żydowo)
- Przedstawienie teatralne w wykonaniu teatru Latarenka (Filia Żydowo)

Dobrzyca (pow. Pleszew)

- „Jak nie czytam, jak czytam” – przygotowanie uczniów klas I i II gimnazjum do udziału w akcji
- XV edycja Regionalnego Konkursu Wiedzy z cyklu „Ziemia Dobrzycka Moja Mała Ojczyzna” ph. „Moja miejscowość, moja gmina, moja mała ojczyzna”

Doruchów (pow. Ostrzeszów)

- Wycieczka dla czytelników do Ostrzeszowa „Cudze chwalicie, swego nie znacie” (zwiedzanie historycznych i kulturalnych miejsc Ostrzeszowa)
- „Skąd się wzięła Wisła” wg legendy – zajęcia edukacyjne dla przedszkolaków
- „Z książką w tle. Moja mama i ja” – konkurs fotograficzny dla młodzieży gimnazjalnej – podsumowanie oraz wystawa

- „O walorach karmienia piersią” – prelekcja, muzykowanie

Gniezno

- Tydzień Bibliotek:
 - ~ „Czytanie polskich łamańców językowych, czyli tekstów skupiających wszystkie trudności wymowy” – akcja czytelnicza dla dzieci i dorosłych
 - ~ „Literackie alter ego” – akcja czytelnicza dla dorosłych
 - ~ „Przepraszam, która godzina? Pora na czytanie” – impreza czytelnicza dla dzieci
 - ~ Spotkanie autorskie dla gimnazjalistów z Anną Zgierun-Łaciną
 - ~ Spotkanie autorskie wokół książki „Ma być czysto” z Anną Cieplak w ramach Klubu Dyskusji o Książce
- Program edukacyjny „Gniezno-Stolica Prymasów”:
 - ~ „Bajka prawdę Ci powie” spotkanie z twórczością Ignacego Krasickiego prowadzone przez szefową Kuźni Literackiej” Irminę Kosmałą
 - ~ „Pierwszy Prymas Królestwa Polskiego” – warsztaty dla uczniów szkół podstawowych
 - ~ „Od Mikołaja Trąby do Wojciecha Polaka” – warsztaty dla gimnazjalistów
 - ~ „Pierwszy między równymi” – edukacyjna gra miejska z okazji 600. rocznicy ustanowienia prymasostwa w Polsce (współorganizacja)
- „Przyroda to najlepszy ekolog” – wystawa prac plastycznych uczestników XII edycji Powiatowego Konkursu Ekologicznego dla Uczniów z Niepełnosprawnością Intellektualną
- „Pociąg do książki, książka do pociągu” – Czytajki z naszej bajki w ramach Dni pary – Parowozownia Gniezno
- „Mama w roli głównej w książkach dla dzieci” – prezentacja wybranych książek z okazji Dnia Matki połączona z konkursem plastycznym dla dzieci
- „Czytanie zbliża” – impreza czytelnicza rozpoczynająca XVI Ogólnopolski Tydzień Czytania Dzieciom z zaproszonym gościem Pawłem Brzeźniakiem, dziennikarzem „Gnieźnieńskiego Tygodnia”

Gołuchów (pow. Pleszew)

- Spotkania z Pawłem Beręsewiczem – autorem książek dla dzieci (filie Kucharki i Tursko)
- Tydzień Bibliotek – literackie spotkania z przedszkolakami, przedstawienia teatryku Kamishibai (Oddział dla Dzieci; Filia Kościelna Wieś)
- VI Konkurs Recytatorski „Poezja Przedszkolaka” (Filia Tursko)
- Majówka w Bibliotece – zajęcia literacko-plastyczne dla przedszkolaków (Oddział dla Dzieci)

Gostyń

- Zajęcia umuzykalniające Martyny Szymkiewicz dla niemowląt i małych dzieci
- „Spór o Zamek” na podstawie „Pana Tadeusza” Adama Mickiewicza – monodram w wykonaniu Andrzeja Jurczyńskiego
- Spotkania z dziennikarzem Romanem Czejarkiem – dla młodzieży i dorosłych
- Spotkanie autorskie z Marcinem Pałaszem – dla dzieci
- „Wiem więcej o ziemi gostyńskiej” – finały konkursów: gminnego i powiatowego
- Zajęcia biblioterapeutyczne Haliny Radoły dla przedszkolaków na podstawie bajki „O samolubnym Rechotku”
- „Biblioteka zawsze po drodze” – podsumowanie konkursu
- „Pasjonująca Noc Muzeów” – blok programów:
 - ~ wystawy: „Rysunkowe fascynacje Witolda Bartosza”, „Samoloty i inne przedmioty” – modele Stanisława Wydlowskiego, „Halina Radoła – „Esperanto – mia pasio”, „Bibliotekarskie kubki”, „Sympatyczne żabki” – kolekcja Ewy Skołozdrzych
 - ~ „Pasjonaci z Gostynia” – prezentacja multimedialna
 - ~ Pasjonujące gry planszowe Mikołaja Rogali w ramach Klubu Fantastyki „Kopuła Zapomnienia”
 - ~ „Wytańczyć pasję” – pokazy w wykonaniu grup tanecznych Ev-Dance Kids, Ev-Dance Team i Ev-Dance Plus, działające w Dance Art & Yoga Studio Ewa Janowska oraz solowa etiuda Doroty Jańczak

Grabów nad Prosną (pow. Ostrzeszów)

- „Nie do wiary w bibliotece kryją się czary” – spektakl teatralny w wykonaniu grupy teatralnej Maska z Krakowa (także Filia w Bukownicy)
- „Syberia wzdłuż i wszerz” – spotkanie z podróżnikiem, pisarzem, pilotem, fotografem, pianistą i rekordzistą Guinnessa – Romualdem Koperskim
- „Kto Ty jesteś – Polak mały” – zajęcia edukacyjne dla najmłodszych
- „W świat książek z Maszą i Niedźwiedziem” – zajęcia dla przedszkolaków
- „Ogród bez tajemnic” – spotkanie dla miłośników zielonych przestrzeni
- „Społeczny savoir-vivre, czyli jak nie nadepnąć świata na odcisk”, „Chcę być kimś! Czyli jak osiągać cele w czasach, gdy wszyscy mają wywalone” – warsztaty prowadzone przez Michała Zawadkę, autora książek dla dzieci i młodzieży, konferansjera, trenera, lektora, kaskadera

Jutrosin (pow. Rawicz)

- „Pracowite pszczołki nasze przyjaciółki” – spotkanie z pszczelarzem dla uczniów klas IV szkoły podstawowej (Filia w Szkaradowie)

- Spotkania organizacyjne obchodów 750-lecia Dubina (Filia w Dubinie)
- „Ośmiorniczki dla wcześniaków” – warsztaty: nauka dziergania ośmiorniczek (Filia w Dubinie)
- „Prezent dla mamy” – warsztaty plastyczno-techniczne: wykonanie lodowego rożka z papieru (Filia w Dubinie)

Kalisz

- Warsztaty dla słuchaczy Niepublicznej Placówki Doskonalenia Nauczycieli „Interlis”
- „Z Kalisza do Kamerunu. Stefana Szolca-Rogozińskiego podróż niezwykła... – prelekcja i pokaz multimedialny dla uczniów klas III gimnazjum
- „Odjazdowy Bibliotekarz” – rajd rowerowy bibliotekarzy i przyjaciół książki (Filia nr 3)
- Festyn rodzinny z okazji Święta Dzielnicy „Na Majkowie w maju” (Filia nr 7; współorganizacja z Radą Osiedla Majków)
- „Ciekawa Polska” – prezentacja nietypowych muzeów i ich eksponatów z okazji Międzynarodowego Dnia Muzeów dla dzieci z przedszkola i uczniów szkoły podstawowej (Filia nr 9 oddział dziecięcy)
- „Mistrz Pięknego Czytania” – międzyszkolny konkurs dla klas I-III (Filia nr 5 oddział dziecięcy)
- Wystawy:
 - ~ „W zaczarowanym świecie baśni” – wystawa w bibliotece Wydziału Pedagogiczno-Artystycznego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza
 - ~ „Ze wszystkich nauk medycyna jest najszlachetniejsza”. Sylwetki kaliskich lekarzy od Zemełki do Hindemitha
 - ~ „Drugie życie opakowań szklanych” – wystawa prac uczniów ze Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego nr 1 (Filia nr 1)
 - ~ „Mama i Tata” – wystawa prac plastycznych dzieci z przedszkola (Filia nr 1 oddział dziecięcy)
 - ~ „Maria Konopnicka – poetka i nowelistka okresu realizmu. 175. rocznica urodzin” (Filia nr 2)
 - ~ „Majków wczoraj i dziś” – kontynuacja wystawy „Dawny Majków” (Filia nr 7)
 - ~ „Władysław Stanisław Reymont (1867-1925) – 150. rocznica urodzin” (Filia nr 16)

Kielczewo (pow. Kościan)

- „O czym szumią knieje i co w trawie piszczy?” – spotkanie z dziećmi z oddziałów przedszkolnych. Gość specjalny: Magdalena Marchelek, specjalista Służby Leśnej z kościańskiego nadleśnictwa

- „Stoją książki w bibliotece, a w tych książkach cały świat...” – spotkania z Bociankami i Puchatkami z Samorządowego Przedszkola nr 2 w Kościannie z okazji Tygodnia Bibliotek
- „Książki nigdy nie bywają w złym humorze, odpowiadają na każde pytanie” – spotkanie z uczniami klas IV, V i VI szkoły podstawowej: prezentacja multimedialna pt. „Jak powstaje książka... Czyli droga książki od autora do czytelnika”
- „Jaś i Małgosia” i „Dary czterech wróżek” – występy kukielkowe w wykonaniu kół bibliotecznych ze szkoły podstawowej i gimnazjum
- „Papież z dalekiej Polski” – miejsko-gminny konkurs dla klas IV-VI w szkole w Starych Oborzyskach
- „Jan Brzechwa znany i nieznan” – konkurs czytelniczy dla klas II szkoły podstawowej (Filia Racot)
- Przygotowanie wystawy w ramach projektu „Bądź Eko-ratuj pszczoły” (Filia Racot)
- Zajęcia dotyczące wyrażenia gwarowych przygotowane przez uczniów gimnazjum dla pierwszoklasistów ze szkoły podstawowej (Filia Racot)
- Dyskusja o duchach i zjawach w powieści kościańskim – dla uczniów klas III (Filia Turew)
- Konkurs pięknego czytania dla uczniów nauczania zintegrowanego (Filia Turew)
- Spotkanie Klubu Małego Czytelnika – jak bawić się bezpiecznie w czasie wakacji? (Filia Turew)

Kiszkowo (pow. Gniezno)

- Ogólnopolski Tydzień Bibliotek 2017 r.:
 - ~ „Dźwięki Roztańczonych Barw” – wystawa malarska Jana Łackiego
 - ~ Spotkanie autorskie z Janem Hyjkiem dla uczniów gimnazjum

Kłecko (pow. Gniezno)

- Ogólnopolski Tydzień Bibliotek:
 - ~ Konkurs wiedzy o bibliotece – dla czytelników dorosłych
 - ~ „Afrykański kontynent” – konkurs plastyczny dla dzieci i młodzieży oraz wystawa prac
 - ~ Warsztaty rękodzieła artystycznego dla dzieci i młodzieży
 - ~ „O Jasiu ze Starego Dworu” – przedstawienie teatru cieni Latarenka
 - ~ Noc w Bibliotece – wieczorna impreza dla dzieci i młodzieży – zajęcia literackie, konstrukcyjne, głośne czytanie książek, zabawy z chustą animacyjną, gry i zabawy

Kobylin (pow. Krotoszyn)

- Spotkanie autorskie z Ewą Nowak, pisarką dla młodzieży (współpraca)
- Spotkanie z Józefem Zdunkiem i jego poezją
- Spotkania w ramach Simchat Chajim Festival; współpraca ze Stowarzyszeniem Krotochwile:
 - ~ „Fascynująca architektura Izraela” – spotkanie z Grażyną Banaszkie-wicz, autorką filmów dokumentalnych, poetką, dziennikarką, fotografem
 - ~ „Tuwim i Brzechwa” – zajęcia animacyjne dla dzieci (Kobylin; Filia w Smo-licach)

Koło

- „Gwara poznańska” – spotkanie autorskie z Waldemarem Wierzbą
- Kolski Dzień Bibliotekarza i Bibliotek; koncert Kuby Michalskiego
- Spotkanie autorskie ze Sławomirem Koprem
- Dzień Sztuki Kolskiej – zabawy i zajęcia manualne dla dzieci, kiermasz książek
- Spotkanie autorskie z Piotrem Świątkowskim – autorem książki „Polakom i psom wstęp wzbroniony”
- Spotkanie autorskie z Zofią Stanecką (Filia dla Dzieci)
- Spotkanie z gwara poznańską i Waldemarem Wierzbą (Filia dla Dzieci)
- „Tajemniczy ogród” – finał konkursu plastycznego (Filia dla Dzieci)
- „Wędrownka Nabu” – finał konkursu plastycznego (Filia dla Dzieci)
- Spotkanie autorskie z Roksaną Jędrzejewską-Wróbel (Filia dla Dzieci)

Kościan

- „Majowe przebudzenie, czyli zadbam o siebie jak nigdy dotąd” – prelekcja Elizy Borowiak (spotkanie w Strefie Kobiet)
- „Bookcrossing – lektura na wyciągnięcie ręki” – akcja czytelnicza
- „Dziedzictwo mojego miasta” – zajęcia w terenie związane z edukacją regionalną
- Książkowe bajanie dla najmłodszych – zajęcia dla grup przedszkolnych
- „Jak kolczatek szukał mieszkania” – warsztaty tworzenia książki dla uczniów klas I-III
- Spotkanie autorskie z Elizą Piotrowską – autorką i ilustratorką książek dla dzieci, m.in. serii książek „Ciocia Jadzia”, „Bajki o słońcu”, „Żółte kółka. Mam na imię Inna”, „Bajki o drzewie”, tłumaczem języka włoskiego
- Spotkanie autorskie z Wojciechem Jagielskim, dziennikarzem, korespon-dentem wojennym, pisarzem

Koźmin Wielkopolski (pow. Krotoszyn)

- Tydzień Bibliotek „Biblioteka. Oczywiście”:

- ~ „Teraźniejszość i historia Koźmińskiej Biblioteki”
- ~ Ogłoszenie konkursu plastycznego „Moja nowa Koźmińska Biblioteka”
- ~ „Imieniny Biblioteki” – zajęcia dla grup przedszkolnych
- XXII edycja konkursu Wiedzy o Ziemi Koźmińskiej:
 - ~ „Legends i podania Ziemi Koźmińskiej”
 - ~ „Dzieje chóru im. Czesława Czypickiego”

Krobia (pow. Gostyń)

- Parada żywych książek
- Wystawa „Najpiękniejsze imię – matka”
- Wystawa „Maria Konopnicka”

Krotoszyn

- Tydzień Bibliotek – wręczenie dyplomu Honorowego Czytelnika KBP
- „Piękno przyrody Doliny Baryczy” – prezentacja fotografii ilustrowana podkładem muzycznym z odgłosami przyrody przygotowana przez Łukasza Wróbla
- Promocja tomiku wierszy Józefa Zdunka „Wątpienia”
- Debata – Kongres Obywatelski „Rozwijamy skrzydła Polski lokalnej”
- „Ludzie Sztuki” – finał wystawy fotografii Grażyny Banaszkiewicz oraz pokaz filmu „Szaleńcy na Wolności”
- Odjazdowy Bibliotekarz – rajd rowerowy z udziałem mieszkańców powiatu krotoszyńskiego, na trasie Krotoszyn – Gorzupia – Biadki
- „Mamo! Tato! Zapisz mnie do Biblioteki” – akcja czytelnicza dla dzieci w wieku 1-10 lat (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- Spotkanie autorskie z Janem Hyjkiem – dla uczniów szkół gimnazjalnych (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- Klub Mam (Oddział dla Dzieci i Młodzieży):
 - ~ Gry i zabawy ruchowe
 - ~ Akademia Ekologii – segreguję odpady
 - ~ Światowy Dzień Pieczenia
 - ~ Dzień Mamy
- Przystanek Biblioteka – happening promujący czytanie (Oddział dla Dzieci i Młodzieży, wspólnie ze Szkołą Podstawową nr 1)
- „Węgry – kraj naszych przyjaciół” – ogłoszenie wyników konkursu plastycznego i wręczenie nagród, wystawa prac pokonkursowych
- „Przyjaźnie – nieprzyjaźnie” – konkurs czytelniczy dla gimnazjalistów na podstawie twórczości Marty Fox
- Tydzień Bibliotek: Konkurs recytatorski wierszy Juliana Tuwima, Wandy Chotomskiej, Jana Brzechwy (Filia Benice)

Krzemieniewo (pow. Leszno)

- „Tajemnica starej szafy” – spektakl dla najmłodszych promujący czytanie, w wykonaniu aktorów Teatru Art-Re (Krzemieniewo; Filia w Pawłowicach)
- „Jak spotkanie z muzyką i książką może stać się przygodą” – wieczór poetycko-muzyczny, promocja książki „Bujam w obłokach” Sabiny Klak, wokal Sara Kicińska, muzyka zespół Mus Trio
- Wystawy: „10 niezwykłych bibliotek w Polsce”, „Twoje święto dziś mamom”
- „Historia maszyn do pisania” – wystawa (Izba Regionalna przy Bibliotece w Pawłowicach)
- „Odjazdowy Bibliotekarz” – wycieczka rowerowa (Filia w Pawłowicach)
- „Para buch, książka w ruch...” – wystawa (Filia w Pawłowicach)
- „Biblioteka. Oczywiście! O książkach (i nie tylko)” – spotkanie przy kawie (Filia w Pawłowicach)
- „Rzepka” – inscenizacja dla dorosłych (Filia w Pawłowicach)
- „Jak spotkanie z muzyką i książką może stać się przygodą” – spotkanie poetycko-muzyczne z udziałem poetów: Eleonory i Ryszarda Biberstajna, muzyka Tomasz Biberstajn (Filia w Pawłowicach)
- „Gry planszowe” – noc w bibliotece (Filia w Pawłowicach)
- Zajęcia dla dzieci: wykonanie prac plastycznych do przeczytanych książek (Filia w Garzynie)

Krzywiń (pow. Kościan)

- „Rodzina jest najważniejsza” – uroczystość z okazji Dnia Matki, Ojca i Dziecka; spotkanie z występami dzieci dla dorosłych i dorosłych dla dzieci
- „Dzieje Książki” – spotkanie z klasami I-III szkoły podstawowej z okazji Tygodnia Bibliotek – podczas zajęć praktycznych dzieci poznały historię książki na przestrzeni dziejów oraz różne materiały pisarskie
- „Biblioteka od kuchni” – wizyta dzieci z przedszkola
- „Być jak Mól Książkowy” – rozstrzygnięcie konkursu plastycznego dla klas I-III szkoły podstawowej
- „O splotach szydełkowych raz jeszcze” – spotkanie Klubu Kobiet z Pasją – wymiana doświadczeń rękodzielniczych połączona z rozmowami o modzie
- „Różne oblicza książki” – wykonanie gazetki tematycznej pod hasłem „Jak zmieniała się książka na przestrzeni wieków”
- „Klub Melomana” – spotkanie poświęcone muzyce filmowej
- „Motylki witrażowe” – spotkanie plastyczno-poetyckie (Filia Bieżyń)
- „Moja Biblioteka” – wystawa fotograficzna (Filia Bieżyń)
- „Biblioteka? Oczywiście!” – wystawa z okazji obchodów Tygodnia Bibliotek (Filia Jerka)
- „Wiwat 3 Maja” – wystawa z okazji Święta Konstytucji 3 Maja (Filia Jerka)

Leszno

- Wystawy
 - ~ „Karel Havlíček Borovský – męczennik czeskiej prawdy” – wystawa poświęcona czeskiemu pisarzowi, publicyście i politykowi doby romantyzmu (Galeria za Regalami)
 - ~ „Leszno – miasto Grochowiaka” – wystawa ze zbiorów MBP (Biblioteka Dworcowa)
 - ~ „Portret Wojska Polskiego” – wystawa prac dzieci oraz osób niepełnosprawnych z okazji XX edycji Konkursu Plastycznego „Portret Wojska Polskiego” organizowanego przez Leszczyńskie Stowarzyszenie „Dzieciom Niepełnosprawnym” (Galeria Recto Verso)
- Spotkanie z o. Zygmuntem Kwiatkowskim, jezuitą pracującym przez 30 lat w Syrii oraz Myrną Kabbeh z Damaszku. Tematem spotkania była wojna domowa w tym kraju oraz sytuacja chrześcijan
- „Wielkopolska narodów. Polskość – europejskość w literaturze X-XV wieku” – spotkanie z Jerzym Łojko (w ramach zadania „Literacka podróż przez dzieje Polski” z programu MKiDN Promocja Czytelnictwa)
- Spotkanie z Joanną Lichocką – posłanką na sejm VIII kadencji z okręgu kalisko-leszczyńskiego oraz członkinią Rady Mediów Narodowych
- „Historia może być fantastyczna” – spotkanie z Jackiem Komudą, autorem powieści i opowiadań historycznych (w ramach zadania „Literacka podróż przez dzieje Polski” z programu MKiDN Promocja Czytelnictwa)
- „Dzień Bibliotekarza i Bibliotek” – wręczenie nagród „Liścia Miłorzębu” przedsiębiorstwu Aga Jerzy Lech Wizerkaniuk z Kościana za publikację albumu „Park Krajobrazowy im. gen. Dezyderego Chłapowskiego”; „Nagrody im. Heleny Śmigiełskiej” – Hannie Szczygieł-Śliwińskiej, dyrektor Biblioteki Uczelnianej PWSZ oraz Nagrody Dyrektora MBP – Mironowi Urbaniakowi za książkę „Leszno w latach 1832-1914. W drodze ku nowoczesności” i Michałowi Janeczki za „Katalog starych druków Archiwum Państwowego w Poznaniu”. Obchodom Dnia Bibliotekarza i Bibliotek towarzyszył koncert muzyki klasycznej w wykonaniu studentów Akademii Muzycznej we Wrocławiu: Karola Woźniaka i Tomasza Radziszewskiego
- „Nie takie mroczne średniowiecze – wspaniałe początki Państwa Polskiego” – mini konferencja z udziałem prof. Stanisława Rosika z Uniwersytetu Wrocławskiego oraz prof. Józefa Dobosza z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza podsumowująca blok dot. średniowiecza (w ramach zadania „Literacka podróż przez dzieje Polski” z programu MKiDN Promocja Czytelnictwa)
- „Miłość i zauroczenie” – wieczór poetycko-muzyczny z udziałem Krystyny Grys, Barbary Stencel i Michała Lisieckiego

- Uroczyste podpisanie dokumentów o współpracy pomiędzy Miejską Biblioteką Publiczną im. Stanisława Grochowiaka w Lesznie a Krajská knihovna Vysočiny Havlíčkův Brod oraz koncert czeskiego zespołu „Horácká muzika” (Ratusz)
- „Poeta Niecodzienny: Jacek Podsiadło” – wieczór poetycki prowadzony przez Danutę Sikorską i Roxanę Lewandowską
- „Wrastam w ciszę” – wieczór poetycki z cyklu „Wiosna z Pegazem”, prowadzone przez Ryszarda Biberstajna i Marka Klupś (współorganizacja z Leszczyńskim Stowarzyszeniem Twórców Kultury)
- „Spotkanie z Indianami” – w ramach cyklu Kultura i Historia Państw (współorganizacja z Centrum Aktywności Twórczej)
- „Prawa zwierząt” – spotkanie z cyklu „Obywatelskie czwartki” z udziałem Scarlett Szyłogalis Jankowiak, prezes Fundacji Tara
- Koncert wschowskiej wokalistki Ani Poszelużnej z zespołem
- „Poezja kwiatów” – koncert w wykonaniu Sary Kicińskiej (wokal), Przemysław Maćkowiaka (gitara), Luriego Gaspara (fortepian) oraz Bożeny Łuczak (słowo), w Centrum Ogrodniczym ARDISIA w ramach cyklu „Jazz w bibliotece”
- „Pomolowana historia” – spotkanie z Kazimierzem Szymeczko, autorem książek dla dzieci i młodzieży (w ramach zadania „Literacka podróż przez dzieje Polski” z programu MKiDN Promocja Czytelnictwa)

Lipno (pow. Leszno)

- „Pokoloruj gminę” – spotkanie dla młodzieży w ramach projektu i wyjazd z młodzieżą do Poznania na Festiwal Kolorów
- „Literacka podróż przez dzieje Polski” – spotkanie z Kazimierzem Szymeczko (w ramach projektu MKiDN Promocja Czytelnictwa) (Lipno; Filia w Wilkowicach)

Luboń (pow. Poznań)

- „Pippi dziwne instrumenty” – koncert dla dzieci w wykonaniu Agencji Artystycznej L'Arte
- „Wokół architektury. Architektura sakralna XX-wiecznego Poznania” – wykład dr Doroty Molińskiej
- Wykład Wandy Suleja-Kot w ramach bibliotecznej sekcji ULTW
- „Nie do wiary! W bibliotece kryją się czary” – przedstawienie w wykonaniu Teatru Edukacji i Profilaktyki „Maska”
- Finał Konkursu Pięknego Czytania
- Sobotni teatrzyk dla dzieci
- Japoński Teatrzyk Kamishibai
- „Calineczka” – teatrzyk dla dzieci w wykonaniu Teatru Krak-Art

- Spotkanie autorskie z Markiem Szymańskim w ramach bibliotecznej sekcji ULTW

Łubowo (pow. Gniezno)

- Uchwalenie Konstytucji 3-go Maja – współorganizacja imprezy gminnej
- Spotkanie autorskie z Romanem Pankiewiczem dla gimnazjalistów
- „Piękna Nasza Polska Cała” – konkurs recytatorsko-plastyczny dla uczniów szkół podstawowych
- „Zakładka do książki” – konkurs plastyczny dla przedszkolaków
- XXI Lednicka Wiosna Poetycka, turniej o Koronę Wierzbową – impreza całodniowa w Bibliotece i na terenie Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy, ze zwiedzaniem Ostrowa Lednickiego, koncert poetycki w wykonaniu Stanisławy Łowińskiej

Mikstat (pow. Ostrzeszów)

- „Kije samobije” – teatr dla dzieci przedszkolnych oraz przedstawienie z okazji zbliżającego się Dnia Dziecka
- Spotkanie Aleksandra Splita, autora książki o Mikstacie „Mikstat Opowieść o mieście białej lilii i świętego Rocha”, z młodzieżą szkół podstawowych w Kaliszkowicach Ołobockich, Kaliszkowicach Kaliskich, Biskupicach Zabarycznych
- Turniej n/t wiedzy o życiu i działalności Tadeusza Kościuszki i Józefa Piłsudskiego
- „Rok 2017 – rokiem Józefa Piłsudskiego i Tadeusza Kościuszki” – konkurs historyczno-plastyczny
- „Łączy nas rzeka” – konkurs plastyczny – 2017 Rok Wisły

Młodojewo (pow. Słupca)

- „Czytaj z radością, słuchaj z przyjemnością” – cykl spotkań dla dzieci z przedszkola

Niechanowo (pow. Gniezno)

- Ogólnopolski Tydzień Bibliotek:
 - ~ „Smacznie, zdrowo, kolorowo” – przedstawienie teatralne w wykonaniu teatru Moralitet dla uczniów szkoły podstawowej oraz konkurs plastyczny na podstawie przedstawienia
 - ~ Spotkanie autorskie z Romanem Pankiewiczem dla gimnazjalistów
 - ~ „Nick-Victoria” – przedstawienie dla uczniów szkoły podstawowej, w wykonaniu Teatru Maski
 - ~ „Jak powstała książka” – warsztaty dla dzieci przedszkolnych
 - ~ „Niechanowo z książką w tle” – konkurs fotograficzny
- Finał XI edycji konkursu ortograficznego o Pióro Wójta Niechanowo

Nowy Tomyśl

- Tydzień Bibliotek:
 - ~ Z cyklu Z autorem wertujemy stronice (w ramach projektu: Zaczytana Pani Wiosna): Spotkanie z Szymonem Hołownią, dziennikarzem i publicystą, autorem książek: „Jak robić dobrze”, „36 i 6 sposobów na to, jak uniknąć życiowej gorączki” i „Ludzie w czasach Jezusa”
 - ~ Majówka z książką: „Włazł kotek na płotek...”, czyli przygody z wiejskiego podwórka” – impreza dla dzieci z podwórkowymi atrakcjami: drewniane zwierzaki, ludowe kukielki, teatr, zadania plastyczne i stoisko z książkowymi nowościami
 - ~ „Nie tylko o muzyce” – spotkanie z Leszkiem Gnoińskim, dziennikarzem, autorem książek muzycznych: „Kult Kazika”, „Republika. Nieustraszone tango”, „Myslovitz. Życie to surfing”, „Raport o Acid Drinkers”, reżyserem i scenarzystą filmów dokumentalnych o tematyce rockowej, m.in. „Jarocin, po co wolność”
 - ~ „O Amazonii i życiu poza schematem” – spotkanie z Emilem Wittem, poznańskim podróżnikiem, który opowiadał o Amazonii
 - ~ W cyklu Z muzyką w sercu (w ramach projektu: Zaczytana Pani Wiosna): „Kontestacja rzeczywistości Janusza Reichela” – koncert piosenki autorskiej punkowego barda z Łodzi
- Majowe spotkanie z przyrodą pod hasłem „Nowotomyski szlak dendrologiczny”, prowadzone przez Adama Rybarczyka i Rafała Putza
- W cyklu Z wyobraźnią w świat (w ramach projektu: Zaczytana Pani Wiosna): „Stwórz kompozycję” – warsztaty tworzenia wiosennych bukietów prowadzone przez florystkę Bernadetę Lobę
- W cyklu Z autorem wertujemy stronice (w ramach projektu: Zaczytana Pani Wiosna): Spotkanie z Barbarą Ciwoniuk autorką książek dla młodzieży, m.in. „Igor”, „Wszystko inne poczeka” i „Rokko” – dla gimnazjalistów
- W ramach projektu Kto Ty jesteś?: „Mam prawo i nie zawaham się go użyć” – warsztaty filmowe dla uczniów szkół podstawowych przeprowadzone przez Aleksandrę Antoniewicz-Kaszczyńską
- W ramach projektu Kto Ty jesteś?:
 - ~ „O poszukiwaniu bezpiecznego domu” – spotkanie z Rafałem Witkiem, autorem książek dla młodych czytelników, poświęcone książce „Chłopiec z Lampedusy” (MiPBP Strefa Koloru, filie w Sątopach i Borui Kościelnej)
 - ~ Gra miejska na ulicy Józefa Piłsudskiego w Nowym Tomyślu, przygotowana w oparciu o książkę Joanny Olech i Edgara Bąka, z okazji Roku Józefa Piłsudskiego
- W cyklu Z książką pod pachą (w ramach projektu: Zaczytana Pani Wiosna):

- ~ „Gimnazjaliści z książką pod pachą...” – odwiedziny młodzieży z gimnazjum w Domu Dziennego Pobytu
- ~ „Uczniowie szkoły podstawowej z książką pod pachą...” – odwiedziny uczniów szkoły podstawowej w Środowiskowym Domu Samopomocy w Nowym Tomyślu
- ~ „Dorośli z książką pod pachą” – odwiedziny dorosłych czytelników w Domu Wspólnoty BARKA we Władysławowie
- W cyklu Z wyobraźnią w świat (w ramach projektu: Zaczytana Pani Wiosna): „Zagraj w duszy” – warsztaty gry na niczym dla dzieci ze szkoły podstawowej poprowadzone przez Marcina Urzędowskiego, muzyka perkusyjnego, lidera grupy Tamtamitutu, miłośnika Afryki

Oborniki

- Warsztaty z Mądrą Sową: „Jaki piękny jest maj”, „Dzień Matki”
- Popołudnie w bibliotece – tworzymy lapbook – warsztaty dla czytelników
- „Po drodze Afryka. Jak mały fiat podbił Afrykę” – spotkanie autorskie z Arkadym Pawłem Fiedlerem
- „W cieniu minaretów. Oman” – spotkanie autorskie z Markiem Pindralem
- „Bieszczady – w krainie połonin i karpackiej buczyny” – wykład Sebastiana Bielaka (UTW)
- Spotkanie autorskie z Marcinem Mortką
- „Dom, który mam i Ciebie, Mamo, w nim” – wieczór poetycko-muzyczny
- „Dziki oblicza flory” – wystawa roślin ze zbiorów Małgorzaty Strzeleckiej
- „Moje Oborniki” – pokonkursowa wystawa prac plastycznych dzieci przed-szkolnych

Osieczna (pow. Leszno)

- Warsztaty wykonywania witraży metodą angielską
- „Moja mama jest kochana” – konkurs plastyczny dla dzieci
- „Pomolowana historia” – spotkanie autorskie z Kazimierzem Szymeczko

Ostrowite (pow. Słupca)

- „Tajemnica starej szafy” – spektakl teatralny
- Warsztaty: gips jako tworzywo

Ostrzeszów

- „Miasto książek” – wystawa fotografii okładek zaprojektowanych przez kępnianina – Tomasza Siwińskiego
- Spotkanie autorskie z Krzesimirem Dębskim, kompozytorem, muzykiem, dyrygentem, autorem książki „Nic nie jest w porządku. Wołyń – moja rodzinna historia”
- „Kwiaty dla mamy” – wystawa prac plastycznych słuchaczek UTW

- „Kot w butach” – spektakl teatralny w wykonaniu bibliotekarek dla zorganizowanych grup przedszkolnych (Oddział Dziecięcy)
- „Z książką Ci do twarzy” – ogłoszenie Powiatowego Konkursu Fotograficznego dla klas IV-VI szkół podstawowych oraz klas gimnazjalnych z terenu powiatu ostrzeszowskiego (Oddział Dziecięcy)
- „Łączy nas rzeka” – ogłoszenie Powiatowego Konkursu Plastycznego, w związku z obchodzonym Rokiem Rzeki Wisły, dla klas I-III szkół podstawowych z terenu powiatu ostrzeszowskiego (Oddział Dziecięcy)
- „Mój tata – mój bohater” – ogłoszenie II Gminnego Konkursu Plastycznego dla przedszkolaków (Oddział Dziecięcy)
- „Książki z całego świata” – objazdowa wystawa książek w różnych językach świata (Oddział Dziecięcy)
- „Wakacje moich marzeń” – konkurs plastyczny dla uczniów szkoły podstawowej (Filia w Rogaszycach)

Pakośćlaw (pow. Rawicz)

- Obchody Tygodnia Bibliotek:
 - ~ „Bajkowa Dolina Baryczy” – spotkanie z Włodzimierzem Ranoszkiem połączone z prezentacją multimedialną i grą na lirze
 - ~ „Filc, filcowe, filcowanie – z tego sowa nam powstanie” – warsztaty filcowania dla uczniów klasy IV szkoły podstawowej
 - ~ „Na wszelki wypadek” – zasady udzielania pierwszej pomocy dla uczniów klasy V szkoły podstawowej
 - ~ „Tajemnica starej szafy” – przedstawienie teatralne dla uczniów klas I i II szkoły podstawowej
 - ~ „Serduszko dla mamy” – zajęcia z filcowania dla uczniów klasy VI szkoły podstawowej
 - ~ „Pomóżmy innym” – spotkanie z ratownikiem – dla uczniów klasy IV szkoły podstawowej

Pępowo (pow. Gostyń)

- „Pettson i Findus” – występ Piotra Witonia dla dzieci

Piaski (pow. Gostyń)

- „Pettson i Findus” – występy Piotra Witonia dla dzieci
- „Kotek i kogutek” – spektakl dla dzieci Teatru „Duet” (Filia w Szelejewie)

Pleszew

- Spotkanie autorskie z Małgorzatą Gutowską-Adamczyk (w ramach cyklu Akademia Słowa)
- Przedstawienia teatralne dla dzieci w wykonaniu teatru Edu-Artis z Krakowa (w ramach cyklu Akademia Teatralna)

- Wykład i cykl warsztatów dot. genealogii prowadzonych przez dr. Macieja Kowalczyka
- „I Ty możesz stworzyć swoją książkę” – projekt czytelniczy (Filia Taczanów Drugi)
- Spotkanie z Katarzyną Miller, psycholożką, autorką poradników (w ramach cyklu Akademia Zdrowia)
- Rajd Rowerowy „Odjazdowy bibliotekarz”
- Powiatowy Konkurs Oratorski „Ulubiona książka gimnazjalisty”
- Spotkanie autorskie z Ewą Nowak
- Warsztaty tworzenia questu dla młodzieży

Poniec (pow. Gostyń)

- „Po drodze Afryka” – spotkanie z Arkadym Fiedlerem – dla młodzieży (Filia w Żytowiecku)
- „Twórczość Barbary Kosmowskiej” – konkurs czytelniczy dla dzieci (Filia w Żytowiecku)
- Spotkanie autorskie z Elizą Piotrowską dla dzieci (Filia w Żytowiecku)

Powidz (pow. Słupca)

- Spotkanie autorskie z Wiolettą Piasecką – w ramach Tygodnia Bibliotek
- Spotkanie autorskie z Arkadym Pawłem Fiedlerem

Rawicz

- „Kartki z kalendarza zrywamy, święta nietypowe poznamy – Maj” – warsztaty dla dzieci z przedszkola
- Tydzień Bibliotek:
 - ~ „Niedoskonałe” – spektakl Centrum Inicjatyw Artystycznych z Wrocławia
 - ~ Muzyka relaksacyjna w połączeniu z antystresowym kolorowaniem – lekcja biblioteczna dla Uczestników Środowiskowego Domu Samopomocy w Rawiczu
 - ~ „Biblioteka pod lupą... zajrzyj tam gdzie Twój wzrok zazwyczaj nie sięga – Biblioteka otwarta dla każdego” – SowoKoloroMania, Sowomania z filmu, Słodkie zacytanie
 - ~ Spotkanie autorskie z Joanną Opiat-Bojarską
 - ~ Spotkanie autorskie z Piotrem Gąsowskim oraz promocja jego książki
 - ~ „Czerpanie papieru, pisanie gęsim piórem i farbowanie papieru techniką japońską” – zajęcia z Mądrą Sową
 - ~ „Bujam w obłokach” – wieczór autorski Sabiny Klak oraz koncert Sary Kicińskiej z zespołem Mus Trio
 - ~ Spotkanie autorskie z Pawłem Beręsewiczem – dla dzieci
 - ~ Spotkanie autorskie z Magdaleną Zarębską

- ~ „Tajemnica starej szafy” – edukacja teatralna w wykonaniu Teatru „Edu-Artis”
- ~ „Siedem dni dookoła bajek” – edukacja teatralna w wykonaniu Teatru „Tak”
- ~ „Nie do wiary w bibliotece kryją się czary” – edukacja teatralna w wykonaniu Teatru „Maska”
- ~ Spotkanie autorskie z Magdaleną Podbylską

Rozdrażew (pow. Krotoszyn)

- Dzień Bibliotekarza i Bibliotek: „Chcę być kimś! Czyli jak osiągać cele w czasach, gdy wszyscy dookoła mają wywalone” – spotkanie autorskie z Michałem Zawadką
- „Rozwijamy skrzydła Polski lokalnej” – debata ogólnopolska

Słupca

- „Książka, z którą się nie rozstaję” – rozstrzygnięcie powiatowego konkursu literackiego
- „Ja i mój przyjaciel zwier” – rozstrzygnięcie konkursu plastycznego

Strzałkowo (pow. Słupca)

- „Jedziesz z głową – załóż kask” – IV Rowerowy Rajd Seniora

Sulmierzyce (pow. Krotoszyn)

- Spotkanie autorskie z Ewą Nowak, autorką felietonów oraz powieści dla dzieci i młodzieży
- Spotkanie autorskie z Włodzimierzem Ranoszkim, autorem przewodników o Dolinie Baryczy
- „Wielkie hece w Bibliotece” – przedstawienie w wykonaniu Teatru Moralitet z Krakowa

Swarzędz (pow. Poznań)

- Spotkanie z Magdaleną Ludwiczak, poznańską pisarką
- Baśnie i legendy dla dzieci w wykonaniu bajorzy z Karawany Opowieści
- Baśnie i legendy z Afryki dla niepełnosprawnych w wykonaniu bajorzy
- Wystawa fotografii z podróży po Skandynawii (Galeria Wielokropek)
- Noc w bibliotece – dla dzieci ze szkoły podstawowej
- Konkurs rysunkowy na ilustrację do „Baśni o Swaróyzcu”

Śmigiel (pow. Kościan)

- Gminny Konkurs Pięknego Czytania dla klas II – „Nela na tropie przygód”
- „W krainie baśni i bajek” – impreza edukacyjno-integracyjna dla dzieci pn. „Czarodzieje, czarodziejki, czarnoksiężnicy”: korowód przebierańców, konkurs plastyczny „Magia w bajkach i baśniach”

- „Grupa Zabawowa” – zajęcia zabawowo-ruchowe dla dzieci w wieku 1-3 i ich rodziców (Filia w Starym Bojanowie)
- „Jak Kolczatek szukał mieszkania” – kreatywne warsztaty dla dzieci (Filia w Starym Bojanowie)
- „Spotkanie ze strażakami z OSP” – zwiedzanie remizy, czytanie książki Cz. Janczarskiego pt. „Jak Wojtek został strażakiem” (Filia w Czaczu)
- „Wiosenne spotkania Grupy Zabawowej” – zajęcia nowo założonej grupy zabawowej (Filia w Nietążkowie)

Święciechowa (pow. Leszno)

- „Literacka podróż przez dzieje Polski” – spotkanie z Kazimierzem Szymeczko (w ramach projektu MKiDN Promocja Czytelnictwa)

Trzcianka

- Święto Flagi – koncert zespołu Ciała Pedagogiczne
- „Smakuj słowa, są trwalsze od rzeczy...” – rozstrzygnięcie ogólnopolskiego konkursu Literackiego im. Andrzeja Sulimy-Suryna oraz koncert Stanisława Sojki
- „Ciastko z wierszem: Bolesław Leśmian” – koncert piosenki autorskiej Zbigniewa Rolniczaka oraz spotkanie literacko-muzyczne
- Święto Polskiej Niezapominajki – spotkanie literacko-edukacyjne dla dzieci
- „Biografie” – inauguracja projektu UAM i WPiCAK oraz Bibliotek w Trzciance, Chodzieży, Wieleniu i Turku
- Odjazdowy Bibliotekarz – rajd rowerowy do Filii w Siedlisku
- „Brzechwa dla dorosłych” – spektakl w wykonaniu Klubu Nie Tylko Literackiego SZTUKAMY

Turek

- „Nie do wiary! W bibliotece kryją się czary” – przedstawienie Teatru Maska z Krakowa
- Teatr Lalki Cienia – warsztaty teatralne
- Klub Poszukiwaczy Tajemnic – podstawy kryminalistyki i kryptografii dla dzieci
- „Żyrafa Georgina” An Vrombant – zajęcia literacko-plastyczne
- Warsztaty scenopisarskie ze Zbigniewem Masternakiem
- Spotkanie autorskie z Roksana Jędrzejewską-Wróbel
- „Pszczółka” – zajęcia literacko-plastyczne
- Kamishibai „Kotka Milusia” – zajęcia plastyczne
- Spotkanie autorskie z Magdą Omilianowicz, dziennikarką, reporterką, podróżniczką i pisarką
- „Władysław Stanisław Reymont w 150. rocznicę urodzin” – wystawa

- Spotkanie autorskie z Andrzejem Pilipiukiem połączone z rozstrzygnięciem konkursu „Fantastyczny Turek”
- „Książka – zatrzymaj w kadrze” – konkurs fotograficzny dla młodzieży gimnazjalnej oraz wystawa pokonkursowa
- Program 50+:
 - ~ Spotkanie z Katarzyną Maćkowiak z Pracowni Terapii Naturalnych

Wijewo (pow. Leszno)

- „Pomolowana historia” – spotkanie autorskie z Kazimierzem Szymeczko
- Wystawy okolicznościowe i rocznicowe:
 - ~ „Sławni bibliotekarze” – przygotowana z okazji Dnia Bibliotekarza i Bibliotek
 - ~ „Matka w poezji” – z okazji Dnia Matki
 - ~ 150. rocznica urodzin Władysława Reymonta
 - ~ 145. rocznica urodzin Michaiła Bułhakowa
 - ~ 105. rocznica śmierci Bolesława Prusa
 - ~ 175. rocznica urodzin Marii Konopnickiej

Witkowo (pow. Gniezno)

- „Mój Kraj, moja Ojczyzna” – zajęcia edukacyjne dla dzieci przedszkolnych
- „Kochamy bajki” – konkurs plastyczny dla dzieci oraz wystawa prac
- „Nie wiesz? – zapytaj w bibliotece” – konkurs plastyczny dla gimnazjalistów oraz wystawa prac
- „Selfie – Ja i książka/biblioteka” – konkurs dla gimnazjalistów oraz wystawa prac
- „Lili, fejs i... kłopoty” – przedstawienie teatralne dla uczniów szkoły podstawowej
- Spotkanie autorskie z Agnieszką Gadzińską dla uczniów szkoły podstawowej oraz dla dzieci przedszkolnych i wczesnoszkolnych

Włoszakowice (pow. Leszno)

- „Pamiętamy: wystawy rocznicowe:
 - ~ 150. rocznica urodzin Władysława Reymonta
 - ~ 105. rocznica śmierci Bolesława Prusa
 - ~ 175. rocznica urodzin Marii Konopnickiej

Zagórów (pow. Słupca)

- Spotkanie autorskie z Wiolettą Piasecką, autorką bajek i baśni dla dzieci
- Spotkanie w ramach Lokalnego Klubu Kodowania prowadzone przez gimnazjalistkę – pasjonatkę nowych technologii i drukarek 3D
- Robot LOFI w bibliotece

Zduny (pow. Krotoszyn)

- „Szklany człowiek” – dobro w każdym człowieku – zajęcia biblioterapeutyczne dla mieszkańców DPS Zduny
- „Wpływ promieniowania na zdrowie osób dorosłych” – prelekcja Macieja Hoffmanna, lekarza chorób wewnętrznych
- „Polskie pejzaże” – spotkanie z Maciejem Markiewiczem i Bolesławem Grobelnym, współautorami prac jubileuszowego kalendarza Zdun na rok 2017
- „O większego trudno zucha, jak był Stefek Burczymucha” – konkurs recytatorski
- Konkurs pięknego czytania utworów Miry Jaworczakowej i „Wszystkim swoje księgi daję...”
- Konkurs czytania utworów Samuela ze Skrzywny Twardowskiego
- „Dla Ciebie Mamo – kartka z życzeniami” – spotkanie w ramach programu „Fantazje na każdą okazję”
- Wieczór słowno-muzyczny z poezją Elżbiety Leopold w wykonaniu autorki i Teatru Seniora z Koźmina Wlkp. (Filia Baszków)

Zdziechowa (pow. Gniezno)

- Ogólnopolski Tydzień Bibliotek:
 - ~ Spotkanie autorskie z Agnieszką Gadzińską dla uczniów szkoły podstawowej

C. WOJEWÓDZKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA I CENTRUM ANIMACJI KULTURY NA ŁAMACH PRASY

CAPTAIN Fantastic / Joanna Orska. W: Tyg. P o w s z . – 2017, nr 20, s. 81
Recenzja tomu poezji Jacka Podsiadły „Włós Bregueta” wydanego przez WBPiCAK w Poznaniu.

CENTRUM Kultury Zamek. W: I K S . – 2017, nr 4, s. 89

M.in. spotkanie Seryjni poeci w kwietniu 2017 roku organizowane przez WBPiCAK w Poznaniu..

CIĘTE riposty? / T.J. W: I K S . – 2017, nr 5, s. 94

Recenzja publikacji WBPiCAK w Poznaniu: „Panama smile” Agnieszki Wolny-Hamkało i „Rok bez chmur” Jacka Gutorowa.

JAK nazywają się te kwiaty... / T.J. W: I K S . – 2017, nr 6, s. 91

Recenzja tomu poezji Filipa Zawady „Nie wiem, jak nazywają się te kwiaty” wydanego przez WBPICAK w Poznaniu.

KORNHAUSER do nazwania / Zbigniew Chojnowski. W: Tyg . P o w s z . – 2017, nr 11, dod. Książki, s. 28

Recenzja książki o twórczości Juliana Kornhausera „Rzeczy do nazwania. Wokół Kornhausera” wydanej przez WBPICAK w Poznaniu.

LAUREAT i nominowani. W: G a z . W y b o r c z a – P o z n a ń . – 2017, nr 109, dod. Poznańska Nagroda Literacka, s. 1

M.in. o nominacji do Nagrody-Stypendium im. Stanisława Barańczaka dla Małgorzaty Lebdy za tom wierszy „Matecznik” wydany przez Wydawnictwo WBPICAK. Informacja o spotkaniu „Seryjni poeci” z autorami, których książki ukazały się w Wydawnictwie WBPICAK.

MAM wielką potrzebę sięgania do korzeni / Małgorzata Lebda ; rozm. przepr. Grażyna Wrońska. W: I K S . – 2017, nr 6, s. 36

Wywiad z laureatką Stypendium im. Stanisława Barańczaka, za tomiki m.in. wydane przez WBPICAK w Poznaniu.

NAPRZECIW poetom / Mariusz Grzebalski, rozm. przepr. Daina Kolbuszewska. W: C z y t a j D a l e j . – 2017, numer specjalny, s. 11

Poezja wydawana przez WBPICAK.

PASMANTERIA / Karol Płatek. W: N o w e K s i ą ż k i . – 2017, nr 5, s. 66-67

Recenzja tomu poezji Jacka Napiórkowskiego „Święto” wydanego przez WBPICAK w Poznaniu.

POEZJA na każdy czas. W: Tyg . P o w s z . – 2017, nr 11, dod. Książki, s. 76

Reklama publikacji WBPICAK w Poznaniu.

PRZYBYWAJCIE do Poznania Poetów / Violetta Szostak. W: G a z . W y b o r c z a – P o z n a ń . – 2017, nr 109, dod. Poznańska Nagroda Literacka, s. 4

M.in. o spotkaniu, w ramach cyklu „Seryjni poeci”, z Filipem Zawadą, który publikował w Wydawnictwie WBPICAK.

QUESTY, gry miejskie, pokoje zagadek / Witold Gostyński. W: I K S . – 2017, nr 4, s. 46-47

Questy Wielkopolskie, tworzone przez WBPiCAK, ze szczególnym uwzględnieniem questu „Poznański Czerwiec '56”.

SŁUCHAJCIE, czytajcie i tańczcie! / Violetta Szostak. W: *G a z . W y b o r c z a – P o z n a ń .* – 2017, nr 109, dod. Co jest grane, s. 20

M.in. informacja o spotkaniu „Seryjni poeci” z autorami, których książki ukazały się w Wydawnictwie WBPiCAK.

ŚLADY obecności / Katarzyna Trzeciak. W: *T y g . P o w s z .* – 2017, nr 20, s. 76

Recenzja tomu poezji Joanny Żabnickiej „Ogrodnicy z Marly” wydanego przez WBPiCAK w Poznaniu.

WBPiCAK. W: *I K S .* – 2017, nr 6, s. 91

Imprezy w ramach „Nocy bibliotek” organizowane przez WBPiCAK w Poznaniu w czerwcu 2017 roku.

WIELKIE odejmowanie / Konrad Zych. W: *N o w e K s i ą ż k i .* – 2017, nr 3, s. 9-10

Recenzja tomu poezji Krzysztofa Lisowskiego „Zamróz” wydanego przez WBPiCAK w Poznaniu.

WIELKOPOLSKI Informator Kulturalny. W: *I K S .* – 2017, nr 5, s. 95

Reklama portalu opracowywanego przez WBPiCAK.

WOJEWÓDZKA Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury. W: *I K S .* – 2017, nr 5, s. 102

Wystawy fotografii organizowane przez WBPiCAK w Poznaniu w maju 2017.

WOJEWÓDZKA Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury. W: *I K S .* – 2017, nr 5, s. 93

Nowości wydawnicze WBPiCAK w Poznaniu w maju 2017 roku.

WOJEWÓDZKA Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury. W: *I K S .* – 2017, nr 4, s. 100-101

Wystawy fotografii oraz inne imprezy organizowane przez WBPiCAK w Poznaniu w kwietniu 2017 roku.

WOJEWÓDZKA Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury. W: *I K S .* – 2017, nr 4, s. 93

Nowości wydane przez WBPiCAK w Poznaniu.

WOJEWÓDZKA Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury. W: I K S . – 2017, nr 6, s. 93

Nowości wydawnicze WBPiCAK.

[NIKE 2017 : POEZJA] / Marek Radziwon. W: G a z . W y b o r c z a – P o - z n a ń . – 2017, nr 115, s. 19

M.in. tom wierszy wydany przez WBPiCAK „Włos Bregueta” Jacka Podsiadło, który znalazł się wśród finalistów nominowanych do nagrody NIKE 2017.

[WYDAWNICTWO WBPiCAK poleca : Jacek Podsiadło „Włos Bregueta”]. W: C z a s K u l t u r y . – 2016, nr 4, s. [249]

Reklama Wydawnictwa WBPiCAK.

V. KRONIKA

A. Polskie nagrody i wyróżnienia

- **Nagrodę im. Arkadego Fiedlera „Bursztynowy Motyl”** w 2017 roku otrzymała *Kinga Lityńska* za książkę „Chiny nie do wiary”.
- **Nagrodę im. Jana Parandowskiego** w 2017 roku otrzymał *Józef Hen*.
- **Nagrodę im. Józefa Łukaszewicza** w 2017 roku otrzymali: *Piotr Grzelczak* za książkę „Poznański Czerwiec 1956. Walka o pamięć w latach 1956-1089”; *Alicja Przybyszewska* za książkę „Etyczny utilitarysta. Edmund Rygier w Teatrze Polskim w Poznaniu (1986-1908)” i *Tomasz Sikorski* za książkę „Bal maskowy. Wojciech Bąk 1907-1961”. Nagrodę czytelników otrzymał *Filip Czekala* za „Historie warte Poznania. Od PeWuKi i Baltony do kapitana Wrony”.
- **Nagrodę im. Kazimierza Wyki** 2017 otrzymał *Ryszard Koziołek*, znawca prozy Henryka Sienkiewicza i Teodora Parnickiego
- **Nagrodę Literacką im. Zbigniewa Herberta** w 2017 roku otrzymał *Breyten Breytenbach*, południowoafrykański poeta, prozaik, eseista oraz malarz.
- **Nagrodę Poetycką im. Krystyny i Czesława Bednarczyków** w 2017 roku przyznano *Urszuli Kozioł* za tom „Klangor”.
- **Nagrodę Poetycką Silesius** w 2017 roku otrzymali: *Andrzej Sosnowski* za całokształt twórczości; *Jacek Podsiadło* za tomik „Włos Bregueta” (kategoria książka roku) i *Jarosław Jurczak* za tomik „Pamięć zewnętrzna” (debiut roku).
- **Poznańską Nagrodę Literacką im. Adama Mickiewicza** w 2017 roku otrzymał *Tadeusz Sławek*, poeta, tłumacz, eseista, literaturoznawca, związany z Uniwersytetem Śląskim. Nagrodę im. Stanisława Barańczaka (stypendium) otrzymała *Małgorzata Lebda* za tom wierszy „Matecznik”.

B. Międzynarodowe nagrody i wyróżnienia

- **Nagrodę Cervantesa** 2017 otrzymał *Eduardo Mendoza*, pisarz hiszpański.

C. Zmarli

- **Magdalena Abakanowicz** (21.04.2017), rzeźbiarka